

IOANNIS BAPTISTÆ MON-TANI VERONENSIS,

MEDICI ET PVBLICI IN ACADE-MIA PATAVINA OLIM PROFESSORIS

CHIRVRGICA CONSILIA.

NORIBERGÆ, IN OFFICINA IO-annis Montani, & Vlrici Neuberi.

M. D. LIX.

CONSILIORVM
INDEX ET ARGVMENTA.

HIERONYMI DON-
ZELLINI AD LECTOREM, DE
huius partis ordine, admonitio.

N ijs morbis tractandis, qui manuum opera indigent ut curentur, duplex à nobis ratio atq; ordo institui po test: quorum prior naturæ est maxime consentaneus, scilicet, ut à tumoribus præter naturam, ad ulcera, quæ ex illis ferè originem ducunt: ab ijs ad uulnera progrediamur. Et in singulis generibus, à simplicibus ad composita & complicata, doctrinæ ordo procedat. Atq; hunc, authores multi, tam ueteres quàm recentiores (qui quidem probantur) secuti sunt: siue de omnibus simul, siue de singulis generibus seorsum disputarint. Alter uero non rerum naturam, sed discentium commodum ac faciliorem rerum inuentionem, spectat. Quem certe nos non iudicio ac uoluntate, sed necessitate potius quadam, hic instituere sumus compulsi. Nos enim nostra minime tractamus, sed aliena: in quæ iam facta cum inciderimus, ordinem qualemcunq; illis conciliare studuimus: qui ueluti Indicis loco, studiosum quo uellet, adducere facile posset. Nulla igitur aut in authore hæret culpa: qui non ideo hæc dispu tauit ut æderentur, aut in me, qui confusis rebus, legitimū naturæ ordinem indere minime potui: sed pro re nata, tuum tantum commodum atq; utilitatem spectans, quod potui feci. Eum enim ordinem mihi proposui, quem Galenus in libris de compositione medicamentorum κατὰ τόπους seruauit. Quem cum hic uiderem studiosis commodiorem, quantum rei natura patiebatur, secutus sum. Alioqui, prior ille, uniuersali horum morborum tractationi, posterior autem, particulari magis uidetur conuenire. Etsi enim tumores, ulcera ac uulnera, cuiuis humani corporis parti possint accidere: scopi tamen uniuersales in his curandis propositi, in partibus diuersis, magnam habent uarietatem. Aliter enim uerbi causa Erisypelas curatur, si sit in crure, quàm si in facie. Aliter tractatur ulcus in articulo atq; in musculo. Sunt præterea morbi ex ijs aliqui, partibus peculiares: ut narium polypus, unguium paronychia, inguinis ramex, crurum uarices, pedum calli. Vt ab horum tractatione, is ordo minime abhorreat. Sed autorem etiam primi nominis, hac in parte habeo, cuius merito uestigia sum imitatus. Paulum scilicet Æginetam, qui in sexto libro Chirurgiam docens, eundem hunc sibi seruandum duxit. Non est igitur ut quisquam me hic inconsulto aliquid fecisse putet. Atq; ideo te hic admonendum iudicaui, ne meum hoc consilium temere susceptum existimares: sed meam hanc qualemcunq; industriam ac diligentiam, æqui boniq; consuleres. Vale.

IOANNIS

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI VERONENSIS, MEDICI ET PUBLICI IN ACADEMIA Patauina olim professoris Consilia Chirurgica.

De Ophiasi & Achoribus.

Consilium I.

Larissimi atque doctissimi uiri, occurrit nobis nobilissimus adolescentulus, cum quibusdam dispositionibus præter naturam, quæ apparent sensui. Duo sensu deprehenduntur circa cutem, qui affectus cum sint contigui, tamen uidentur diuersi & contrarij. Primo est priuatio omnimoda capillorum: quæ siue sit alopecia, siue ophiasis, siue caluitium, nunc non dicam, sed infra. Secundo est tumor quidam præter naturam, cum crustis & pustulis apparentibus. Est ibi raritas, & ideo etiam priuatio capillorum. Primo uidentur esse affectiones contrariæ. Defectus pilorum solet esse ex nimia siccitate. Crusta & ἀχῶρες proueniunt illi ex deprauatione humorum. Causæ igitur horum considerandæ. Primo, quo ad priuationem pilorum, dico hanc nullo modo esse posse ex siccitate, sed ex redundantia aliqua mali humoris: & ab eadem causa prouenire has affectiones, scilicet a deprauatis humoribus. Nam pilorum conueniens materia, teste Galeno, & melius Aristotel. secundo lib. de generatione animalium, prouenit ex humore adusto cum quadam pinguedine, & substantia aërea: ubi talis materia deficit, deficit etiam materia pro pilis. Hic illa materia non est talis, qualis esse debebat, sed corrupta & deprauata. Eodem loco dicit Aristoteles, quod pili sunt passio cutis, & requiritur etiam ad generationem pilorum temperamentum cutis: & ex superfluitatibus cutis tantummodo generantur pili, & non ex alia superfluitate: unde secundum cutim affectam afficiuntur pili. Ergo talis affectus est propter duo: Primo, quia ista materia non est idonea ad pilos generandos, sed corrupta. Secundo, propter locum non bonum, quia temperies cutis est ualde humida, quæ non potest producere pilos. Nam & nimia humiditas, & nimia siccitas prohibent generationem pilorum. Fortassis contraria etiam quædam affectio est in ipsis meatibus, nam & horum ratione sæpe non nascuntur pili: sed hoc non est manifestum, dicamus tantum de ijs quæ apparent.

Ergo hactenus habemus intemperiem cutis, & materiam malam, ratione quorum uidentur duo contraria fieri. Primo, priuatio pilorum in parte commissuræ coronalis, ubi plurimæ fiunt transpirationes uaporum. Euaporato plurimo humido propter amplitudinem meatuum in illa parte capitis, non potest materia aggregari. Galenus probat uapores diuersos effectus facere pro crassitie, & materiæ, & meatuum. Nam si possunt transpirare, nihil mali aut incommodi inde euenit in

cute. Sed si uel propter crassitiem, uel densitatem meatuũ cutis non possunt transpirare, fit uel pruritus, uel scabies, uel ἀχῶρες. Ergo in illa parte futuræ coronalis ubi meatus sunt aperti, non potest illa materia detineri, sed transpirat, & nihil aliud incommodi facit, quàm priuationem pilorum: non tamen alopeciam facit, quia nulla ibi abrasio est cutis. Ophiasis est cum decorticatione cuticulæ, quia fit propter humores deprauatos. Alopecia etiam ex siccitate. Hic uidemus in hoc puero, ubi deficiunt pili, esse asperitatem: ergo est ab eadem causa, à qua fiunt crustæ. Nam ubi cranium est crassius & densius, ibi materia non potest transpirare, sed fiunt crustæ. Ideo circa posteriorem partem capitis apparent illæ pustulæ, & uidetur esse dispositio quædam proxima ad achoras & tineam. Ergo hæ duæ affectiones licet secundum sensum uideantur diuersæ, tamen ab eadem esse causa uidetis, scilicet humoribus deprauatis & intemperie cutis, quæ in hoc puero est maxima. Sed utrum illi humores deprauati ibi generentur, uel aliunde deueniant, inquirendum. Dico, utrunque potest contingere: potest enim aliquando fieri, quòd nihil patiente cute, tamen materia ad illam demandetur. Sed in hoc puero uideo ipsum optime esse dispositum quo ad habitum corporis, colorem, & omnes operationes: unde non uideo, unde debeant multiplicari humores tam deprauati. Nam si humores aliunde demandarentur, & in membris naturalibus, ut hepate, splene, uentriculo &c. esset quædam mala dispositio, tunc circa cutem apparerent maiora symptomata: & nihil est quod magis attestetur dispositioni hepatis & lienis, quàm color, quem in hoc puero uidemus esse optimum, clarum & lucidum, propter spiritus bonos & lucidos quos habet. Vnde non uideo, unde possit deriuari humor ad cutim ex alijs partibus. Ergo dicendum, quòd membrum intemperie laborat: & tunc contingunt duo. Primum, quòd alimentum etiam bonum transmissum ad cutem corrumpitur, quia membrum est distemperatum, & calor eius proprius debilitatus, & humidum radicale consumptum, & ideo non potest pars illa exercere suas actiones naturales, ut expellere, concoquere, attrahere &c. quæ sunt propriæ cuicunque membro. Secundo contingit propter hoc, quòd scilicet sunt aliqua excrementa in uicinis partibus, quæ necessario generantur in corpore humano etiam optime dispositio in omnibus quatuor coctionibus: & hæc semper expelluntur ad partes debiliores.

Ergo duo patitur incommoda hic puer, propter intemperiem cutis. Primo, quòd alimentum deueniens ad cutim, non potest confici: Secundo, quòd partes uicinæ pellunt sua excrementa ad cutim tanquam partem debiliorem, ut solet in corpore humano contingere. Ergo in ipsa cute est affectus, & est intemperies cum materia. Non dixi quòd in principio contigerit intemperies sine materia, sed quòd ex defluxu illius humoris elisus est calor proprius illius partis, propterea humidum radicale semicorruptum. Ergo habemus intemperiem propter humores, unde & habemus quare loco pilorum generentur crustæ.

Quid modo fuit in causa, quòd ad cutim magis transmissa est materia, quàm ad alias partes? Audio nutricem fuisse infectam, & generauisse pessimum lac, uel propter intemperiem aliquam naturalem, uel aliâs propter malum regimen, ut solent istæ: unde incidit iste puer in febrem longam, quam habuit usque ad annum quartũ. In ea ætate pueri solent habere maximam debilitatem capitis, unde etiam non possunt se bene erigere illo tempore, propter nimiam humiditatem, & etiam caput tunc temporis uidetur illis esse maius. Vnde plurimæ ægritudines capitis tunc temporis illis accidunt, ut sunt epilepsiæ &c. Et quia membrum imbecillũ, natura defatigata longa ægritudine, fecit crisim circa quartum annũ: nam quartus annus est criticus morborũ chronicorum. Et sic materia transmissa ad caput. Non tamen adeo fuit imbecillum caput, ut materia reciperetur ad cerebrum, sed natura istius pueri existens fortis & ualida, expulit ad cutim partem ignobiliorem, & ubi semel incepit occupare cutim, mansit ibi et imbibita est: & sic subsecuta est ophiasis in una parte, et crustę in altera parte, ut uidetis.

Habemus

Habemus ergo causas propinquas & remotas huius affectus, & non contingit ratione alicuius membri principalis, ut solet plerunque accidere in his fluxibus. Quibus ita suppositis, apparet statim quid possim iudicare de euentu huius ægritudinis. Credo quod possit curari. Aegritudo est tantũ in parte, & nõ habet radicem, nec in cerebro, nec in partibus naturalibus, quamuis possit quidem cerebro communicari nocumentum aliquod propter uicinitatem, sed tamen non insigne: quoniam illud membrum est sanum, cuius operationes sunt sanæ. Sed in hoc puero operationes cerebri sunt sanæ, ut apparet, ergo & cerebrum non est affectum. Sed tamen non facile poterit curari, quia intemperies illa est fixa & confirmata, & habitus iam factus, qui est difficile remouibilis à subiecto in quo est, ut & logici dicunt: durauit à quarto anno usque ad 14. Sunt ergo decem anni: sed tamen potest curari. Natura rei indicat nobis curationem conuenientem. Nos scimus, quòd ubicunque est aliquid præter naturam in loco, medicus debet attendere an hoc pendeat ab alio, an non. Si ab alio, illud erit curandum: sin minus, accedendum ad locum. In hoc puero nullum membrum est deprauatum, & ideo non credo esse opus curatione membrorum mandantium. Et ita tollimus totam illam historiam. Ideo credo quod non multum debemus laborare circa euacuationem. Bene uerum est quod tutius & sine dispendio erit, quòd totum corpus antea euacuetur, sed non multis euacuationibus, quia corpus est bene præparatum. Ergo euacuetur aliquo modo, & præcipue cum simus in uere, in quo etiam sana corpora purgari solent. Leniatur ergo uenter cum cassia & hiera, Infrigidetur corpus, & ideo syrupi sint non admodum eleuati in caliditate, nec ita incisiui. Nam illi humores sunt salsi, quod testantur crustæ, quæ non fiunt nisi ab humoribus calidis & adustis. Ideo autem non nego esse pituitam etiam, sed tamen dico quòd etiam adustos humores habet, præcipue cum sit calidi hepatis, ut apparet, & temperatura declinet ad calidum & siccum, & fortasse nutrix generauit in illo humores calidos, & solent bibere uina calida, & fortasse etiam habuit malos & corruptos humores: & utinam sciremus etiam aliquid de hoc, Deus nouit. Ergo darem ego syrupum de Cichorea, uel de endiuia. Vel ita facerem: darem syrupum de cichorea & loco aquarum, serum lactis caprini darem: hæc facerent apertionem, abstersionem, & etiam infrigidarent: & credo hoc genus syruporum esse optimum pro hoc puero. Pro pharmaco darem agaricum cum cassia, quod est medicamentum conuenientissimum, & potest educere omnes humores. Factis euacuationibus omnis spes mea (ut ingenue dicam) esset circa localia, & rectificarem intemperiem cutis, Calor est elisus & suffocatus, & tollendi sunt humores praui. Primo igitur amouendi humores qui sunt in ipsa cute, scilicet exiccantibus. Secundo confortarem cutim, ne amplius reciperet excrementa membrorum, & conficeret proprium suum alimentum. Confortatur autem calor cum moderate calefacientibus. Remoueantur humores illi mali abstergentibus & exiccantibus. Chirurgus fricet locum uel cum pannis asperis, uel cum squilla: sed cum pannis asperis condensantur meatus: frictio cum squilla est mitior, & maxime conferret. Et postea fiant lotiones quæ subtilius penetrant, & magis in profundum. Adderem & sulphur, sed cum lixiuio acri, in quo esset nitrum & sulphur: in principio enim non est statim utendum astringentibus. Postea facerem etiam linimenta abstergentia, ut est oleum amygdal. amararum, cum iride, centaurio minori & maiori, & Gentiana, pane porcino, item clematitide altera, & aristolochia rotunda. Factis abstersionibus, leniter exiccandum & confortandum, & tunc deuenire possumus ad illa quæ recipiunt alumen, & etiam calchantum, si opus esset maiore exiccatione. Factis mundificationibus credo quòd pili per se generabuntur. Sed si non oriantur, confortarem locum, & nihil magis expediens ad hanc rem quàm linimentum factum ex oleo amygda. dulcium, ladano, & capillis Veneris puluerisatis, & ponatur super locum: nam plurimũ facit ad pilorum generationem, & ad tollendum quicquid est circa radices pilorum. Oleum amygd. dulcium humectat cutem, si forte ex medicamentis

superioribus nimis exiccata esset. Et hæc sunt mutanda prout uidebitur, & affectio mutabitur. Victus sit exquisitus, quia hic maximam partem curæ sibi uendicat. Sic puto emendari posse, Deo uolente, hoc uitium.

De Achoribus seu Tinea capitis antiqua, post purgatum corpus & uaria ab alijs Medicis adhibita remedia.

Consilium II.

PRimo abstineat à lacticinijs, pastilibus carnibus antiquis, auibus palustribus, rebus frictis in sartagine, leguminibus, herbis crudis, uino dulci & crasso, & à uino nigro & turbido, à satietate & multitudine ciborum, post cibum à studio & exercitio pleno existente stomacho. Hæc ubi iste fecerit, sumat pilulas singulis septimanis semel, aut etiam bis si oportuerit, num. 3. hora una ante cœnam, quarum descriptio est talis:

℞. Succi fumiterræ		
Boraginis		
Chamædryos	ana	℥ 2.
Myrobalanorum chebulorum		
Indorum		
Citrinorum	ana	℈ 4.
Ellebori nigri		ʒ 2.
Agarici electi		ʒ 4.
Aloës		ʒ 6.
Epithymi		
Foliorum senæ		
Polypodij	ana	℥ 1.

Puluerizentur omnia, & permisceantur cum succis, & permittantur exiccari, & postea cum syrupo de fumo terræ fiat magdaleon: de quo formentur pilulæ pro singulis drachmis, tres, sumendæq; ut supra. Item tondeantur capilli usque ad cutem, postea utatur lotione infrascripta saltem semel in septimana:

℞. Lixiuij dulcis quantum sufficit pro una uice, in quo decoquantur,		
Aristolochiæ rotundæ		
Panis porcini	ana	℥ s.
Gentianæ		
Rheupontici	ana	ʒ 3.
Centaurij maioris		ʒ 2.

Decoquantur omnia ad consumptionem tertiæ partis lixiuij, & cum eo lauetur caput, & exiccetur, semel aut bis in septimana. Deinde inungatur caput oleo infrascripto magistrali:

℞. Ireos

℞. Ireos	℥ s.
Squillæ	℥ 1.
Centaurij minoris	℥ s.
Myrtillorum	℥ 1.
Garyophyllorum	℥ 1. s.
Olei amygdalarum amararum	℔. 1.

Ponantur omnia simul in uase uitreo bene obturato, & bulliant in balneo Mariæ lento igne per horas sex, postea seruetur oleum in Sole, remouendo ipsum tempore nubilo & in nocte, & hoc oleo illiniatur caput quotidie in introitu lecti, & post lotionem ordinatam à nobis.

Ad simplex œdema, in frontis parte superiore, uersus uerticem.

Euacuato corpore, & ordinata uictus ratione, fiat fomentum ex decocto chamomillæ in aqua salsa, quo foueatur locus affectus, spongia in eo madefacta. Deinde ungatur oleo chamæmelino & anethino.

De fistula in oculo, cum gonorrhœa, & suspicione morbi Gallici; pro iuuene Ferrariensi.

Consilium III.

IVVENIS uiginti annorum singulis ferè duobus mensibus aut tribus laborat gonorrhœa, & urinæ magna difficultate. Et patitur duas fistulas, diuersarum naturarum, in utroque oculo. Ante duos annos laborauit affectione capitis, quam uulgo tineam uocant, & dicit, quòd ex anno decimo ætatis inciderit in gonorrhœam. Visus est Venere ante tempus. Ex naribus eijcit materiam uiscidam, & fœtentem: ita ut, & ipse & assidentes odorem percipiant. Per screatum, excrementa purulenta, & potius uiridia. Hæc sunt symptomata. Deliquit in omnibus sex rebus non naturalibus. Est enim mercator. De fistulis oculorum est magis solicitus, ideo de illis primo dicemus. In sinistro oculo fistula habet cauitatem intrinsecam, uix foris uidetur: cum comprimit, copiosè aqua exit. In altero oculo est etiam cum cauitate, sed foramen seu orificium magis manifestum habet. Bis est curatus, & rursus redijt malum. Scire autem debetis, sicut Clariss. D.D. norunt, quo modo cauitas & sinus conueniant essentialiter, licet figura differant. Sinus, uel fistula, est solutio continui, in quibus est durities præternaturalis, quæ facit curationem difficilem, & interdum omnino non recipit, sed in figura differunt. Nam sinus in latum & profundum, fistula in longum, & angustum protruditur, sicut tubæ. Nam ob hanc similitudinem fistula dicitur, & hac ratione difficilioris curæ sunt ambo. Vtrū modo hic sint fistulæ, uel sinus, non possum determinare: quia non uidi, nec possunt uideri. In sinistro credo esse fistulam, quia longior est, ut ex compressione etiam prope partes remotiores apparet. Sed eadem est curatio. Quare de nomine non sum solicitus, sed de cura, quæ semper longa est, ubicunque fuerit. Et hic difficilior etiam, ratione loci nobilissimi, operationum nobilium, & passibilitatis.

Estq; in loco conspicuo, ubi facit deformationem non recte curata. Ideo merito sum solicitus. Si ergo uolumus curare, oportet scire naturam, & caussas annexas, quæ fouent, & impediunt rectam curationem: quia ad locum accedere non possumus, nisi remotis illis causis. Perpessus est gonorrhœam. Est pessima ea, ratione signi mali, & ratione caussæ, quia natura habebat membra relaxata, præcipue uasa spermatica: & uirtutem tam retentiuam debilem, quam expulsiuam corruptam. Ac propter debilitatem illorum locorum, reliqua membra solent eo mittere sua excrementa. Per uiam caussæ, quia exiccat ille fluxus, & facit ariditatem. Subtrahitur enim alimentum membris spermaticis, quæ semine nutriuntur, ut & Galenus refert. Ideo arescunt corpora, quæ diu eo fluxu laborant, & perueniunt ad tabem. Hic incepit ab anno decimo, & singulis tribus mensibus bis tandem patitur, quod signum est, non solum calorem naturalem, sed omnes uirtutes esse debiles. Deinde mercatores ab externis causis multa coguntur pati, & peccauit in Venere, qua ad exhauriendum corpus, & debilitandum nihil magis facit. In caput quoq;, quod ex defluxu seminis maxime debilitatur, redditum fuit imbecillius. Et perpessus est ulcera adeo magna, ut Medici dixerint esse tineam, uel achores Galeni, quæ Arabibus Saphati dicuntur. Sunt autem ulcera emanantia in capite, quæ diuersas caussas, pituitam salsam, & putrefactam habent, & interdum aliquid etiam ex alijs humoribus, & uariæ sunt horum species. Nam meliceridès dicuntur, cum effluit melleus humor. Steomata, cum materia seuo est similis: Atheromata, cum pulticulæ. Semper autem habent dominium pituitæ, quoquo modo putrefactæ. Et habet adhuc uestigia in capite attestantia malitiam humorum. Nunc quæritur, cum habeamus caussam fouentem fistulas, uidelicet uirtutes omnes affectas, quæ multiplicant excrementa, & præcipue pituitam, quæ admixta est cum bile, in iuuene habente hepar calidum, cum qua putrescens fit deterior, mordax, erodens partes in quibus figitur: Et magna imbecillitas capitis, multiplicantis excrementa: quæritur inquam an non adsint alia, quæ augeant, ut Morbus Gallicus? Ego de hoc non ausim affirmare, cum non habeam signa. Quòd concubuerit cum mulieribus infestis, coniectura est: sed non est necessarium. Est tantum signum. Adiutus est decocto ligni. Verum neque id signum est necessarium. Adiutus est, non quia laborauit morbo Gallico, sed quia lignum sua uirtute exiccat, & roborat membra. Et quia diætam uictusq; rationem meliorem habuit. Ceciderunt pili, hoc signum approximat quidem ad rem: sed quia eo tempore ceciderunt pili, quo passus est tineam, non est mirum, cum sit propria passio, sequens illum morbum, ob corruptionem alimenti. Ideo quoque hoc signum non est necessarium. Sed potest contingere, ut perpessus sit, & etiam nunc patiatur. Nam multi incidunt in eum morbum, etiam sine bubonibus, & ulceribus in uirga, & multis talibus occurri, qui propter hanc caussam nolebant habere, & tamen habebant, ac potu ligni sanaui eos. Ideo nec affirmare certo, nec negare ausim. In curatione tamen non abhorrerem à decocto ligni, siue habeat, siue non, nihil impediet. Omni enim modo exiccando iuuabit eum, & membra confortabit. Ad curam igitur. Fistulæ morbus factus, non fiens, & fluxus habet caussas fouentes, quæ continuo subministrant materiam. Ideo oportet intercipere fluxum, & tollere materiam, ac postea curare fistulas, quæ si non fuerint curatæ, etiam sublata materia, diffluet optimum oculi alimentum. Sed corpus primo curandum, quia uirtutes habet imbecilles, ideo præcipue utendum bona uictus ratione. Ac præcipue attendendum, ut curetur gonorrhœa, quæ corpus extenuat. Id astringentibus post euacuationem fiet, postea caput, ne redundet excrementis, lotionibus, cum Maiorana & Sena roborabitur. Vtatur deinde masticatorijs, non caputpurgijs, uidelicet Mastiche & Pipere. His factis, deueniendum à Chirurgo ad fistulas. In quibus occurrit caro, uidelicet callositas, toto genere præter naturam, ea remouenda, sed hoc

fieri non poteſt, niſi prius aperiatur ſinus, ut medicamenta operari poſsint, poſtea iniicienda exiccantia, & erodentia calloſitatem: mediocriter tamen, quia locus nobilis. Habemus autem pro hoc Diachalcididem celebratam à Galeno. Item unguentum Indum ſacrum. Sed hæc ſunt officia Chirurgi, in quæ non decet nos intromittere. Fiat igitur exquiſita euacuatio, & detur decoctum ligni.

De lachrymali fiſtula.

Conſilium IIII.

VBI CONFIRMATA EST QVEMADMODVM hanc eſſe audio, per ſeſqui annum, nunquam aliter remoueri uidi, niſi per cauteria commodiſsime applicata ab aliquo prudentiſsimo Chirurgo. Et quamuis innumera prope obſeruauerim ab excellentiſs. Medicis, omnia tamen ſemper fruſtra fuere tentata. Dixerim igitur hanc puellam prius eſſe purgandã, deinde adhibendum eſſe cauterium, cum auro uel ære, omiſſo ferro. Ex ferro enim fit maior aduſtio, & profundior cicatrix. De fluxu ſaniei ab aure ſtante fiſtula, nullo pacto tentarim curationem. Eſt enim tanquam auerſio quædam, qua ſuppreſſa, forte & totus oculus in deteriorem aliquem affectum incideret, proinde auris interea dimittatur.

DE CATARRACTA.

Conſilium V.

MOrbus eſt peculiaris, uni membro. Eſt primo quærendum, quid ſit quo ad nomen. Secundo, in quo loco ſit. Tertio, quæ ſit natura huiusmorbi, quia indicationes ſumuntur præcipue à natura ipſius membri, in quo morbus eſt, & à natura morbi. Quantum ad nomen igitur, appellatur deſcenſus aquæ, ſiue aqua, ſeu catarracta, quia factum ſit aliquid circa oculi partes, ſed eſt barbara uox, græci ὑπόχυμα, uocant, quaſi ſuffuſionem, inſunditur enim quidam humor ad talem locum, locus, ubi inuenitur iſta aqua, impedit uiſum, ergo oportet, ut ſit in proximo inſtrumento uiſus, non in coniunctiua, quia cerneretur, non in cornea, quia non impediretur uiſus. Ergo uel in neruis opticis eſt obſtructio, uel in primo inſtrumento uiſus cryſtallino, quando diminuitur uel offuſcatur, aut aliquid tale, uel eſt in humore uitreo, uel eſt in aqueo humore, uel in foramine uueæ. Inter corneam & pupillam eſt locus proprius deſcenſus aquæ. Quòd ſi eſſet in opticis, nihil aliquis uideret, ſi in alijs eſſet, nihil etiam cerneretur, ſed apparet iſta aqua: & qui operantur, penetrant coniunctiuam, & cum perueniant ad corneam, apparet acus per corneam, & uertunt acum, & remouent iſtam aquam, obſtruitur illud foramen, & fit uel diminutio uiſus, uel deſtructio. Et hæc tantum de loco affecto. Morbus non eſt mala complexio, quia non ob caliditatem &c. ſed eſt morbus in compoſitione, in eo genere, qui dicitur in uia. Vitium enim eſt in compoſitione, circa formationem & hoc uel circa figuram, ſuperficiem, cauitatem, meatũ, magnitudinem, numerũ, ſitũ. Eſt ergo morbus in cõpoſitione, in uia ſeu meatu. Locus eius eſt ultimũ foramen inter corneã, & uueam. Materia morbi eſt uiſcoſa frigida, aliquando autem ibi non eſt permanens, quia aſcendit à ſtomacho, & fit ibi quaſi nubes, ratione uaporũ: ſed nõ durat tale malũ, & tales curantur cũ Hiera, dicit Gale. Aliquando uero eſt eſſentialis ibi humor, & habet firmam ſedẽ, & talis eſt caſus noſter, quia hic eſt per eſſentiã, non per conſenſum.

Materia

Materia enim est pituitosa, uiscosa, & crassior, & est ibi per essentiam. Talis materia tripliciter diuersificatur, uel secundum quantitatem, uel secundum substantiam, uel secundum colorem. Sed in quantitate, quandoque ita multa, ut occupet totum oculum, quandoque partem superiorem, quandoque inferiorem. Aliquando uariatur secundum modum substantiæ, uel quia ista aqua crassa, uel tenuis, uel aquosa. Quandoque secundum colorem, quia interdum coloris albi est, & clari, ut margarita orientalis, uel fusci uel lucidi, uel est tendens ad flauedinem, uel citrinus color est tendens ad luteum. Si secundum quantitatem, ex forma apparet. Si in medio erit tantum, uidebit omnia, quasi esset foramen in medio, si est in uno angulo, tum ex ista parte manum oppositam non uidebit. Si est inferius, uidebit tum superius, & contra si tenuis est, facile mouetur sursum & deorsum clauso altero oculo, ex quocunque etiam adueniente motu. Si est crassa, non mouetur, & est pessimum signum. Colores uidentur facile. Quæ é pauca materia, est melior: & quæ tenuis: non debet tamen esse nimis tenuis, quôd ita non potest deponi cum acu: neque nimis crassa, quæ est alba, est melior, reliquæ habent partes terreas, & adustas, maxime si ad fuscedinem declinant. Quæ est cærulea, est melior. Vbi est catarracta, ita, ut nihil uideatur, nec manus, nec lux, casus est desperatus. Si ex mediocri motu mouetur, sed non diuellitur à loco prorsus, ibi tunc est matura. In casu nostro macula uidetur in loco dicto, occupat totum foramen, habet uel nullum, uel paruum motum, colorem tendentem ad fuscum. Miseret me eius, quia est pauper, & uix curabitur. Quid faciendum? hic est materia & obstructio, ergo apertione indiget, indicatione sumpta à morbo, ideo abstergendum, uel aperiendum. Si aperire uolueris, destruetur pupilla, & indurabitur, si adhibebitur abstersiuum, corrosionem faciet, quare cum abstergentibus & aperientibus nihil poteritis operari. Si enim leuia erunt medicamenta, nihil facient, si fortia, destruent oculum. Ergo ad acum confugiendum, si debet fieri operatio. Sed corpus prius purgari oportet bene, & est hic uir, Alexander nomine, in hac parte peritus, & tempus optimum est operandi, quia luna in oppositione, & incipit declinare, & huius est ratio Physica, non Mathematica, quia humores tunc maxime ad superficiem deuenient, & tota materia tunc bene ad ultimum foraminis deuenit. Quare optime remouebitur, & remota non crescet, etiam iste humor, quôd facile fieret alio tempore inconuenienti, ut si luna crescente deponeretur, esset periculum, ne ascenderet rursus. Quare melius tempus est, quando luna est in oppositione, sed incipit decrescere, & tempus sit medium inter calorem & frigus. Post depositionem experimentatores ouum cum croco apponunt, sed crocus est maturatiuum, uolunt maturare, ubi nihil est maturandum. Oportet repercutientibus uti, ouum totum cum uitello solum adhibeatis, quia reprimit, & sedat dolorem, & accipiatis pillulas Cocciarum ℈ 4. fiantque pillulæ quinque, cum aqua fœniculi. Dicunt illum esse rusticum, tamen uix efficient pillulæ istæ tantum, quantum in delicato cassia. Postea dandus syrupus hic:

℞. Succi rosarum
Rutæ
Fœniculi ana ℥ 6.
Sacchari q.s. fiat syrupus, de quo detur singulis diebus.
℥ 2.
Aquæ fœniculi ℥ 3.
per octo dies aut longius.

De tumore duro maxillæ dextræ.
Consilium sextum.

IN hoc iuuene consideranda est ægritudo, in loco particulari, quæ ſtatis temporibus, non ſemper contingit, ſed habet periodos: Circa maxillam dextram tumor dilatatur à mento ad aures, atq; inter hæc membra medium locum occupat. Audiuimus primo, antea cum fuit aliqua durities in dextra parte faciei, chirurgum tentaſſe maturare, ita attraxit materiam, & facta eſt inflammatio in loco, & cum uidebatur illi ſuppuratio, incidit, & effluxit ſanies. Fuit igitur hoc initium, & poſt hanc duritiem ita curatam ad ulcus deuenit, ita ut certis temporibus in eo fiant cruſtæ, quæ decidunt adhibitis medicamentis. Nunquam tamen liber eſt, & etiam nunc fit cruſta certis temporibus ac periodis, itaq; cogitur conſulere Medicos. Sunt autem tres anni, cum fui Teruiſij, & uidi in ea maxilla magnum tumorem, & conſideraui, & percunctatus de percunctandis, dixi eſſe propter caliditatem hepatis, ut deinceps oſtendam. Et narrauit mihi cauterium ſibi factum eſſe in brachio, quod ego non damno, etſi in crure maluiſſem. Exhibui medicamenta diuertentia, & refrigerantia. Medici uerò noluerunt ea, quæ iuſſi facere, inde ſemper incidit in deteriores affectiones. Nunc acceſsit ad E. V. & fuit aliquo modo curatus, ſed non plene liberatus. Ideò rurſum quærit curationem, ac petit ſibi prouideri, ne incidat in talia. Video autem quòd habeat ulcus cum eſchara, ubi eſchara non prouenit à cauſa externa, ſed interna, uidelicet humore acri, & calido inducente eſcharam, inflammatur locus ille, & fit inflammatio purpurei coloris, quæ tendit ad rubedinem. Et ita ex colore, & ex cruſta iudico materiam eſſe calidam. Talis materia igitur calida eſt, & aduſta, & quia ea defluit, certe defluit ab aliquo termino. Proponuntur duo membra, à quibus poteſt defluere: ut caput, à quo poteſt defluere ad maxillam, uel poſſunt aſcendere uapores ab inferioribus per uenas, ergo poteſt eſſe à ſuperiori, uidelicet à capite, uel ab inferioribus, ut ab hepate. Quod hic mandat, an utrunq;? Ego non poſſum determinare id, quod non indicetur ab aliqua ratione. Percunctatus ſum, nunquid antea habuerit defluxum à capite, aut apoſtemata circa Adenas? Nihil dixit prorſus ſe habuiſſe, nonnunquam aiebat ſe catarrhum habuiſſe. Sed ex interrogatione diligenti non potui rimari, & in coniecturam rationabilem deuenire, quòd ſit caput læſum. Nam illud membrum, cuius actiones ſanæ, læſum non eſt, neq; cognoſcimus membrum læſum, niſi eius operationes læſæ, ſiue iſtæ uitientur, ut ſit morbus uel diſpoſitio morboſa. Nec inuenio iſta, quæ ſenſui appareant. Cum igitur non ſit in capite læſio, acceſsi ad alia, & quia omnes humores generantur in hepate, conſideraui illud. Video in eo colorem ſubnigrum, amplitudinem uenarum, habet pilos multos in capite, eſt in alijs partibus ſine pilis propter ætatem, eſt ſatis muſculoſus, circa ſuperiora magis quàm inferiora. Quæ ſigna ſunt hepatis calidi, nam tales habent ſanguinem calidum, qui magis nutrit partes ſuperiores: Eſt igitur habitus calidi, & hepatis calidi. Cum igitur hepar calidum plus generat de bile, & humore aduſto, ſanguis duplex eſt, uidelicet pituitoſus, cum non ſit perfecta concoctio, & deinde ſuperaſſatus. In hoc igitur iuuene cum hepar ſit calidum, in quo generantur quatuor humores, iuxta gradum hepatis plus de calido, uel aduſto generatur. Contra, ſi frigidum, plus de petuitoſo, & aquoſo humore generatur. Ad tale hepar acceſſerunt cauſæ extrinſecæ, quæ id potuerunt præſtare, ut fierent ægritudines: Eſt uenator, exercitatur, incaleſcit in ſole, utitur etiam uinis potentibus, quod inflammat adoleſcentes. Vtitur etiam cibarijs calidis. Habemus hactenus membrum, quod mandat excrementa ſua ad illam partem, habemus terminum à quo fluit illa materia, & terminũ ad quem, & quod fluit ad dextrũ, quia natura ſeruat, κατ' ἴξιν rectitudinem in fluxu. Vnde Medici cum uolunt auertere, ſeruant quoq; eam rectitudinem. Defluit igitur materia ab hepate, uel ſub forma uaporis, uel humoris, uel utroq; modo. Cur igitur fluxit ad maxillam dextram, non ad brachium? Merito id

factum, quia apparuit durities circa locum illum, & fuit male curata. Cur fuit ibi pustula? Hoc est, ac si quæras, cur in hac parte uulneratus? quia erat illic commoditas uulnerandi, & ita ibi materia delata sursum. Audiuimus etiam, quòd male fuerit curatus, habuit duritiem quandam, tentata fuit maturatio, talia calefaciunt locum, & relaxant, sunt enim calida & humida. Vnde Galenus prohibet, dum materia defluit, ne applicentur maturantia. Et est hoc pessimum, præparant enim locū relaxando ad fluxum. Cumq; ita fuerit curatus ab inflammatione, debilitatur locus, & ita paratus fuit, ut fieret imbecillior, & excrementa ad imbecilliorem partem mandantur, facta est imbecilla pars ob malam curationem, ob longam ægritudinem, & ita aggregata materia, quam natura expellere tentat. Ac audimus, quòd hoc anno peius ualuit, & inflammatio augetur & minuitur, iuxta collectionem materiæ. Accidentia iam sunt nota. Video duritiem, quæ uidetur esse per totam maxillam, ubi erat eschara. Quæ causa duritiei est? Credo, quòd sit materia adusta, quæ permansit in loco, nam cum applicamus resoluentia, resoluuntur tenues partes facile, & crassa permanent, quod facile alteratur, tollitur, terrestre permanet, idq; difficulter dissoluitur. Est hic inflammatio, uideo foramina, quæ arguunt materiam fluere ad illum locum, quæ est acris, corrodens, calida. Et ita credo, quòd est materia calida, cuius gradus multi sunt. Si est adusta, petit cutim, epidermin, & fit herpes, & quando magis adusta, fit herpes miliaris, & quantò plus acquirit adustionis, tantò minus serpit: sed magis erodit. Hæc materia non est ita in extremo, quæ posset facere herpetem phagædenicum, & ita tenuis non est, ut serpat. Quomodo igitur appellanda, uel lichen uel impetigo? Sed cum habeamus naturam eius, de nomine, non ita sum solicitus. Potest fieri, quòd sit lichen, quia Celsus dicit lichenem occupare locum circa mentum. De nomine itaq; dicam nihil amplius, cum de re, & natura nobis constet. Paucis procedam, quia erat curatus, habet chirurgos tantum sollicitos, ne incidat in talia, quæritur qua arte procedere debemus, ne in talia incurrat. Faciam Prognosticum. Quando deuenietad maiorem ætatem, fiet adustio humorum quoq; maior, & nisi sibi cauebit, incidet in morbum aliquem malum, ut cancrum phagædenicum. Natura morbi indicat, quid faciendum. Est membrum mandans calidum, generat humores adustos, qui euacuandi; Ne generentur contempera hepar, & membrum, ne recipiat, corrobora. Duæ igitur indicationes, una propter membrum mandans, altera propter recipiens. Ego procederem ita: Exquisite purgato corpore, quod optime factum est, ab Excellentissimo Frisimelica, curarem, ne generarentur amplius humores adusti. Ad aliud uerò, ad alterationem: quòd hepar plus æquo calidum debet alterari, proponitur aqua Veronensis Calderiana, quia habet uim refrigerandi, & ultra hoc etiam corroborat: eam uellem exhiberi extra & intra. Audio illum habere tumorem lienis, non mirum, quòd eum habeat, quia abundat humoribus adustis. Quare prodest ei ferrum, & electuarium de scoria ferri, quod tollit obstructiones lienis. Et laudo, ut singulis annis utatur his balneis. Temporibus intermedijs uti uellem eum saccharo rosaceo. Fugiat exercitia ualida, & uinum forte ne bibat, & à cibis calidis abstineat, ac alias res alterantes deuitet. Exterius unguentum rosatum Mesues, & alia possunt adhiberi. Est unum, quòd hepar non facile potest alterari, ne generet humores adustos. Volo, ut fiat cauterium in crure, quia in omni auersione, ubi terminus à quo & ad quem, non debemus, retrahere per eundem impetum humorem, fluit ab hepate, & uolumus retrahere ad brachium: non retrahes, imò attrahes. Sed tu uolens retrahere, retrahe ad crus, & impedies impetum humoris. Hoc antea quoq; laudaui, & nunc dico, uerum idem repetendo, quod omnino faciendum est cauterium in crure, quia proderit, sicut nocet illud in brachio. Quare id in brachio factum consolidetur. Habeat quoq; rectam uictus rationem. Circa locum læsum, quia percipit influxum, laudo succum Solatri, cum oleo rosato completo, ut in plumbeo mortario, pistillo plumbeo ducatur, hoc etenim repercutiet, & constringet locum ne recipiat, & inflammationem tollet, id quod erit ad præseruandum bonum.

De Aposte-

De Apostematibus cancrosis in naribus pro Nobili Germano.

Consilium VII.

T possit conseruari atque etiam praeseruari sua dominatio, oportet ut habeat rationem diligentissimam circa omnes res non naturales, & primo circa aërem, cũ fere tota causa suae aegritudinis sit uitio cerebri, quantum fieri potest, euitabit omnes excessus aëris, tam calidos quàm frigidos: unde uentos tam australes, quàm boreales effugiet, & moram sub sole. Quòd si cogatur equitare uel flantibus uentis, uel sub sole, curabit omni artificio, ut muniat caput ab omni offensa. Cauebit à pluuijs, & ne aliquid habeat in capite humidum, neque capillos madidos, sed confestim si pluuijs se casu obiecerit, exiccabit caput calidis linteis. Et eadem ratione uitabit loca humida & terrena, & nocturnum aërem, uel noctu apertis fenestris dormire. Cauebit à meridiano somno. Surget diluculo, atque excretis superfluitatibus consuetis, exercebit corpus, & negocia sua peraget. Post prandium studebit quiescere, neque scribendo, aut aliquid ubi mentis labor accesserit agendo, se defatigabit. Conabitur iucunde uiuere, atque omnes animi molestias euitabit. Bis tantum in die comedet, neque bibet intra prandium & coenam. Dum equitat, parce prandebit, uberius coenabit, & hoc erit commune quotiescunque post prandium aliquod magnum exercitium sit facturus. In reliquis temporibus par erit prandium & coena, & neutrum ad satietatem. Ciborum electio talis erit. Carnes iuuenes omnes edat, praeter agnorum paruorum & porcellorum: à porcis tamen siue iuuenes, siue senes fuerint (meo consilio) omnino abstinebit. Vitulinae, castratorum iuuenum, leporum, hoedorum, auium omnium campestrium quae non degunt in aquis, pullorum omnium, conueniunt. A piscibus cuiuscunque generis quantum fieri potest abstinebit: ab omnibus rebus frixis in sartagine, à lacticinijs, praecipuè caseo antiquo, ab omnibus oleribus, praesertim syluestribus, ab ouis duris: recentia uerò mollia, si in cinere calido uel in aqua decoquantur, utiliter sumi possunt. Haec ferè ratio uictus erit illi praescripta. Quantum uerò ad medicinas attinet, bis singulis annis ipsum purgandum consulo, autumno inquam & uere, neque omnino praetermittendum, donec omnino morbus extinctus fuerit. Purgatio erit huiusmodi:

℞. Floris cassiae. ℥ 1.
Specierum hierae simplicis. ʒ 2.
Cum zucchero fiat bolus. Item:
℞. Syrupi de fumo terrae simplicis.
Acetosi simplicis ana ℥ 1.
Aquae endiuiae. ℥ 4.
Misce pro uno, & sic pro quinque. Deinde uerò:
℞. Confectionis Hamech ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui ℥ 4.

Misce, & fiat potio danda in aurora cum custodia. Post hanc medicinam laudo ut autumno quidem sumat meos syrupos de elleboro, quorum descriptio in tractatu nostro de morbo Gallico habetur. Vere autem post cassiam assumptam, & unum aut alterum syrupum, mittet sanguinem è uena communi dextri brachij, extrahendo circa uncias quatuor sanguinis: sed postea non sumat syrupos de elleboro. Haec erit purga-

purgatio. In temporibus uero intermedijs, ut continuo diuertatur materia, laudo ut semel in septimana saltem sumat unam pilulam ex descriptione infra scripta:

℞. Agarici electi.	ʒ	2.
Aloes optimæ.	ʒ	4.
Rheubarbari electi	ʒ	3.
Cinnamomi.		
Garyophyllorũm.		
Spicæ. ana	ʒ	1.

Puluerizentur omnia per se, deinde misceantur, postea cum succo rosarum puro aspergantur, & dimittantur exiccari, atq; ita iteretur septies. Postea cum melle rosato fiat magdaleon, de quo fiant pilulæ singulis uicibus numero tres pro dragma una: ex quibus sumat unam per horam ante cœnam, sine custodia, semel in septimana. Deinde permittet sua cauteria in brachijs, sicut sunt, aperta: imò si adhuc his omnibus peractis materia descenderet, laudo ut cauteria etiam multiplicentur, & duo fiant circa pulpam & partem carnosam utriusq; spatulæ. Circa uerò locum nasi, ego nollem transire unguentum infra scriptum, si quandoq; ulcus aliquod emergeret, uel perseuerarent reliquiæ antiquorum. Descriptio unguenti talis est:

℞. Tutiæ optime præparatæ	℥	1.
Succi solatri / Succi plantag. } depuratorum ana	℥	2.
Olei rosati completi.	℥	3.

Atteratur tutia diligentissime in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo: postea paulatim addantur succi, & oleum rosatum, semper magis ac magis confricando cum dicto pistillo per totum diem: ultimo addatur modicum ceræ liquefactæ, & fiat linimentum pro loco. In singulis septimanis fiat capitis ablutio talis:

℞. Lixiuij dulcis quantum sufficit pro una uice, atq; in eo decoquatur agarici.	ʒ	1.
Rosarum.		
Maioranæ.		
Betonicæ ana	man.	1.

Et cum hoc lixiuio, & aliquo sapone aromatico abluat caput.

De Apostemate maligno, polypo scilicet in naribus, ad cancrum accedente.

Consilium VIII.

Casus. Nobilis hic annorum triginta, toto reliquo uitæ suæ spacio sanus, & quoad sibi uidetur optimæ constitutionis, sub annum ætatis duodecimum, incidit in fluxum sanguinis narium, sine aliqua causa extrinseca notabili. Nihil enim in uictus ratione mutauerat, nisi quòd uino uteretur paulo meraciore, non ultra modum tamen, sanguis effluens, sicut & quæ hodie effluunt, ei frigidiora uidentur, is fluxus cum diu duraret, ac quotidie etiam augeri uideretur, ac postmodum cum se in Italiam contulisset, in tantum accresce-

cresceret, ut quotidie tribus uel etiam quatuor uicibus sanguis è naribus flueret, sine aliquo tamen capitis dolore, eò molestiæ perduxit hominem, ut cum 9. annis continuis per eam corporis partem natura se exonerasset, ipse contrarium plane conaretur, & cum fluxum ui sistere intenderet, consuluit Vrbinum, qui tunc Patauij primus erat, sub annum ætatis 21. qui etsi omnino dissuaderet, & hæc incommoda quæ interim secuta sunt, omnia prædiceret, precibus tamen eo perductus est, ut exhibitis medicinis per os, & aperta uena sine localibus sanguinem sisteret. Ipse paulò post bene secum putans agi, sine aliqua uectus ratione uixit. Sanguis autem qui per nares effluere solitus erat, cū illic impediretur, alias quæsiuit uias. Ac primo aures infestans, meatusq; illos obstruens, sensum auditus per sex ferme menses plurimum impediuit: tentauit & oculos, nihil tamen neq; hic neq; illic effluxit. Vltimo usitatam suam uiam aggressus per fauces, & per os partim effluxit, partim in naribus resedit & congelatus est: ita ut cum ui digitis inde eruere conaretur, nares eo pacto quo apparet, deformaret. Hoc ad quinq; annos post illam suppresionem sanguinis factum est: in quo toto tempore nulla adhibuit remedia alia, nisi quòd uenas interdum aperuit (sub lingua etiam quandoq; id ter uel quater in anno) & corpus medicorum consilio aliquoties leniter purgauit. Iam quartus annus agitur, ex quo sanguis ille, qui narium meatus (sicut dictum est) obstruxerat, nescio quo pacto colliquatus est, & ipse ad hunc defluxum humiditatis cuiusdam continuum deuenit, ex quo primum alæ narium ruptæ, & deinde apostemata, quæ sub naribus apparent, orta sunt. Continue enim fluit & eum molestat, nisi pannis lineis nares obstruat. In hoc tempore à Chirurgis uarie uexatus est, semel potus ligni illi exhibitus est, bis suffumigia duodenis septimanis pertulit, aliquoties etiam pulueribus erodentibus succurrere apostematibus uoluit: Nihil profecit tamen, sed potius fluxum augeri & ualidiorem reddi, malumq; latius serpere sensit, ciborum delectum nullum unquam habuit, nisi quòd carne porcina abstinuit. Vino satis grandi, non nimis tamen immoderate usus est; in somno & reliquo totius corporis habitu nihil plane sentiens incommodi. Montanus dixit fluxum illum à causa extrinseca uiolenta scilicet sanguinis obstructione ortū: ac Vrbanū dupliciter peccasse: non solum quòd fluxum represserit, sed quòd eo represso fluxu, nullum regimen uitæ ordinarit, nec alias diuersiones fecerit. Esse apostema illud polypum completum ex materia adusta melancholica maligna, accedere ad cancrum ulcerosum. Victus ratione exquisitiore uti uoluit, abstinere à carnibus antiquis & salitis, bubulis etiam & porcinis, ab omni genere piscium, à caseo & lacticinijs omnibus, à frictis in sartagine, leguminibus, & omnibus herbis, comedere tamen carnes uitulinas, hœdinas, pulli iuuenis, far quoq; bene coctum, iura pulli & gallinarum, oua recentia, sorbilia, non dura nec fricta. Vinum bibere tenue, album, pauciferum, pro euacuatione corporis, lenitiuum dedit. ℞. Electuarij linitiui ℥ 12. Bene operatum est, & tinnitum aurium quem aliquot diebus senserat, remouit. Syrupus.

℞. Syrupi de fumo terræ.
Syrupi de pomis simpl. ana ℥ I.
Syrupi Sabor Regis ℥ I.
Aquæ borraginis. ℥ 3. Misce pro uno & sic pro alijs.

Post tertium Syrupum, extractus sanguis è basilica dextri lateris, ad ℥ 7. sanguis niger melancholicus & pituitosus ualde, post quintum syrupum dedit hanc purgationē:

℞. cassiæ nouiter extractæ ℥ I.
Agarici præparati. ℥ 2.

Mis. cum zaccaro, bene eduxit, ita ut ad sensum etiam materiam ex capite descendere sentiret. Post sanguinis missionem & purgationem uoluit, ut nares & locum apostematis inungeret ter in die, tali linimento:

℞. Succi solatri purificati ℥ 3.
Olei rosati puri completi ℥ 4.

Malaxentur omnia simul in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo, donec crasses-

fiat. Idq; per plurimum tempus, & per 4. horas faciendum, donec linimenti spissitudinem assequatur, quo inungat alas narium intra & extra, & ipsum apostema cum penna ter in die, sicut dictum. Hoc unguentum sanum uisum est ei, & lenire dolorem fluxionis, & ipsum apostema mollefacere. Post purgationem die sequenti usus est ante prandium & coenam ℥ s. zaccari rosati, sequenti die decoctionem suam ex helleboro exhibuit, cũ sacchari sufficienti quantitate syrupizatam, & in sero lactis caprini, quod calores nimium metuerit, octo uicibus, non sex, ut alioqui solent, totũ accepit beneq; successit: eduxit enim 7. uel 8. uicibus per diem, sine molestia & lassitudine aliqua, materias nigras & melancholicas. Post hos assumptos syrupos alumen adiectum experiri uoluit in loco affecto, ut uideret, si quæ remedia fortiora ferre posset, sed id non ita statim succedere uidebatur. Itaq; post absolutos syrupos ad operam manualem accedendum statuit, dum corpus purgatum esset. Vocatus Chirurgus, omnia experienda duxit, antequã ad ignita cauteria accederet, quod malignitas ulceris supradicto unguento remota esset, ita ut causticis facile cessurũ uideretur. Propter suspicionem igitur morbi gallici, quod eo illũ laborasse, nec bene curatũ esse, Vuula ablata & signa ulcerum (hæc sanata) in faucibus ostenderent, uoluit ut ligni potum assumeret, id factum iuxta ordinationem Montani. Chirurgus postea loco unguenti applicauit emplastrum diachalcitis, & aliquot diebus post, pulueres quos arbitramur ex Mercurio sublimato esse. Sed uidebatur res uergere in deterius. Ideo Montani cõsilio Venetias abijt ad ueterem Chirurgum Treuisanum, is statim pro secundario decocto aliam illi aquam bibendam exhibuit, ex decocto certarum radicum, quam etiam inspergebat naribus primo, deinde aperuit eas aqua erodente, intincta in illa bombice, & imposita quatuor uel quinq; uicibus, apertas deinde sanauit emplastro diapompholigos, ad discessum cauteria fecit in utroq; brachio, prope posteriorẽ partem humeri, ut diuersio magis per opposita fieret; quia uero tumor sub naribus erat, pulueribus erodentibus, & unguentis dictis erodere nolebat. Vltimo adussit ære ignito, & postea subito cerussam coctam adhibuit, ad prohibendam inflammationem, deinde unguento diapompholigos sanauit. Rubedinem uerò relictam unguento masticino sustulit. Vltimo canaliculos plumbeos fieri curauit, quos naribus imponeret, ne meatus iterum obstruerentur, & uel similia uel deteriora causarent symptomata. Ita ex parte restitutum dimisit.

Pro quodam Polono narium ulceribus laborante.

Consilium IX.

℞. Tutiæ præparatæ ℥ 1.
Olei rosati
Succi solani ana ℥ 2.

Ponantur simul in mortario plumbeo, & malaxentur cum pistillo plumbeo, tam diu, donec habeant consistentiam conuenientem. Postea cum modico ceræ liquefactæ fiat unguentum molle, & seruetur ad usum.

Aliud. ℞. Sacchari lib. 1.
Salis communis ℔. s.
Aluminis rochæ ℥ 1.
Misce & distillentur in Alembico.

Guttula una immissa in pustulam, exiccat, sanat & incarnat.

Ad ambustionem faciei.

℞. Corticum interiorum sambuci
Olei rosati completi ana ℥ s.
Cerussæ ℥ s.
Misce & cum modica cera fiat linimentum.

Pro stru-

Pro struma gutturis. Consilium X.

Irca rationem uictus, uitetur aqua cruda, frigida, cibi crassi, & uiscidi, utatur aqua cocta, aut uino paucifero. Octauo quoque die, id est, quater in mense accipiat Agarici præparati ʒ 1. s. uel ʒ 2. in forma pillulari, sub decubitu, modo uesperi incœnatus dormiat, primis octo diebus à principio, lambendo mane, sumat mellis rosati ℥ 1. uel 2. postea loco huius, oximellis Scillitici tantundem per quindecim dies. Exterius uerò applicet linimentum tale:

℞. Ammoniaci		
Bdellij		
Hysopi humidæ	ana	℥ 1.
Adipis porcinæ eiusdem anni		℥ 2.
Croci		ʒ 2.

Dissoluantur gummi in aceto, deinde reliqua misceantur secundum artem, & cum modico ceræ fiat linimentum. Ac cum uoluerit locum abluere, utatur ad hoc uino albo.

Ad idem aliud remedium.

Fiat fomentum in loco, cum decocto chamomillæ, anethi, & radicum altheæ, spongia in eo madefacta. Deinde inungatur unguento Dialthea, & applicetur lana succida, & hoc bis in die. Deinde:

℞. Agarici præparati		
Rhabarbari electi	ana	ʒ 2.
Garyophyllorum		
Nucis Moschatæ		
Zingiberis	ana	℈ 2.

Puluerizentur, deinde misceantur & fiat magdaleon, de quo pro singula ʒ. fiant pillulæ tres, quas sumat bis in septimana, hora una ante cœnam.

Ad contusionem brachij per casum cum equo. Consilium XI.

Ommendator Cypri, cursu equorum cum Duce Vrbini, priore de Roma & alijs, certans ad S. Antonium, forte fortuna cum suo equo tanto impetu, in alium quendam irruit, ut uterque cum equo prosterneretur, & ipse Commendator cum suo in brachium cecidit, ita tamen, ut nec fractum esset quicquam, nec loco suo remotum, ob metum tamen & subitum timorem, nec mouere poterat commode sursum neque deorsum, nec animo præsenti admodum erat. Montanus uocatus, intellecta forma, quomodo cecidisset cum equo in latus, & uiso brachio, non inuenit alicuius periculi signum, sed brachium ei ad omnes partes torquere nitebatur, quod satis prospere successit, & quia animo cõturbato erat, nec satis præsenti, iussit, ut aquam rosarum arte mixtam, illi olfaciendã propinarent, statim etiam exhibuit clystere commune, ex oleo & melle rosato, in brachio exterius supra radium & cubitum apparebat paruus tumor, quem cum tangeremus, maximo afficiebatur dolore, eum locum Montanus hac fouit decoctione:

℞. Absinthij	M. 1.
Furfurum subtilis.	M. s.
Adipis anseris.	℥ 1.
Olei rosarum	℥ 3.

Misce & decoquantur in s. q. aquæ. Humerum & totum collum, in quo etiam dolores patiebatur ex casu, unxit hoc oleo:

℞. Olei rosati completi, olei de absinthio ana ℥ 1.

Iussit & incidi uenam basilicam ex latere opposito sinistri brachij, & extrahi sanguinis ℥ 3. cibum concessit eo uesperi panatellam ex brodio caponum, & contusum pulli eiusdem. Voluit enim in principio liberalius nutrire ægrum, ut si opus esset in statu facilius de cibo subtrahere posset, potum dedit aquam coctam cum zaccaro, & in ea oximel.

Contra modernos, qui principio nimium detrahunt, & ita debilitant ægrum, ut in statu postea cum defecerint ex inedia uires cum summo interdum periculo nutrire liberalius cogantur, eo tempore quo cum morbo maxime natura occupata, cibo non onerari debebat. Sequenti die hora una ante prandium, sumere iussit hunc bolum:

℞. Floris casiæ ʒ 10.
Rubeæ tinctorum puluerizatæ ʒ 8.
Misce, & fiat bolus. Hoc seruato regimine euasit.

Ad abscessum exulceratum mollificandum & abstergendum.

Consilium XII.

℞. Hæsypi cerati descriptione Philagri ℥ 1.
Extendatur &c. aut sic:

℞. Diachylon siue gummi.
Dialtheæ.
Myrrhæ.
Bdellij. ana ʒ 2.

Cum modico ceræ, renouetur ceratum, & extendatur in corio perforato in medio, & applicetur loco, ne attingat os abscessus.

Item ℞. Mellis rosati.
Terebinthinæ. ana ℥ 8.
Farinæ hordei mundæ ʒ 2.

Misce, & singulis uicibus addatur modicum uitelli oui, & ponatur in filamentis, & imponatur in Apostemate pro digestione.

Ad uulnus in brachio tumefactum.

Consilium XIII.

Brachium quidam habuit tumidum, quòd musculus exterior læsus fuerat ex ictu. Aderat nonnihil materiæ, & præterea duo ulcera saniosa. Montanus pro resolutione illius materiæ hoc adhibuit.

℞. Radices consolidæ maioris. N 3.
Bulliant in uino claro minime austero, cum modico melle rosato. Deinde facta diligenti expresione & colatura.

℞. Farinæ fabæ & hordei. ana M. 1.
Misce cum colatura & tumori apponatur.

Erat is tumor in articulatione ulnæ cum humero, ita quod illius articulationis motus omnes amiserat; extensionem, reflexionem. & in circulum ductionem.

De brachio

De brachio uulnerato, & omnium principalium membrorum influxu destituto.

Consilium XIIII.

Istoria clara est, & satis constat quòd multiplex sit læsio in illo brachio, & quidem tot modis quot sunt principia. Primo est principium sensus & motus. Secundo, principium uirtutis uitalis. Tertio, principium uirtutis nutritiuæ. Et quodlibet horum principiorum habet suos riuulos. Primò sunt nerui, per quos deriuatur uirtus sensitiua & motiua: per arterias defertur calor & spiritus: per uenas uis nutritiua ab hepate. Hi tres riuuli sunt aliqua ex parte læsi, & secundum huius læsionis proportionem est affectus. Arteria fuit incisa & neruus. Et nos ex quadam necessitate consequentiæ concludimus, licet medici id nobis non indicent, quòd etiam uenæ sint læsæ. Hinc sequitur quòd non nutriatur, quia uenæ non deferunt sanguinem, & percipit etiam perpetuam frigiditatem in isto brachio. Motus læditur propter neruos: sensus etiam. Hæc est res quæ sensui patet. Sed illud est dubium, utrum hi riuuli, scilicet nerui, arteriæ & uenæ, ita sint incisi, ut nulla planè sit continuitas: an sint ex parte incisi illi riuuli, an planè non sint incisi, sed potius propter materiam influxam sint obturati? Ego incipiam ab arteria & uena. Oportet credere historiæ. Omitto puncturam illam factam ex uulnere: sed quia fecerunt incisionem magnam, & cauterium etiam adhibuerunt Medici illi pro sanguine sistendo, quod cauterium adurit uenam, & obducit callum, & sic constringitur: ergo probabile ualde, quòd illa uena separata sit in totum: & quia ignis exiccat, & hinc uena facta breuior, & sic non potest bene continuari, quia ad hoc ut continuentur & consolidentur, requiruntur duo, ut sint molles, & ut se inuicem contingant. Sed hic sunt duo: Primo, ignis qui adussit, & fecit partem duriorem. Et secundo etiam breuiorem: & sic & propter duritiem, & propter breuitatem non potuerunt hæc continuari, & sic non est liber transitus sanguinis & spiritus ad partes inferiores. Et ita credo, quòd illæ uenæ & arteriæ sunt incisæ, & habeant cicatricem non facile consolidabilem. Vtrum sint omnino interceptæ & separatæ secundum totum, & quòd partes planè distent, & factus sit callus tam in parte superiori quàm inferiori? Ego non possum certo dicere, sed credo quòd plane sint discissæ, & hoc ex coniecturis meis dico. Quo ad neruos est facta læsio. Motus reuolutionis in manu & erectionis est impeditus, & nonnullorum digitorum: & credo, quòd omnes illæ læsiones non sint æquales, & non omnes ex uulnere. Nam illi nerui qui sunt incisi ex uulnere, non recipiunt curationem, & non possunt consolidari: & cum sit uulnus in una parte, non credo, quòd omnes nerui sint æqualiter læsi, sed facto uulnere, debilitatur locus, & ita affluit materia, & recipitur etiam in neruis, & propter frigiditatem & crassitudinem illa materia non facile resoluitur, & sic facta est obstructio. Et non solum hæc læsio est ex uulnere, est etiam læsio in sensitiuis neruis, & etiam motiuis, & sic credo illam læsionem neruorum esse ualde diuersam, & non solum ex uulnere. In superiori parte etiam non habuit motum: nunc autem incipit mouere humerum, cum antea non potuerit, quia materia affluxit ad illam partem. Vnde sæpe euenit, quòd uulnerato pede fit bubo, propter interceptionem materiæ. Ergo nunc mouet humerum propter medicamenta quæ adhibita sunt. Ergo quantum est incisum, est incurabile, & quo ad neruos, & quo ad uenas & arterias. Qui uerò sunt obstructi & refrigerati propter affluxum materiæ, hi poterunt curari, & maxime cum antea fuerit catarrhus: non enim potuit mouere humerum, quem iam mouet. Quantum ad torturam oris sum anceps, an aliquid sit incisum: audio tamen, quòd continue melius habuit, & sic credo quòd etiam materia defluxit ad illum locum. Sed quod est incisum non curatur, quod tamen certo non scio.

De cura. Omnino tentet resolutionem, & non potest sequi nocumentum, si recte fiat ea resolutio. Vtatur perpetuo resoluentibus, sed misceat cum mollientibus, ne quod subtile est resoluatur, & pars gypsea relinquatur. Vtatur ergo his inuicem. Mollientia sint calida & sicca in secundo gradu, quia materia est crassa, ut crocus, bdellium, myrrha. Emolliatur cum pinguedinibus & oleis, ut oleo amygdal. dulcium & chamæmelino: item lapide pyrite, quod Gallenus dicit esse magicum. Vtrum lutum Sancti Bartholomæi conueniat & foueæ illæ? Placerent, sed oportet considerare quod ad illa ualida resoluentia egemus multa præparatione corporis, & est corpus cacochymum, & hoc tempus ineptissimũ est pro purgationibus, & maxime in corpore cholerico, ut istud est. Ergo balneum differatur usq; ad Septembrem, & quia corpus non est præparatum, opportunum tempus expectetur. Interim tamen aliqua cerata uel emplastra applicentur, ut est oxycroceum illud, quod ponatur supra totum brachium, & singulis quindecim diebus remoueatur. Hoc consului in quodam iuuene nuper, qui amiserat motum in brachio, & nunc optime incipit se habere, & mouere brachium.

De Tuberculo circa Thoracis regionem lateris sinistri, pro generoso Domino à Stubenberg Germano.

Consilium XV.

Tuberculum uel eminentiam illustrissimi domini circa thoracis regionem tam in posteriore quàm in anteriori parte existentem in latere sinistro, sicut esse non puto, propter luxationem alicuius uertebræ uel ossis in thorace, ita credo fieri non posse sine aliquo leui motu eorundem ossium à proprio situ, quem pararthrasin Græci appellare consueuerunt. Indicio est maxima durities in parte eminente apparens, quæ à nulla scirrhi specie produci posset. Cum ex ea uerò nulla adhuc actio impediatur sensibili nocumento, ideo præseruatione potius indiget quàm curatione. Præseruabitur igitur primo cum recta uictus ratione, deinde cum medicamentis commode applicatis. Quantum ad uictus rationem attinet, non erit in primis contemnenda aëris dispositio: nam & maximum frigus, & ingens calor, æqualiter contrarijs rationibus nocere possunt. Vitabit etiam usum balneorum aquarum calidarum, & diutinam moram in uaporarijs nimium calefactis. Vtetur moderato exercitio, præcipue inferiorum partium, deambulando commode: etiam brachium dextrum exercebit cum ense, aut aliquo tali instrumento. Luctam fugiet, & omnia exercitia, in quibus uiolenter brachia utraq; & thorax concutitur: saltus etiam ab alto, & equitationes equorum robustorum, qui totum corpus ualde concutiant: absoni etiam clamores & cantus nõ modice nocebunt: lectio, tũ etiam locutio temperata proderit. Nocte dormiet sublimi capite, in dextrum potius latus quàm sinistrum. Cauebit à ualida tussi & sternutationibus, quæ si illi occurrerint, omni studio sedabit. Circa cibum & potum, primum cauebit ab omni uino dulci & crasso, uel turbido: propterea & mustũ maxime euitabit. Abstinebit à fructibus, præcipue uuis, & pomis, & castaneis, ab auibus palustribus, à radicibus, sicut daucis, rapis, cœpis, allijs, & deniq; ab omnibus quæ flatum plurimum pituitamq; crassam generant. Ideo & fungos effugiet, & omnia leguminum genera. Vnico obsonio contentus erit. Bis tantum in die comedat, neq; inter cœnam & prandium potabit, compotationes tanquam pestem effugiet. Quantum uero ad medicinas attinet, laudo ut bis in anno corpus purget, postteritq; huiusmodi esse purgatio:

℞. Specierum hieræ simplicis. ʒ 2.
Floris casiæ ʒ 10.

Cum zuccharo fiat bolus, sumendus in aurora, uel tribus horis ante prandium.

℞. Oxymellis squillitici.
Syrupi de cichorea Nicoli ana ℥ 1.
Aquæ Marubij ℥ 4.

Misce pro uno, & sic pro septem. Quibus ebibitis sumat pharmacum, quod habet:

℞. Confectionis hamech. ʒ 4.
Syrupi rosati solutiui. ℥ 4.

Cum aqua betonicæ fiat potus breuis, sumendus in aurora cum custodia.

Hæc purgatio & in mense Martio, & Autumno post medium Septembrem singulis annis repetenda erit. Temporibus uero intermedijs utetur zuccharo rosaceo quàm frequenter poterit, ante prandium, ad semunciam. Quòd si interim aluus astricta fuerit, lenietur commodisime cum terebinthina Cypria, de qua sumat tribus horis ante prandium pondus duarum drachmarum. Loco uerò eminenti tam anterius quàm posterius applicabit cerotum de betonica, uel de gumma Helemi, uel utrunq; simul æquis portionibus confectum, sine quo neque interdiu manebit. Optimum præterea erit, si supra applicatum cerotum fascia ligetur, quæ ita locum dolentem astringat, ut non inde tamen impediatur motus thoracis, uel augmentum, aut alimenti transitus prohibeatur. Hæc si diligenter obseruauerit, spero suam Dominationem præseruandam fore à maiori incommodo, & illud quoq; quo nunc uexatur, esse remouendum, cum laude optimi Dei, cuius nomen sit benedictum in secula.

Ad Scirrhum in pectoris parte anteriori iuxta Xiphoides.

FOueatur decocto maluæ, betonicæ, Ireos, hyssopi, Chamæmeli, & apponatur unguentum de Aesypo ex descriptione Philagri.

Pro Domino Andrea Polono in pectore, eius uero fratre in capite uulneratis.

Consilium XVI.

Vlnus Domini Andreæ erat inter secundam & tertiam costam uersus concauum pectoris. Idq; non amplum ualde. Propter dolorem tamen, quem circa os pectoris sentire se dicebat, profundius uidebatur, nec multum sanguinis effluxerat: ita ut adhuc locus sanguine repletus uideretur, qui arte eliciendus & extrahendus esset. Montagnana & alter Chirurgus, ac item Phrisimelica, pulmonem uulneratum esse arbitrabantur, idq; colligebant ex sanguine spumoso, ac quia manus ad uulnus applicata, sentiebat aërem egredi. Fratris uero uulnera in capite per se periculosa non erant, nisi quòd sanguinis maxima copia effluxerat, ita ut restingui quasi non posset, faciei color permutaretur, & pulsus etiam appareret admodum debilis, suppresso tamen sanguinis fluxu, redibat uirtus, ita ut statim omnes sperarent melius.

D. Mon-

D. Montanus: Clarissimi Doctores, profecto uulnus istud est cōsideratu dignum, penetrat ad cauitatem pectoris, sed non est clarum, utrum penetret ad pulmonem: apparet sanguis spumosus, hoc fit in omni uulnere pectoris. Ex cōtinua enim exspiratione & inspiratione fit sanguis spumosus, uidemus exire aërem, quod ipsum etiam usitatum est, in omni uulnere ad cauitatem pectoris transeunte. Nec difficultas anhelitus arguit necessario uulneratum esse pulmonem. Impeditur enim spiratio statim cum uel musculus aliquis, uel aliud membrum faciens ad motum Diaphragmatis & pectoris læditur. Cum autem pulmo uulnus uel ulcus simplex habet, non fit difficultas anhelitus, & hic præcipue dolor circa uulnus facit, ut ob eam causam non ita dilatetur pectus, & quia per uulnus expiratur aër, ideo anhelitus est diminutus. Vtrum igitur sit uulnus in pulmone an non, non nego neque affirmo. Sed potius uidetur quòd nō, quia uulnus est circa secundam costam, quousque non extenditur pulmo. Sed istæ sunt coniecturæ, processu temporis uidebimus ueritatem, sanguis est circa diaphragma, quod ne congeletur uidendum est, & cum hodie accessi, nullum animaduertere potui pulsum, adeo ut ipse etiam uulnus letale crederem. Videndum igitur si quid sanguinis ibi remansit, ut incidatur & expellatur. Quod ad medicinas attinet, Hippocrates & Galenus in uulneribus pectoris ab omnibus restringentibus cauendum scribunt, præterquàm ab oximelite. Nam illud solum non exasperat pulmonem, ideo eo hodie cōtentus essem, & quoad cibum, iudico sufficere hodie panatellam. De altero qui in capite uulneratus est, quoniam sanguinis fluxus est restinctus, melius sperabimus: cum præsertim uulnera ex sese non letalia esse intelligamus. Venam non incidendam iudico, quia plurimum sanguinis effluxit, cibabitur quoque panatella, impositum est clystere pro diuersione utriusque, & quia Andreas sitiebat admodum, ordinatus potus ex hordeo & saccharo, & oximelite, & rubea tinctorum, quæ sanguinem concretum excerneret: iussus etiam in eodem latere recumbere, ut sanguis ex uulnere effluere posset, quod & factum.

Pro eodem, Consilium XVII.

Quinta Iunij, quæ quinta etiam erat dies accepti uulneris, corripuerat eum ingens tussis, expuerat sanguinem usque ad 6. ℥ & amplius, & aperto uulnere inde etiam aliquid effluxerat. D. Phrigimelica exhibuerat cassiam, ut leniret aluum duriorem, addiderat aliquid boli Armeni ad exiccandum pulmonem, quem uulneratum arbitrabatur, eò quòd sanguis qui effluxerat ex pulmone ex parte uiuidus & spumosus esset: adiecerat etiam aliquid rubeæ tinctorum, si quis adhuc restaret sanguis grumosus aut congelatus. Postera die uocati ad Collegium Montanus & Phrigimelica à Chirurgis, & consulti, an esset incidendum uulnus, & paulo amplius aperiendum, & uterque Chirurgus arguebat quòd sic, propterea quòd metuerent, ne si materia retenta, non posset libere exire, generaret inflammationem, & quidem id faciendum cito antequam dilabatur uirtus. Phrigimel. etsi pulmonem arbitraretur læsum, noluit tamen admittere ulteriorem incisionem, quod orificium satis amplum ad immittendas tentas uideretur, & esset periculum de dolore in illis partibus sensibilibus admodum, ne is attraheret materiam, & causaret inflammationem nouam. D. Montanus ita ratiocinabatur: Duo nobis proponuntur quærenda: quæ dispositio sit uulneris intrinsecus, seu quo terminetur, & quale ac quantum sit extrinsecus, id est, de principio & fine quærimus, & utrunque nos dubios facit, & in cura & in prognostico. Nondum determinare possum, an ueniat ad substantiam pulmonis an non, cum uideam & satis etiam explorarint Chirurgi, uulnus per transuersas partes inflictum à dextra uersus sinistram, non recta à parte anteriori pectoris ad posteriorem, quod satis apparet ex impositione tentæ, & idem uulnus ad secundam costam est ualde ædito & alto loco: ideo suspicor pulmonem non esse læsum. Deinde si læsus esset pulmo, læsus esset superior locus, ac esset

D. Montanus improbat bolum Armenū, quia exiccet cū astrictione.

uulnus

uulnus profundum in eo, & sæuissima sequerentur accidentia, ac inflammatio etiam ex qualibet leui causa, quia pulmo, propter multam suam humiditatem (siue substantifica ea sit siue excrementalis & aduentitia, ut dubitat Auicenna) in eo existentē, aptissimus est ad putredinē, ut in multis locis testatur Gal. Item 5. Met. dicit Gal. quòd ex parua uena rupta in pulmone, tantū sit periculi ab inflammatione, ut post triduum nemine uiderit curatū. Quomodo igitur hic uulnerato pulmone tanto uulnere potuisset perdurare tam diu? est hodie quintus dies cōpletus, & non apparet inflammatio facta post uulnus. Quòd autem exeat sanguis ex uulnere, nō est mirum, est uulneratus musculus, in quo uenæ sunt semper, quæ una læduntur, & nihil frequentius, quàm ex uulnere sanguinem fluere. Quòd autem sanguis ille spumosus uideatur, non mirum est, uidetis aërem ingredi per uulnus tanta copia, ut egrediens iterum extinguat candelas, huic cum permiscetur sanguis, fit spumosus cum tali agitatione excernatur. Quod autem per tussim exeat, fit, quia transit ad pulmonem, & illud solum est quod metuo, ne sanguis ille erodat illam exteriorem pelliculam pulmonis, & ad substantiam pulmonis perueniat, & in ea remaneat, ac tandem putrescat, ac ita sequatur phtisis, maxime in iuuene humido & pingui, in quo abundat materia, & meatus sunt angusti. Credo igitur pulmonem non uulneratum, sed sanguinem ex læsis partibus ad eum defluere, & postea per tussim expelli, nec habeo signum adhuc, substantialiter læsum esse pulmonem, ostendens. Cùm igitur terminetur uulnus ad pulmonem, ut credo, indigemus maxime exiccantibus & abstergentibus sine astrictione, quia totum periculum ei est à sanguine, qui non potest exire, & congelari facile retentus poterit, quem cum rebus astringentibus faciemus crassiorem, & minus obedientem: consolidabimus etiam locum citius quàm oportet, cauerem itaq; ab astringentibus, & adhiberem potius abstergentia, quæ essent subtilis substantiæ, & exiccarent unà, quo prohiberent putrefactionem in membro alioqui humido, ea tamen tenuis substantiæ esse uelim, & minime erodentia, ne excitarent tussim. Vterer igitur aqua fontis, mixta cum uino albo tenuissimo, quia tale est leuis substantiæ, & habet uim penetrandi, nec ita potens est, ut calefaciat, cum tenue sit & dilutum etiam. In eo coquerem hordeum, quod abstergit & exiccat, sed sine erosione & adstrictione. Adderem rosas in aliqua quantitate, quia Galenus lib. tertio de simplicium facultatibus, capite de rosis, dicit eas habere astrictionem lenem, scilicet in primo gradu, quæ non erodit, nec astringit nimium, sed adiuuat penetrationem & exiccat. Vellem etiam ponere aliquid de Betonica, quæ exiccat & corroborat membra, & pectori conuenit. Adderem & rubeam tinctorum, sed in modica quantitate, si quis restaret sanguis grumosus, ut eliceretur, huic decocto adderem zuccarum, quod abstergit, ipsum etiam zuccarum candi rosatum, quòd quia abstergit sine omni erosione, etiam oculorum collyrijs utile est, & hoc decoctum inijcerem in locum uulneratum.

Nunc de altero, uidelicet de principio uulneris, & an uideatur dilatandum esse, ut uterq; Chirurgus arbitratur, & quidem primus ratione ipsius uulneris, non recta procedentis ad cauitatem pectoris, sed per sinum seu angulum quendam id faciendum existimat. Alter uerò, qui secundo loco dixit eum sinum non esse ex natura uulneris, sed putat penetrationem factam inter musculum & musculum, uel ex putredine media, quæ ad ea loca fluxerit, uel etiam ob magnum eum & uiolentum motum tussis, quod ualde fit uerisimile, eò maxime, quòd primo rectitudinem percepit cum stilo, nunc uero non, sed quicquid sit ea cauitas, in profundo est sub musculo, quæritur an sit incidendū orificium? ego credo quòd non. Primo, quia si fiet apertio uulneris erit magnum periculum cum pauca utilitate, quia utilitas tantum ea est, ut natura habeat commodiorem exitum, habetis orificium satis amplum, pro tentis imponendis, & exitum sanguinis etiam satis pro re & opportunitate copiosum: & materia, si quæ inter musculos defluxit, medicamentis concoqui & educi potest, & si fieri incisio de-

bet, erit ea aut superficialis, & in cute tantum, quæ nihil proderit, quia angulus ille in profundo est, aut profunda erit incisio, hæc non erit sine periculo, & abscindetis musculos, quod absq; dubio motui nocebit. Deinde sum cum excellentissimo Doctore, qui dixit rem fieri non posse sine grauissimo dolore, quia membra sunt ualde sensibilia. Dolor uocabit materiam ex corpore abundante humoribus ad partem affectam, sequetur inflammatio, tussis, ac tandem putredo etiam ex sanguine illo retento & incrassato. Tertio, in quarta die, quæ est indicatrix septimæ, peius habuit: orta tussis, & effluxit sanguis, ideo dimitterem eum usq; ad septimam, & non potest etiam fieri ante septimam, ideo donec ea transiret, starem interim in istis. Curatus est sine ulteriori incisione, & quidem integre.

De muliere cancro laborante in mamillis.

Consilium XVIII.

Casus ex Chirurgo. Agitur secundus annus, quod laborauit Apostematibus in mamillis duris & melancholicis, quod ostendunt uenæ magnæ, humore melanch. refertæ, & color & dolor etiam cancerositatē ostendit, & locus etiam, quia in mamilla solent esse melancholica & cancrosa. Causæ uidentur duæ: Primitiua, usa est uestimentis duris, circa eas partes, thoracibus scilicet illis solitis, qui causarunt dolorem, ratione cuius attractus est sanguis ille melancholicus. Non habebat postea menstrua, & erat sterilis, unde facile potuit abundare sanguine melancholico. Cura mirabilis uidetur. Prima uia esset: cum inustione mamillæ totius, sed ea non est rationabilis Chirurgi, sed carnificis. Alia est cura, qua possumus progredi ordinato regimine rerum non naturalium & euacuato corpore, quia apostema nec profundum, neq; malignum, nec sordidum, ego consolidatione procederem, & postea uterer unguento de palma, & consolidante Galeni, uel etiam linimento simplici. Ad reliqua apostemata defensiuis uterer, ex oleo rosaceo, bolo armeno, & pauco aceto. Contra dolorem acciperem linimentum cum succo solatri, aut semperuiuæ.

Phrisemelica: Sermo clarissimi Doctoris, breuis quidem, sed refertus sententijs, ut ferè dixerit omnia. Vnde ego potius confirmando & dilatando quædam dicam, quàm innouando. Historia hæc est: Narratur, quòd cum coniuncta erat uiro, nunquam prægnans erat, & tamen habebat menstrua debita, postea uidua per sex annos desierunt menstrua. Agit iam annum sexagesimum, nec mirum si in quinquagesimo tertio, aut quinquagesimo quarto desierunt menstrua, ante annum usa est uestimentis durioribus, pressa mamilla, accersit humores in tribus diuersis locis, qui nunc in tumores magnos excreuerunt. Heri effluebat sanguis, & sentit defluxum à capite ad illos tumores, nec percipit dolores, etiamsi comprimuntur digitis tumores illi, temperatura totius corporis calida & humida. Venæ latæ, optimi sensus, & ingenij, & membra principalia conueniunt. Dispositiones præter naturam tres patitur, quæ in quo genere ponendæ, & quæ earum causæ quærendum. Tumores sunt duri. Valde igitur crediderim, prius scirrhum fuisse, nunc cancrum. Sunt enim quidam scirrhi, qui facile in cancrum conuertuntur, ut scirrhi ex melancholia, qui uero ex pituita, nunquam in cancrum deueniunt, sed potius indurantur in lapidem. Quod autem fuerit scirrhus ex duritie & priuatione sensus colligo. Quod autem cancer ex tumore duro & uenis, latis & apparentibus 38. Aphoris. 5. & in libro de tumoribus præter naturam, color etiam liuidus attestatur humorem melancholicum.

In quo

In quo genere cancri, an ulcerati? dico quòd unus est ulceratus, alij duo non. Vnus in mamilla, alius sub ala, tertius prope caput. Mamillam facile incurrere in cancrū manifestū est, quia rarior est & imbecilla, non habet uirtutem aliquam expulsiuam, & multas recipit superfluitates. Causa efficiens fit maxime ab humore melancholico crasso, cum leni adustione. Non enim potest esse magna adustio, cum non percipiat magnos dolores. Quod autem sit humor melancholicus testantur uenæ crassiores, liuidæ, repletæ sanguine crasso, tendente ad nigredinem, non rubeo, & facile effluit sanguis ex ulcere & alijs partibus. Vnde profluit sanguis ad eas partes? Potest ab omnibus membris eo manare, sed maxime à capite eum defluxum sentit. Caput calidum & humidum, & supercalefactum unguentis, quibus utuntur ad capillos. Crediderim tamen etiam aliorum membrorum uitio manare illuc. Hepar calidum & siccum facit sanguinem crassiorem, nigriorem & inutilem magis, eo se exonerans, mittit ad loca imbecilliora, abundant & reliqua membra superfluitatibus, nunquam concepit, & aliquot iam annis non est purgata. Licet enim sit sexaginta annorum, tamen ut Aristoteles inquit, de historia animalium, etiam cum desinunt conueniente tempore, tamen abundant superfluitatibus. Habuit etiam superiori anno febrim, in qua non purgata, nec missus sanguis. Hæc omnia auxerunt superfluitates in corpore & excrementa: sed quia non erat locus aliquis debilior, ad quem transmitterentur, non apparebat tumor. Postea accessit contusio in loco raro & imbecilli, ideo ortus dolor, & superfluitates eò missæ. Hæ sunt res præter naturam quæ remouendæ, superfluitates euacuandæ. Sed hic uidetur, quòd non possit commode: materia enim crassa est, quæ repercuti non potest, digeri uerò aut resolui multo minus, nec ad alias partes facile diuerti. Nec uidetur aperiendus, non poterimus nec abstergere, nec exiccare, nec curare ulcus, quia iecur est male affectum: semper mittit eo humorem adustum melancholicum, & inimicum naturæ. Paulus in quarto, capite 1. ex sententia Aretei. Si igitur erit modus aliquis curandi erit is, quem dixit Chirurgus doctissimus, integra curatio institui non potest, ne acceleremus mortem. Quid igitur faciendum? Quia morbus est qui curari non potest, uidendum ne ingrauescat, et ut sit mitis, quantum fieri potest, & cum operationibus tam bonis quàm potest, ne fiant symptomata grauiora, & dolores maiores. Primo agendum, ne augeatur dolor: remouenda causa defluxus materiæ ad locum, euacuando materiam in loco iam existentem: Idq; perpetuo, si defluxus prohiberi non potest. Primo totum euacuarem, præmitterem cassiam uel mannam, aut aliud Pharmacum lenius, decoctum epithymi. Post secarem saphenam eiusdem lateris: non pro euocandis menstruis, quia tempus non est, sed pro diuersione materiæ, & mitterem copiose, quia assueta est, & abundat multo sanguine. Post deuenirem ad coctionem materiæ, cum polypodio, & respicerem ad capitis roborationem. Syrupo rosato deniq; euacuarem, cum decocto epithymi, & si alia ferret, decocto hellebori cum Reubarbaro uel confecto Hamech, uel pillulis cochijs cum helleboro. Secundo prohiberem, ne generaretur plus materiæ: euacuato corpore iam in Vere, tempore idoneo, instituerem uiuendi rationem: uictum attenuantem, uinum non nigrum, nec forte, carnes laudabiles, ut caueret omnia quæ generarent melancholiam. Quòd si uictus ratio non sufficeret, superueniente autumno, iterum purgarem: singulis etiam mensibus uterer lenioribus. Tertio roborarem membra trochiscis de uiperis, & locum affectum ne reciperet, ulcus uerò non negligerem, uterer reprimentibus & remittentibus calorem, & malam qualitatem ulceris & doloris, ut unguento ex calce lota, & oleo rosato, dum dolores uehementiores, uterer roborantibus locum non relaxantibus. Metallica optima exiccantia: unguentum ex thucia, cadmia lota. A calidioribus cauerem, ne traherem materiam ad locum, ex quo tandem sequeretur mors: caput curarem, ne transmitteret. Materiam diriuarem caputpurgijs per nares, masticatorijs per palatum: sanguisugæ sanguinem tenuiorem euacuant, & non crassiorem,

fiorem, quo nos hic molestamur. MONTANVS: Constare primum de natura morbi oportet: si uolumus curare morbum, incipiendum est ab his quae apparent sensui. Est enim Medicus artifex sensitiuus, ex sensu indicans ea quae latent. Quod ad sensum attinet, apparent tres abscessus, non unius materiae solum. Sed unus & idem etiam morbus diuersam habet materiam, ut patet ex his quae apparent. Abscessus qui est prope collum, ad latus sinistrum, est albus, sine uena accedente, est minimus sensus, & est durior duritie renitente. Nihil dolet ibi, nec nigredinem habet, sed est albus colore naturali. Ergo scirrhus est dependens à pituita. Nam 5. libro de simplicibus & decimotertio & decimoquarto Methodi & alibi, per albedinem distinguit Galenus scirrhum à phlegmate ortum, à scirrho melancholico, per sensum ab apostemate, & per duritiem ab abscessibus alijs. Et ratione loci est circa tendinem & finem musculi, qui locus est determinatus scirrhis ex pituita. Ille igitur est simplex scirrhus, dependens à sola pituita crassa. Cum igitur hunc omnino separatum ab humore melancholico iudicem, & sint uariae eius species, prius naturam & rationem huius considerabo. Credo medium esse inter curabiles & non curabiles, ut bene Galenus ait: Cum scirrhus ad summam peruenit duritiem, non potest curari. Et dat signum, quoties prorsus caret sensu non dolore solum. Tum enim tanta durities non potest curari. Sicut apparebit infra in indicationibus curandi. Videtur igitur medicis, quòd non penitus caret sensu cum tangitur, sed obtusum non ita acutum, sicut in partibus propinquis habet. Sicut igitur mediam naturam habet, ita medium etiam iudicium. Et quantum habet de duritie, tantum de cura non est sperandum. Hoc de gradu scirrhi & de essentia. Est autem pituita crassa & acida. Galenus libro secundo de facultatibus naturalibus, & de atra bile. Vitrea pituita cum crassescit, & ob moram longam resolutis partibus subtilibus peruenit ad eam formam, quae gypsea dicitur ab Auicenna: hi scirrhi non curantur. Sed ad eum nondum uenit haec mulier, nondum est enim tanta durities, & ut dicit Galenus libro quinto simpl. Omnis scirrhus pendet à materia frigidissima & crassissima. Ergo semper à pituita uel melancholia. Materia autem descendit à capite, sicut etiam sentit defluxum. In capite generatur catarrhus à frigore. Hic igitur scirrhus sicut in colore & essentia ab alijs est diuersus, ita & in membris & causis mandantibus alius est. Et fuit etiam ultimus qui cœpit post alios. Cur autem multiplicatur humor phlegmaticus in capite? Primo, aetas sexaginta annorum & sexus frigidior: aetas in qua redundant excrementa pituitosa, & pars ultimi senij, in qua manifeste calor extinguitur 5. aph. accedit ad climactericum maiorem, ex quo paucissimi euadunt propter senectutem. Tertio, regio in qua habitat, sunt plurimae paludes & aer crassus & putridus, qui generat excrementa & multiplicat catarrhum: habuit etiam cerebrum calidum, ut bene discurrit D. D. tanto igitur maior est affectus, cum sit mutatio in contrarium, etiam ratione caliditatis hepatis 3. de locis affectis. Qui hepar calidum habent, subiecti sunt maxime catarrhos: quia multi uapores generantur, qui cum ascendunt, non possunt concoqui à capite, Cum calor ille naturalis extinctus sit, qui concoquebat prius. Transmittit igitur ad locum imbecillem: sicut ad pedes, quando à toto corpore defluit, cum pedes dolent, ut Galenus pulchre docet. Quia autem locus circa glandes etiam est debilis, ideo firmata ibi materia crassa fecit alium scirrhum, qui ultimus est: antea descendebat ad locum affectum. Habetis causam materialem & efficientem, membrum mandans & recipiens, quae item sit causa corporalis & primitiua huius scirrhi. Sunt modo alij duo, unus uersus iuncturã brachij sinistri, inter uertebram brachij seu adiutoris, qui habet signa à priori diuersa, color liuidus, ut in libro de atra bile, uere indicat atram bilẽ, habet itẽ uenas circumquaque repletas, ut assimiletur brachijs cancri, inde enim similitudo accipitur. Tumor corpus dicitur: Venae uero cancri brachia. Ita color distinguit cancrũ à scirrho, qui à pituita pendet, & dolore nõ tantũ distinguitur à scirrho, qui à pituita pendet, sed etiam à scirrho melancholico, ille enim non habet uenas istas nec dolores.

Scirrhus quando incurabilis.

Due

Duo igitur habet propria cancer, dolorem & uenas illas, quæ non sunt in scirrho melancholico, qui ipse etiam est ab humore nigro, sed sine dolore & uenis, & benignior, quia est ex simplici fece sanguinis sine adustione. In cancro est humor melancholicus, adustus aliquantulum, & supercalefactus, cuius ratione redditur crassior se ipso. Ideo apparent uenæ, ut ostendit Galenus 6. apho. quia sanguis currens ad abscessum propter multam crassitudinem non potest exire uenas, sed hæret in uia & obstruitur, sicut aqua lutosa per angustum defluens, impingitur. Ideo turgent & apparent uenæ, quia humor crassior est quàm in scirrho, ibi enim tenuis transit uenas, & uenit ad tumorem usq;. Hic crassior, quia propter supercalefactionem exhalant partes subtiliores. Ideo non potest penetrare, & inde crediderim illum abscessum esse de genere cancri, sed non absolute, ut materia ex solo succo melancholico collecta sit, sed ex aliqua etiam pituita. Habet enim permixta signa, primo quia nec is dolor hic est, qui in cancro solet esse. Is enim ubi tangitur, est dolor insignis, hic uerò est sensus obtusus circa aliquas partes. Secundo, color etiam non est prorsus niger, sed circa radices albus. Tertio, in summo color liuidus est, ibi minor dolor & calor etiam seu feruor quidam, qui circa radicem non apparet, & hodie addebat aliud, quod illum dolorem sentit in superficie tantum, non in profundo, & cum sanguis aliquis effluit, cessat. Est ergo mixtus ex humore melancholico & pituita, nec est una atq; eadem res simplex. Imo credo, quòd etiam aliquid sit de inflammatione, quia calor ibi est, & sanguine exeunte cessat dolor. Est ergo sanguis ibi, qui facit inflammationem seu phlegmonem. Idq; etiam de 3. abscessu, qui in mamilla, dixerim, is quo ad humorem melancholicum longe mitior. Venæ non ita sunt repletæ atro sanguine, sunt minores & obscuræ. Accedit is etiam ad naturam cancri, sed non tam ualde, ut ille ad spatulam. Ergo multum habet de bile ruffa, inde fecit ulcus in superficie, non cum magno dolore, & curabitur facile ab excellentijs uestris. Hi sunt illi duo compositi abscessus. Atq; hæc est materia illorum. Vnde autem in muliere ista tantum humoris melancholici sit collectum, nunc est uidendum: Totum corpus calidum & siccum est, non peperit, & causa sterilitatis fuit caliditas, adurens semen, cum haberet menstrua commoda, & uir esset idoneus. Apparet & ex colore pilorum, & alijs calor magnus. Talia corpora frigida & sicca fiunt in ultima ætate, propter adustionem sanguinis sunt retenta menstrua, unde aliqua materia & excrementa aggregata. Præcessit febris, quæ ipsa quoq; adusit sanguinem, non missus est sanguis cum esset assueta, non purgata est. Multæ sunt causæ primitiuæ & corporeæ, quæ omnia facile materiam adustam generare potuerunt, ex qua cancri uel scirrhi cancrosi oriuntur, egit in aëre crasso, qui etiam pituitam & humorem melancholicum multiplicat in corpore idoneo, quia prohibet euaporationem & difflationem uaporum adustorum, qui retinentur postea in uenis. Ideo qui in aëre crasso habitant, ut Ferrarienses & Mantuani, quia uapores sicci non difflantur, nec expurgatur sanguis à melancholia, adusti sunt, & redundant melancholia, ob crassitiem aëris. His ita habentibus natura morbi satis percepta est. Prognosticum. Abscessus pituitosus non difficulter curari poterit, si adhibeatur diligentia, reliquis duobus non adhibenda cura, nisi quatenus prohibeamus, ne fiant deteriores. Vt & Hippocrates inquit in Apho. Cancer curatus citius interimit, id est, minus curari debent, non ut plane dimittantur, sed debemus prohibere, ne fiant deteriores, & producere ætatem ægri quantum possibile est. Cura. Incipio ab eo quem existimo posse curari, autore Galeno, cum abscessus pendent à pituita, si uenit ad ultimam duritiem, ut sit factus sicut lapis, non potest curari: quia si debet curari, cum materia collecta propter resolutionem sit indurata, & postea congelata, indiget colliquatione à calido, & mollitione ab humido. Hę duæ sunt indicationes in scirrho. Sed hoc præcipue obseruandum est, ne ex colliquatione fiat adustio, & quia in alio scirrho materia ita indurata est, ut colliquationem non toleret, nec euacuationem, ergo non potest curari. Sicut lateres cocti non possunt dissolui, nec in aqua nec in igne: ita scirrus induratus non potest dissolui, nec à calido colliquari, nec ab humido molliri. Curari igitur non potest,

Ferraria. Mantua.

Hipp. aph. de cancro.

Cura. scirrhi pituitosi.

Scirrhus induratus curari non potest.

potest, qui extreme induratus est, sed quia hic scirrhus sensum adhuc habet, non ergo est extreme induratus, potest colliquari adhuc uel camomilla uel semine lini & mucilagine, uel fænugræco, uel Ammoniaco aut croco, quæ colliquant sine calefactione nimia. Sic primus scirrhus curabitur. Sed alij duo scirrhi, duo habēt maxima, sunt duri, ut sit maxima difficultas in colliquatione, & adest materia melancholica, cui non adhibenda calefactio. Non enim colliquatur humor melancholicus, cum sit materia terrestris, non congelatur, sed exiccatur, sicut terra. Frustra igitur colliquamus melancholiam adustam. Deinde aliud est incommodum, cum sit aptus ad adustionem, quando applicamus calida, deteriorem facimus, & fiunt ulcera. In hoc enim differt cancer occultus ab ulcerato, quòd hic humorem melancholicum adustum habet, ille mitius. Ideo Hippocrates inquit: Cancri occulti non curantur. Incisionem necessario sequitur inflammatio, quæ adurit humores, & accedit collectio materiæ. Vnde fit deterior dispositio: Nec potest aliquid applicari, quia omnia deteriora faciunt calida applicata, qualia sunt omnia colliquantia, digerentia, resoluentia, omnia magis adustum reddent humorem melancholicum, ita ex cancro simplici ulcerosus fiet, & interficiet mulierem. Non igitur attingendus, cum nec resoluentia, nec maturantia, nec digerentia, nec incidentia, nec colliquantia conueniant. Quid igitur faciendum? Primo cauendum est, ne humor augeatur, & ut ille euacuetur, qui iam actu est ad cancrum. Nam & Galenus dicit se sæpe curasse cancros occultos, sola euacuatione. Optimum igitur esset eam euacuari purgantibus, sed quia in eo loco facile incalescunt materiæ, & periculum est, ne fiat ulcus, quia materia non potest difflari: ideo prouidendum est loco infrigidantibus sine constipatione: qualia essent frigida, non astringentia admodum. Astringentia enim cauenda sunt. Ideo nec bolum Armenum, nec succum arnoglossæ, id est, plantaginis laudo, licet frigida sint, quia astringunt & obstruunt meatus cutis. Acciperem succum solatri cum oleo rosato, quod præfert Galenus. Refrigerat enim & non astringit, quia substantia est aquea, arnoglossa ualde astringit, oleum rosaceum non astringit, ut & Galenus 3. simplicium docet, est ita lenis adstrictio, ut propter eam facilius penetret, non obstruit meatus, refrigerat locum, & non permittit inflammari, & penetrat ad profundum. Vt igitur concludam, euacuemus eam sæpissime, & bis in anno semper exquisite, usq; ad perfectissimam euacuationem, temporibus intermedijs sæpe leniter, habeat rationem uictus: optima sunt, uinū album clarum, non acidū, carnes & cibaria boni alimenti, generantia bonū sanguinem, orysa cū lacte amygdalino, ptisana, oua recentia, far, condrus: euacuetur primo missione sanguinis ab eodem latere, quia rectitudo obseruanda est. Auicenna & Galenus in methodo. Sed utrum à basilica an à Saphena? si tantum diuertere sine euacuatione uolumus, melius à Saphena, sed si etiam euacuare, à basilica melius. Venæ illæ habent ramos distinctos à ramis, qui ueniunt ad caput. Ita igitur facietis deriuationem optimam, & simul etiam euacuabitis: sed quia abundat sanguis, optimum foret à Saphena incipere, & postea descendere ad basilicam, & hoc facerem, cum præsertim ipsa petat. Inciperem à lenitiuo, à cassia cū speciebus hieræ simp. euacuat materiam adustā, & corroborat uentriculum, nec calefacit, sed refrigerat potius. Postmodum syrupi dentur refrigerantes, propter feruorem sanguinis, & incidentes propter phlegma. Syrupus rosarum, acetosæ simp. de succo endiuiæ, cū aquis endiuiæ, aut alijs destillatis, quę refrigerant. Nō darem decocta, facta digestione euacuarem cum confectione Hamech, pillulis aggregatiuis, sed semper adderem ℈ 1. aut ʒ ß. uel etiam integram ʒ hellebori nigri. Vel optimum fortasse erit euacuare eam cū syrupo magistrali cum helleboro, euacuat enim melancholicum humorem maxima copia, & sine molestia. Estq; sine dubio optimus singulis mensibus. Quantum ad localia Galenus nunquam utitur succo arnoglossæ, nisi ubi cancer est ulceratus: ubi est ulcus cum materia multa, adhibendum diapompholigos, quia exiccat, conueniret etiam bolus Armenus, & succus arnoglossæ, & reliqua exiccantia & constipantia: cum uero non est cancer ulceratus, non sunt adhibenda, quia exulcerarēt, & facerent, ne difflaretur materia. In scirrho pituitoso uterer

primo

primo fouentibus locum, mollientibus & resoluentibus, decocto tepido ex floribus camomillæ, & lilijs albis, postea linirem cũ pinguedine porci, & oleo amygdalarũ dulcium, postea linimentum facerem ex bdellio ammoniaco, & facerem fomenta ex pyritide lapide, uel alijs. Postea singulis annis mense Iulio iuberem accedere ad aquas caldarianas Veronenses, ut eas biberet aliquot diebus, quia refrigerant corpus, & præcipue hepar.

De stranguria ex casu facta.

Consilium XIX.

QVidam ex alto cadens in asserem pedibus expansis, eo modo, quo equorum sellas conscendimus, partes inguinis uicini læserat, & præcipue collum uesicæ, ita ut in urinando quandam difficultatem sentiret, & sæpius singulis horis ferè, tum noctu, tum interdiu mingere cogeretur, nec tamen posset libere, sed guttatim propemodum emitteret, ac dolores ingentes circa uesicæ collum & uicinas partes sentiret, mingebat interdum pus, & omnino metuebat apostema. Montanus rogatus, hæc ordinauit: Primo cibus suus erit talis: semper pro ferculo suo utetur ptisana hordeacea cum zaccaro. Deinde comedat oua recentia tremula, simul cum suo albumine, poterit etiam carnes comedere uel pulli uel auium paruarũ, abstinebit omnino à cibis salsis, piscibus, caseo, & leguminibus & carnibus antiquis. Bibet uinum album, subtile, dilutum cum aqua mulsa siue decocta cum zaccaro, semper ante cibum mane, & sero per horam comedet ℥ 1. zaccari rosati. Item bis in die ante prandium & cœnam sedebit in decocto infra scripto actu calido, suauiter & sine labore.

℞. Rosarum rubearum		M 4.
Radicum consolidæ maioris		℥ 4.
Radicum altheæ		
Radicum maluarum	ana	℥ 6.
Florum camomillæ		
Anethi	ana	M 3.
Saluiæ		
Betonicæ		
Rosmarini	ana	M 5.

Decoquantur omnia simul in aqua & uino æqualiter commixtis, cum consumptione tertiæ partis. Deinde se ungat circa collum uesicæ, inter anum & testes, & inguen, & totam pubem, oleo infra scripto:

℞. Olei camomillini, rosarum,		
Liliorum alborum	ana	℥ 2.
Vini albi optimi		℔ 1.
Lumbricorum terrestrium		℔ s.

Abluantur lumbrici in uino bono duabus aut tribus ablutionibus. Deinde decoquantur in prædictis oleis, cum prædicto uino aromatico, usq; ad consumptionem uini, & cum oleo inungantur loca supra dicta.

Item ℞. Reubarbari optimi	ʒ s.	
Garyophilorum	G 10.	Puluerizentur.
Deinde ℞. Mellis rosati	℥ 1.	
Aquæ consolidæ	℥ 3.	

Misceantur omnia simul cum prædicto Reubarbaro puluerizato, & detur in potu singulis diebus actu calidũ, hora syrupi circa auroram. Item, si non habet beneficiũ aluï, utatur clysteribus cũ decocto furfurũ, malua & consolida, addito oleo cõmuni & mellis

rosati ℥ 3. Item quiescat, molliter sedeat, & nunquam super re dura. Vel maneat in lecto molli quiescendo, donec dolor urgeat. Vbi hæc fecerit, & adhuc dolor perseuerauerit, laudo ut mane bibat unum cyathum lactis recenter mulsi ex ouibus, simul cum ℥ 2. zaccari, uel tantum 1. ℥ penidiarum, quod erit melius.

Ad ramicem intestinalem.

Consilium XX.

Et locus & modus tumoris, & materia exiens, quæ proculdubio intestinum est, manifestissime indicant uerum esse ramicem intestinalem, non ex apertione, sed ex ruptura peritonæi. Propterea cura perfecta non est tentanda, quam omnino fieri non posse arbitramur, præcipue cum tam diu perseuerauerit. Sed quæ cura adhiberi potest, ne in deterius decidat, & ut consueta negocia transigat, talem esse iudicauerim: Primo, ut perpetuo se abdicet ab aëre frigidiore, circa partes illas affectas, & à frigore pedum, quanquam etiam totius corporis quantum fieri potest: euitetq; & niues & pluuias, quæ uel caput uel alias corporis partes humectent & refrigerent. Caueat à quocunq; ualido motu, ab equitatione equorum tollatim, uel incommode ambulantiũ, & à sella duriore & aspera, & à staphis longius productis, & ne equitet post cibum & potum, illud enim pessimum est. Caueat à coitu præcipue intento, à retentione anhelitus, & nimia compressione uentris, à clamore & uociferatione, à fistularum sono, & præcipue earum, quæ uulgo corneta dicuntur, ab occasione tussis & sternutationis magnæ. Effugiat compotationes & commessationes, sitq; pauci uictus, bisq; tantum in die comedat & bibat, in prandio scilicet & cœna. Cibaria sint simplicia unius generis, minime flatuosa, sed boni nutrimenti. Pessima sunt omnia lacticinia, pisces, legumina, olera, allia, cœpe, acetaria, & huiusmodi, pastilia & res frictæ in sartagine, castaneæ, & tandem omnia quæ flatuosa sunt, ac uina dulcia ac crassa, & noua, turbida, quale mustum est. Caueat à fructibus, præcipue uuis & pomis cuiuscunq; generis, caueat à potu aquæ, & præcipue si admisceatur cum uino, habeat quotidie beneficium alui, neq; hoc dimittat, quantum fieri potest: quod si quandoq; deficiat, suppleat uel cum clysteri communi, uel cum pillula una, aloes simpl. ad ℈ 1. sumpta per horam unam ante cœnam. Vel cum Terebinthina ad pondus ʒ 1. sumpta tribus horis ante prandium. Vtatur sæpe pillulis de hiera simpl. scilicet ter. uel 4. in mense, sitq; pondus ʒ 1. hora una ante cœnã. Descriptio autem pillul. talis est: ℞. Cinamomi, croci, cubebarum, masticis, asari, spicæ, ana ℈ 2. aloes optimi ℥ 1 s. pulverizentur per se. Aut uero ter in mense sumat pinguis, ac purissimæ resinæ laricinæ ℥ s. cum ʒ 1. specierum hieræ. Faciendo bolum cum zuccharo, sumat autem tribus horis ante prandium. Quantum uero ad extrinseca & localia attinet: primo tumorem rupturæ leniat blande singulis diebus, fouendo cum oleo anethino. Postea ubi ex recta ratione uictus, purgationibus & linimento retrocesserit intestinum ad interiores partes, quemadmodum consueuit, tunc apponat ceratum firmissime adhærens loco, & conficitur uulgo apud aromatarios, & appellatur ceratum de pelle arietina, uel ceratum quod uulgo dicitur pro crepatis. Deinde supponat ligaturam ab optimo artifice, ita compositam, ut & firmissime adstringat & sustineat, & minimum aut nullum excitet dolorem, sitq; mollissima & lenissima tactu, quantum fieri potest. Ea figuram hemisphærij habeat, ut planum eius sit extrinsecus, conuexum intrinsecus supra rupturam. Sitq; illa conuexitas sensim rotunda, nec multum protuberans, ne nimia compressione fiat dolor. Fit autem istud Hemisphærium masticando chartam communem, & figurando modo prædicto, eam die ac nocte loco affixam tenebit, singulis autem quibusq; 15. diebus, aut saltem tribus septimanis, ceratum innouabit. Hæc sunt quæ ad possibilem curam mihi præcipue præstare uidentur. Cerati descriptio hæc est:

℞. Lithar-

℞.Lithargyrij auri Lapidis hæmathitis Sanguinis draconis Boli Armeni Masticis Armoniaci Mumiæ Galbani Thuris Costi.	ana	ʒ s.
Lumbricorum terrestriũ Picis naualis Colophoniæ Ceræ albæ, rubeæ.	ana	ʒ 1.
Radicum consolidæ maioris, mediæ, minoris	ana	ʒ 3.
Rosarum, Myrræ, Aloes.	ana	G. 15.
Pilæ marinæ combustæ Gallæ contusæ, Balanstiorum Aristalochiæ rotundæ	ana	ʒ 6.
Visci quercini	ana	ʒ 2.
Sanguinis hominis ruffi		℔ 1. minus quarta.

Conficiantur hoc modo: Accipe pellem unam hœdinam, uel arietinam, cum omnibus pilis suis, & decoquantur quasi bulliendo per totum diem, donec tota liquefacta sit, & fiat ut colla, & parum uel nihil de aqua ibi remaneat. Deinde accipe ex illa aqua ℔.1. optime cum panno colatam, & adde cum ea uiscum quercinum, & in olla noua lento igne fac liquefieri & bullire, & cum baculo semper & continue ducas. Deinde lumbricos terrestres post ceram & picem addas. Deinde adde Therebinth. ʒ 2. postea adde reliqua, & liquefacta omnia ad lentum ignem, cum baculo ducantur, donec gutta eius super marmoreum lapidem, uel cultellum oleo perunctum coaguletur, postquam refrigeratum est, bene malaxetur.

Ad scirrhum matricis, pro puella uirgine.

Consilium XXI.

RImo balneum ordinauit ex decocto anethi, camomillæ, radicum altheæ & artemisiæ, in quo sederet usque ad umbilicum. Deinde totum locum ab umbilico infra inungeret sequenti unguento:

℞.Hysopi humidæ Adipis anseris	ana	℥ 1.
Olei amygd. dul.		℥ s.

Cum modico ceræ fiat linimentum, pro tota parte sub umbilico, applicet deinde cerotum hoc: ℞. Diachylon sine gummi
Dialtheæ ana ℥ 1.

Cum modico ceræ, fiat cerotum. Item semel in septimana sumat tres pillulas ex infrascriptis: ℞. Bdellij

Myrræ Aloes optimæ	ana	ʒ 2.
Croci		℈ 1.
rosarum rubearum		ʒ 1.

Cum melle rosato fiant pillulæ, pro singula dragma tres. Præ omnibus utatur bona ratione uictus.

Ad œdema Erysipelatosum in crure.
Consilium XXII.

PRimo circa rationem uictus, caueat à uino potenti. Sed utatur paucifero albo & claro, ex quo etiam parce bibat. Caueat ab omnibus aromatibus, à leguminibus cuiuscunque generis, à carnibus salsis, à cæpis, alliis & huiusmodi. Caueat præterea à caseo, præsertim antiquo, à piscibus, & ab his quæ frixantur in sartagine. Vtatur uitulina carne, pullacea, & omnibus carnibus iunioribus, ferculis, qualis est oriza, condrus, hordeum, non scribat, non recumbat, non cogitet molesta aliqua post prandium, neque post cœnam, non ingrediatur lectum, nisi duabus ad minus horis post cibum. Quæret quotidie habere beneficium alui, euitet nocturnum aërem, & caueat à somno meridiano. Vbi hæc facta fuerint, per totam hanc hyemem usque ad uer, sit contentus infra scriptis remediis. Primo accipiat mane horis tribus ante prandium bis, aut saltem semel in septimana, infra scriptum bolum;

℞. Diacatholicon	℥ 1.
Reubarbari electi	℈ 2.
Cum saccaro fiat bolus.	

Item utatur quotidie una hora ante prandium ℥ s. zaccari rosati optimi. Crus affectum lauetur lotione infra scripta, ante cœnam;

℞. Rosarum siccarum	M 3.
Hordei	M 6.
Rasuræ uel limaturæ cupresi, quæ cadit cum serra secatur	℥ 6.
Saluiæ	M 4

Decoquantur omnia in situlis duabus aquæ, donec maneat situla una, & cum hoc decocto lauet crus affectum.

De Erysipelate phlegmonode in genu.
Consilium XXIII.

ANcillæ cuidam crus circa genu ultro citroque intumescebat, cum dolore intensissimo, & non tam cum rubore perspicuo, quàm flauitie conspiciebatur: tactui renitebatur. Quia uerò Erysipelas ex bile est, principio non uenæ sectionem, sed purgationem admittit, ut autor est Galenus 13. Method. Potuisset tamen & sanguis detrahi, quia phlegmone, huic adiuncta erat; tamen in hoc uti maluit purgatione Montanus, & ordinauit:

℞. Diacatholiconis	ʒ 6.
Electuarii de succo rosarum.	ʒ 2.

Cum zucchero fiat bolus. His copiose admodum purgarat totum corpus, post præcepit inflammationi succum semperuiui apponi, cuius proprium est repellere & digerere.

Ad contusionem neruorum, uel distorsionem in genu.
Consilium XXIIII.

Vidam in casu ex scalis neruos læserat circa iuncturam radii, cum femore, ita ut cordas musculorum, & ligamenta, quæ eo loco plurima sunt, læsa uiderentur. Montanus iussit, ut oleo Anethino inungerent, & Chamæmelino, quod magis penetraret, nec uerebatur inflammationẽ, quòd nulla circa locum rubedo appareret. Post aliquot dies cum propter frigus (ut ar-

(ut arbitror) nec dolores prorsus sedarentur, nec pede commodè uteretur, iussit, ut inungeret oleo de Hyperico, quod habent communiter in pharmacopolijs.

De utriusq; cruris contractione.

Consilium XXV.

Onga est historia rei, sed summa fastigia rei sequar. Vnum est summũ & præcipuum quod habet hæc nobilissima Domina, & hoc considerabimus diligenter, & reliqua omnia sibi inuicem succedent ex hoc rectè considerato. Primum est, quòd habet contractionem in utroq; crure, quòd non possunt se extendere. Item habet imbecillitatem, quòd non potest se sustinere, & manere in illo situ. Et ita sunt hæc duo, imbecillitas & illa contractio. Accedit tertium, & est diminutio sensus circa crura: & dicit, quòd si quis tangit illam in crure, uidetur sibi quòd tangat rem alienam, & non suam carnem. Hæc tria sunt consideranda, secundum suas formas & causas. Quo ad contractionem, quæritur in quo genere morbi sit collocanda. Habet quidem hæc contractio complexionem corruptam, sed principaliter affectio est in compositione, & uitiata est præcipuè figura scilicet ipsius nerui: cum enim debeat esse longus, est decurtatus, & ita amisit propriam formam. Et cum in longitudine corrupta, sint uitia, quæ ad quantitatem pertinent, & etiam ad figuram, cum est correpta & abbreuiata chorda, ita quòd nihil est amissum de substantia, non possumus dicere, quòd sit uitium in quantitate, sed in figura, quia neruus est decurtatus. Secundò, imbecillitas sensus est actio læsa. Huius autem symptomatis causam, id est, morbum oportet inquirere. Huius actionis læsæ ratio formalis est ipsa frigiditas, quia sensus est diminutus: diminutio autem fit à frigido, corruptio autem à calido. Tertiò, imbecillitas uirtutis sustentatiuæ, quemadmodum est naturale officium in ambulando, est etiam actio læsa, & habet suam ægritudinem. Reducenda igitur ad idem, scilicet ad frigiditatem, secundum principium supra dictum, quòd omnes actiones diminuuntur à frigido. Ergo illa frigiditas facit, quòd uirtus illa motiua & sensitiua non potest deuenire ad locum, siue spiritus, siue uirtus transmittitur, de quo nunc non disputabimus. Ergo hæ sunt essentiæ & causæ formales huius morbi. Nunc uidendæ causæ & coniunctæ seu propinquæ, & remotæ horum morborum, & tunc statim apparebunt indicationes curatiuæ: hæ enim sumuntur à natura rei rectè agnita & percepta per suas causas. Causam propinquam contractionis crediderim ergo, quòd sit aliqua materia frigida, quæ per longum tempus in loco frigido crassefacta est & indurata, ut & hoc mane diximus, quia materia illa secundum diuersitatem locorum & efficientium uarie afficitur. Nam quando hæc materia deuenit ad medium musculi, facit abscessus: si ad caput musculi, facit conuulsionem seu spasmum: quando autem deuenit ad chordas ultra musculum, non facit acutũ dolorem, nec conuulsionem, & motus illos spasmosos, quia sensus in chorda non est ita acutus: sunt enim chordæ ordinatæ à natura ad motus fortissimos obeundos, ideo habent ligamenta plurima, & habent etiam chordæ neruos obtusioris sensus. Et hinc nerui ad motum conditi, sunt magis frigidi & duriores quàm nerui sensitiui, qui minus à medio declinant. Et ideo materiæ deuenientes ad chordas, faciunt quidẽ deprauatam figuram, sed non motus conuulsiuos, & sic fit quasi quidam abscessus in chordis. Nam primo imbibitur materia pituitosa, quæ in principio est subtilis, sed propter frigiditatem loci congelatur: si enim materia in intestinis existens ita congelatur ut fiat quasi tophus & crystallus, quanto magis in chordis tam frigidis poterit talis materia indurari & congelari? Nam illa induratio, & congelatio tam à frigido quàm à calido fieri potest, ut sæpe iam dictum est, & hoc obseruasse multum refert ad curationem. Materia ergo illa ad chordas ueniens fuit indurata & congelata, & inde chordæ illæ sunt factæ breuiores, sicut & in citharis chordæ, cum imbibuntur aliquo humido, corripiuntur, & etiã franguntur

guntur. Ita fit & chordis in humano corpore. Cum ergo chordæ corripiuntur, contrahunt membrum, quia chordæ terminantur ad ipsa ossa, ut illa moueant, & sic etiam fit contractio ossis ad suum principium, quia chordæ intrinsecæ ab illo humore imbibito sunt factæ breuiores. Hæc est causa proxima, & coniuncta illius contractionis sustentatiuæ. Proxima autem causa imbecillitatis illius sensus, & uirtutis sensitiuæ, est eadem illa materia frigida. Nam Galeno 5. loc. aff. teste, cum materia illa deuenit ad neruos cutaneos, impeditur sensus, & non motus: & contra euenit cum opposito modo contingit. Hæc autem materia propter suam multitudinem non solum in chordis est, sed etiam deuenit ad neruos deferentes cuti sensum, & inde uirtus sensitiua debilitatur ab eadem causa frigida & humida, secundum diuersas partes. Et hoc quantum ad causas formales & materiales proximas. Sed quæ sunt causæ remotæ, quæ fouent has causas propinquas? Et hic est ingens chorus, & uidentur omnia membra conspirasse in perniciem huius mulieris. Audiui, quòd hæc mulier, antequàm traderetur marito, fuit sanissima & boni habitus, & nullam plane habuit ægritudinem aut læsionem, nisi quòd in brachio aliquando habuit abscessus, qui per se euanuerunt: unde ego potius iudicauerim eius sanitatem, & bonam corporis constitutionem, quàm aliquam infirmitatem, quia abundauit plurimo sanguine, nam expulit superfluum: & hoc patet ex eo, quia facile materia illa resoluebatur: ideo non fuisse materiam illam malignam, sed laudabilem; aliàs non tam statim recessisset talis abscessus. Nullum itaque membrum in ea fuit læsum, quia nulla operatio fuit læsa, sed optime exercere potuit omnes. Et ideo non possum dicere, nec cerebrum, nec uentriculum, nec ullum aliud membrum in ea affectum fuisse. Postea autem tradita uiro secundum omnem dimensionem magno & robusto, & fuit puella tredecim annorum, quæ adhuc crescebat, (Arist. uoluit puellas non debere nubere ante decimumoctauum annũ, & adolescentes ante uigesimum octauum) Cum ergo in illa ætate crescente emiserit semen, cum ipsa adhuc indigeret illo semine ad proprium nutrimentum, & fuit coacta illud, quod sibi erat necessarium, excernere, & etiam concepit, unde est infrigidatum corpus, quia foetus attraxit sanguinem pro sui nutritione, & etiam post abortum non est bene purgata: non ergo mirum, si uterus affectus est, & totum corpus exinanitum. Et uideo illam habere membra parua, quasi non peruenire potuerit ad perfectam magnitudinem. Hinc igitur maxime uterus est affectus, & hinc habet fluxum menstruorum alborum, & uarias etiam post abortum habuit ægritudines. Vtero autem consentire & uentriculum & cerebrum, notum est excellentijs uestris. Nam & oesophagus, & os uentriculi, & cor, conuelluntur & afficiuntur propter uterum: nam uterus consentit cordi, & propter multas arterias, & etiam mediante ore uentriculi. Et sic credo ego, quòd principalis affectio est uteri uitium, quia uterus primo læsus est, antequàm alia membra afficerentur, ut supra dictum est, & maxime cum in febre secaretur ei uena, & punctus est neruus, unde secutus est spasmus, & conuulsio in brachio: & conuulsio quidem curata est, sed neruus non est curatus, permansit enim imbecillitas illius nerui, ita quòd adhuc in omni plenilunio & nouilunio (quia tum luna dominatur humoribus, & in his temporibus maximæ fiunt mutationes) fit illa contractio, ex motione scilicet humorum, quæ fit in his temporibus ad illum locum debilem. Et hic diligentissime erit unum attendendum: num etiam sensus interior labefactetur. Et audio tum ex fratre eius, tum ex alijs, quòd circa finem conuulsionis accidit ei abalienatio, & deperditio sensus: id quod ego diligenter noto, & est etiam notandum: & dico hic nullo pacto posse esse epilepsiam, quia epilepsia est spasmus uniuersalis corporis, & ita differt à spasmo, quia est motus uniuersalis, & facit uniuersalem contractionem, & non in aliqua parte: sicut & apoplexia est in toto, paralysis in parte: proportionantur enim sibi hæc. Ergo cum hic sit contractio tantum unius membri, scilicet brachij, & non totius corporis, & in epilepsia in principio amittitur sensus, in fine autem redit sensus, propter obstructionem quæ pedetentim resoluitur: in hoc autem casu in fine fit deperditio sensus, ergo dico, quòd non potest esse epilepsia. Et ego sæpe

ego sæpe uidi, & puto etiam uos hoc obseruasse, quòd omnes qui patiebantur spasmos ex uulneribus, quod delirabant in fine, & amittunt sensum cerebri, propter magnum consensum illius membri cum cerebro. Fit autem hæc deperditio sensus in fine, quia deterrentur, & fit aliqua resolutio spirituum, & sic amittitur sensus in fine. Si esset epilepsia, magis deberet fieri in principio, quia tunc obstructio maior: ergo credo quod sit mera contractio & conuulsio. Sunt ne aliæ causæ & remotæ illius contractionis in cruribus etiam? Dico quòd est & cerebrum & uentriculus, & sic totum corpus refrigeratum, unde pituita in uentriculo multiplicatur propter frigiditatem. Item cerebrum generat pituitam & catarrhum propter frigiditatem. Et quia antea fuit calidum & siccum cerebrum, nunc autem frigidum & siccum est, & ideo parum dormit: & diximus sæpe, quòd cerebrum frigidum & siccum facit maxime catarrhos, si quid aliud. Et sic uidetis quemadmodum omnia membra naturalia conspirant in hoc, & facta est non solum mala complexio hic, sed etiam compositio uitiata: nam est ibi tumor & tensio circa hypochondria, & sic non mirum fieri hæc symptomata. Et sic uidetis quomodo ratione eorum quæ supra proposuimus, omnia dicenda erant, & causæ propinquæ & remotæ. Nihil dicam de medicationibus malis, quibus hæc mulier afflicta est. De prognostico. Dico quòd difficilis erit cura. Hippoc. de morbis mulierum dicit: quòd menstrua alba ultra sex menses non curantur, quia totum corpus in his infrigidatur, & tabidæ fiunt, & nunquam habent sanguinem, & facies earum apparet semper plena quodam muco, & oculi sunt his concaui, & uidentur habere quendam circulum nigrum, propter paucitatem spirituum & boni sanguinis. Item cerebrum & uentriculus sunt affecta. Et sic uidetis in qua difficultate simus. Quo ad curam, intentio principalis est, ut posit seipsam erigere & ambulare: ideo illa contractio erit remouenda: sed hoc fieri non potest, nisi remoueantur materiæ & causæ propinquæ. Hæ autem non remouebuntur, nisi prius remotæ remoueantur, id est, mala complexio membrorum. Ergo sunt alteranda membra, & etiam totum. Hoc autem fieri non potest, nisi prius euacuetur totum. Et secundum resolutionem sequitur, quod ab illo incipiendum, quod ultimo inuentum est. Primo ergo euacuanda materia pituitosa, & prius incidatur & abstergatur & præparetur, ut cum syrupo ex aceto forti, & aliis incidentibus & calfacientibus, ut Byzantinus, quo miror cur medici nostri non utantur. Euacuatio potest fieri cum agarico, & aliis in quibus ingreditur agaricum, ut pilulæ cochiæ, aggregatiuæ, confect. Hamech, hiera Logadii, hiera Archigenis, prout est parata. Euacuato capite, si uidebitis quod materia deueniat à capite, quamuis ego non quærerem multam euacuationem capitis, ne magis exiccarem caput, & sic maiores inducerem uigilias, igitur non multum laborarem circa caput, ut ingenue fatear, & puto etiam caput non esse ualde affectum. Et licet aliquæ destillationes defluant per nares, tamen credo quòd hoc potius fiat per consensum inferiorum partium, quàm quòd sit ibi multa materia, & quod generetur ibi multa materia ratione cerebri. Tandem tingantur membra inferiora cum aquis Apponitanis, quia calefaciunt et exiccant. Item abluantur hoc balneo: & si timemus superfluam resolutionem, interdum apponatur aliquod molliens, ut adipes, non cum diaquilon, quia sunt in eo quædam gummata, quæ nimis sunt fortia. Accipite oleum amygdal. dulcium, uel butyrum recens: hæc enim non sint inueterata, ut de his possimus esse certi. Item laudo lutum magis quàm foueas: quia quo materia est densior, eo magis influit & hæret magis: sicut etiam amara magis aperiunt quàm aëria, tamen propter motum, alias magis aëria aperirent, quia calidiora.

De dislocatione & contractione sinistri cruris, ac dextri ulcere. Consilium XXVI.

Licet patiatur in utroque crure, nihilominus quia sinistrum longe magis est affectũ, & trahere uidetur ad se totam curationem, ideo de eo prius agemus. Circa sinistrum crus uidemus duo: primo contractionem neruorum & chordarum, secundo quandam dislocationem leuem fibulæ circa partem exteriorẽ cruris. Difficultas circa fontem huius morbi est, qui indicat totam curationem, ideo natura morbi inquirenda, quia ab hoc pendet omnis indicatio agendi. Natura autem morbi cognoscitur per suas causas proximas, ut omnia alia: nam natura consistit in materia & forma uniuscuiusque rei. Videmus dislocationem & contractionem: quæritur, utrum contractio proueniat à dislocatione, an contra dislocatio à contractione, uel an utrunque seorsum se habeat, ita ut nec dislocatio sit causa contractionis, nec contra. Dicam quod sentio. Credo non esse necessariam consequentiam, ut sit facta contractio ob hoc, quia os sit dislocatum: quia uidemus sæpe ossa esse dislocata, & non esse contracta, sed habere situm membri in linea recta: & hoc sæpissime uidemus. Deinde uidemus etiam sæpe fieri contractionem sine aliqua dislocatione ossis. Ergo non uidetur sequi necessario alterum ad alterum, sed sunt separata, & habent proprias causas: sunt tamen ita, quod facile alterum consequatur ad alterum. Quòd autem non fuerit facta dislocatio à contractione in hoc casu, uidetur ex hoc, quia habuit brachium contractum, non tamen dislocatum fuit. Ideo cũ contractio fuerit in brachio sine dislocatione, credendum quòd in crure etiam fuerit contractio facta sine dislocatione. Et si est dicendum, alterum esse causam alterius, potius dicerem contractionem causam esse dislocationis, quæ est in parte extrinseca. Et huius rei habeo coniecturam hanc: nam contractio incœpit in brachio eiusdem lateris, & dislocatio est in partibus exterioribus. Materiæ autem semper exteriorem partem occupant, cum descendunt à superioribus ad inferiores musculos & chordas, ut etiam in sciatica uidemus: nam in hac semper est dolor in exteriore parte, inde etiam dicitur uena sciatica illa quæ est in parte exteriore. Sed si fit descensus in interioribus partibus, & interiora membra afficiuntur, semper decumbit nocumentum ad partem intrinsecam, ut in affectibus interni uentris semper partes interiores offenduntur. Et ita si alterum esset dicendum esse causam alterius, tunc dico quòd potius contractio illa quæ facta est in chordis musculorum extrinsecis, remouerit os illud fibulæ à proprio suo situ. Cum enim chordæ alligentur ossibus mediantibus ligamentis, quando retrahitur chorda, simul retrahitur etiam quod adhæret: si adhæret os & trahitur chorda, ergo & os trahitur ad eundem situm. Et cum contractio fuerit in parte exteriore magis, & os quoque luxatum est in parte exteriore, dicerem ego contractionem causam fuisse, ut etiam facta fuerit dislocatio. Non tamen nego quòd ex dislocatione ossis distorquentur omnia uasa, & fiat obliquatio neruorum, & sic per consequens aliqua contractio, sed tamen ea est exigua. Ista autem contractio quæ hic est, plurima sane est & maxima, & non potest esse ex sola dislocatione ossis, quæ admodum exiguam facit contractionem. Et ex his concludo & credo, contractionem hanc non pendere ex dislocatione. Et sic habemus morbum. Causa. Contrahuntur musculi, quia aliquid est in capite musculorum, ubi maximus est sensus, & ideo fit acutissimus dolor à quacunque uel inflammatione uel alteratione temperaturæ, siue exiccentur, siue humectentur nimium illi musculi, siue mordicentur: unde fiunt tres illæ species spasmi, quamuis Galenus non uideatur ponere nisi duas, tamen 8. κατὰ τόπους tertium spasmum ponit ex mordicatione rei acris sine materia, quem uocant non proportionatum ad materiam. Fiunt igitur spasmi ex tribus istis causis: est enim uel materia contrahens caput musculi, & implens, & extendens, aut quia exiccetur, aut quia mordicetur à re mordente, ut à ueneno &c. Non credo membrũ contrahi ab aliquo istorum, & ideo potius dicerẽ, quòd hæc conuulsio quæ fit ab his trib. causis, facit

quendam motum, estq; cum motu quodam præter uoluntatem. Hic autẽ in hoc nostro casu nullus est motus, ergo nõ potest dici spasmus uel conuulsio, quę est quidam motus deprauatus, & à re præter naturam factus. Ergo quia nõ habet formam spasmi, non est dicendus spasmus hic affectus. Hic est contractio quædã, & sæpe contrahuntur membra sine spasmo, quando scilicet non in capite musculi, sed in chordis est materia pituitosa, quæ abbreuiat chordam, & induratur ibi materia, unde non possit extendi chorda, sed fit breuior, & tendit ad suũ principium. Non autẽ est tantus dolor, quia chorda non est tam magnę sensibilitatis ut neruus: plura enim habet ligamenta quàm neruus, & ideo non ita sentit ut caput musculi, & etiam, quia iam facta est intemperies, & est in habitu, ideo non fit amplius dolor, quia materia iam est quieta, & infixa, ac imbibita, ideo fit illa contractio sine motu & dolore: & cum chorda ita contrahitur, contrahitur etiam os, & non potest fieri linea recta. Et tales contractiones sæpe contingunt etiam in alijs partibus corporis, ut in collo: & plures uidi qui haberent tales contractiones per totum tempus uitæ suæ, sine omni dolore. Credo igitur quòd hæc contractio est facta in crure propter humorem frigidum pituitosum descendentem ad illam partem: & non est mirũ, quia fuit & catarrhus primo ad partes gutturis, secundo descendit ad brachium, tertio ad crura, quia grauis est proprium descendere, & factus ibi tumor & contractio, qua nunc laborat. Succesit dislocatio, siue à contractione chordarum extrinsecarum, siue habeat causam propriam: nam dum descendit materia, relaxat, & in juncturis facit luxationes & lubricationes, & ligamenta etiam imbibuntur illo humore, & ipsa etiã relaxantur, & hinc fit illa lubricatio. Cum enim antea ibi sit pituita tanta, quanta requiritur pro motu faciliter obeundo, si hæc pituita sit nimis multa, relaxantur illæ juncturæ, & maxime si succus crudus aduenerit. Vnde illi, in quibus redundat pituita circa partes, ex sola lubricatione pedis, incidunt in dislocationes maximas. Ego noui nobilem matronam Venetijs, quæ ex solo casu in terram dislocauit ossa genu & totum crus: est pituitosa & pinguis mulier, & redundans humiditatib. Et hæc est causa, materia est indurata, & congelata pituita in illis partibus. Induratur autem pituita uel propter frigus comprimens & congelans, uel propter caliditatem resoluentem & excoquentem. Ego magis credo materiam hic induratam esse propter frigus congelans, quia materia est in frigido loco, scilicet juncturis & chordis, ideo materia est exiccata & indurata à frigido, & non à calido: & hoc præscire plurimum confert ad curatione. Et credo quòd hic uir habeat hunc morbum planè disproportionatum suæ materiæ & naturali temperamento: est carnosus, habet amplas uenas, musculos robustos & magnos, & ita credo quòd habeat insignẽ caliditatem hepatis, & sic nec ratione temperaturæ, nec ratione uitæ, quia habuit plurima exercitia, potuit aggregare pituitã multam: usus enim uictu exiccante in naui, ut pane bis cocto, uino fortissimo, quib. solent uti in nauib. quia diutius durant, & sic potius generati humores adusti quàm frigidi. In altero crure habet ulcera, & hoc est proportionatũ suæ naturæ & cõplexioni, quia est color niger, & ulcus est subnigricans, habens crustã exiccatam, quia ex adustis humoribus. Et hæc ulcera & intemperies occupauit partem dextram seu crus dextrũ, cum tamen, si ab extrinsecis causis habuisset ortum hæc exulceratio, potius in parte sinistra esse debebat: quia ibi erant cõpedes, & dolor attrahens, & membrũ debilius. Sed quia membrũ mandans est in parte dextra, scilicet hepar generans hos humores adustos et acres, ideo est illa exulceratio facta in crure dextro, propter sitũ membri mandantis, & symbolũ cum hepate. An possit curari? Vbi materia est indurata, & facta tanquam lapis, & in loco frigido, scilicet juncturis, difficile resoluitur & non bene patitur emollitionem aut resolutionem. Locus est frigidus, profundus, materia inobedientissima, casus nõ facilis: credo tamen quòd aliquid poterit inchoari. Sed cum quibus? Intentio principalis est, ut resoluatur illa materia in illis partibus contenta, & alterare membra: & hæc esset uera curatio. Sed hoc non potest fieri, nisi alia primo fiant. Nam resoluentia magis indurabunt materiam extrahendo omne illud quod est tenue & humidum: ideo primo erit materia illa humectanda cum calefacientibus, quia congelatio facta à

 frigido,

frigido. Resoluentia enim adhibitã ante mollificationẽ, magis petrificabunt materiã, & fient deinde tanquã lateres, qui nec à calido nec à frigido resoluuntur. Ergo secunda surgit intentio, scilicet mollificatio. Sed hęc duo nõ possunt fieri, nisi habeamus corpus mundũ: nisi enim hoc fiat, plus demandabitur ad partem læsam, quàm resoluamus & mollificemus: resoluentia enim plus attrahent, & mollificantia plus præparabunt, & ita plus affluet quàm resoluatur. Sunt itaq; quatuor intentiones in hoc casu, & quod ultimo inuentũ est in resolutione, primũ erit in executiõe. Primo ergo exquisite euacuetur ab uniuerso corpore humor maxime peccans, pituitosus scilicet, quem humorẽ magis timemus. Hoc aũt non possumus, nisi præmissis concoquentib. Quæritur, an conueniat syrupus acetosus, & alij confecti ex aceto? Videtur enim quod non, quia acetũ nocet neruis ex duplici causa, & quia mordicat, & propter complexionẽ suam, quia est frigidũ. Dico quod acetosa illa nõ perueniunt ad locũ affectũ. Mesue dicit: quod syrup. acetosus facit penetrare medicinas ad ea loca, ad quę aliàs non penetrarent. Et Gal. 3. κατὰ γένη dicit: quòd si nerui sunt uulnerati, & in profundo, quod tum cum alijs medicamentis admiscendũ sit acetum, quia iuuabit penetrationem aliorũ medicamentorũ: & dicit ibi Gal. quod acetum amittit in transitu uires suas acres, antequàm accedat ad neruos. Dico igitur, si acetũ amittit uires suas in tam paruo transitu, multo magis amittet uires si per os sumatur: longa enim est uia per uentriculũ, hephar &c. antequàm ad neruos perueniat, & sæpe mutatur & alteratur: & ideo possumus uti aceto in affectionibus neruorũ, & syrupus acetosus optime cõuenit. Et utinã syrupi nostri essent magis acetosi quàm sunt, sunt enim ferè dulces plus quàm acetosi. Cõmiscerem mel ros. cum syrupo acetoso, qui conuenit & uentriculo, & impedit mel ne corrosionẽ faciat acetũ ℥ i. mellis ros. & ℥ i. acetosi syrupi cum decocto betonicæ & Iuæ, propter neruos. Pro euacuatione darem agaricũ, & in quibus ingreditur agaricum, ut pilulę cochiæ, aggregatiuæ, trahunt enim à iuncturis. Diaphœnicon nõ exhiberem, quia non est in eo nisi turbit & scammonea, & in eo est multa uis ad humorẽ pituitosum: nihil enim operatur turbit, nisi ei addatur scammonea, & tandem turbat. Ego aliquando uolui facere periculum, & exhibui ipsius turbit etiam correcti cum zinzibere & sine zinzibere, ʒ 3. & etiam ʒ 4. in uarijs corporibus, & nihil eduxit, sed tantũ fecit conturbationes. Mesue dicit, turbit albi gummosi: ubi habebimus hoc? nostrum est siccum, & merum lignum, & abhorreo ab hoc. Pilulæ magis essent conuenientes. Darem agarici præparati ʒ 2. cum cassia: item confec. hamech. Et purgetur bis, ter, & sæpius, si opus fuerit.

Quo ad localia, primo est moliendum, quia materia est congelata à frigore, ut supra dictum est, non à calore, ideo potest recipere curã. Si à calido esset materia indurata & petrificata, non posset curari. Ergo primo molliatur materia, cũ moderato calore colliquante, & non resoluente: quod colliquatũ est, oportet moderate resoluere: & hæc per uices applicentur, excedatq; potius mollificatio ipsam resolutionẽ quàm contra: & hęc permisceantur: magis tamen placet mihi quòd seorsum hæc applicentur, & uincant semper mollificantia: nam uitiũ in resolutione est incurabile. Et placet mihi quòd semper usus est pinguedine humana, quę moderata est, non resoluit, sed mollificat tantum, & bene factum est. Primo procederem cum mollificantibus primi gradus, postea cum mollificantib. secundi gradus. Myrrha, ammoniacũ, hyssopus humida, crocus &c. sunt mollientia in secundo gradu: & in his sæpe erramus, quia non possumus metiri quantitatem: & hæc antiquata, efficiuntur resoluentia, & acquirunt calorem: ideo tutius est ut permaneamus in mollificantibus primi gradus, ut est adeps porcinus, oleum chamæmelinum: decoctum altheæ, maluæ, liquiritiæ, sem. lini, fœnugræci. Hæc ferè accedunt ad secundum gradum. Primo fiat decoctum ex camomilla, malua, althæa, liquiritia, & fomentetur locus cum spongia, postea illiniatur cum oleis istis. Ad penetrationem posset apponi modicum croci, & lana humida molliri locus per sex dies: postea per unum diem facerem resolutionem, ut cum pyrite lapide, quod Gal. dicit esse magicum quiddam: & sic longe maior erit mollificatio quàm resolutio. Loco pyritis accipiatur lapis molaris. Si uellet tentare balnea S. Barthol. optime conuenirent. Montagnana scribit

scribit de quodam Cardinale, qui erat totus contractus, & quandiu fuit in hoc balneo, extendebat omnia membra, & tandem curatus est. Et nos habuimus hic puellam Dalmatam 18. annorum, quæ tota contracta fuit, & sanata est perfecte, & iam nupsit uiro. In altero crure utatur primò alterantib. locum. Primò fiant abstergentia ulcus ex lapatho, hordeo, plantagine & balaustijs: decoquerem hæc in aqua fabrorū ferrariorum, uel alia aqua, & facerem lotionem cruris & ulceris: post lotionem exiccarem locum, & acciperem postea succum solatri contritum in mortario plumbeo cū pistillo plumbeo, donec fieret solidior, & facerem linimentum, & linirem crus. Remota mala temperatura accederem ad sanandum ulcus, & adhiberem unguentum de tutia, quo nihil est præstantius in materijs adustis.

Ad crurum ulcuscula ex nimia caliditate hepatis.

Consilium XXVII.

Pharmacopola Anconitanus, singulo mense Martio patiebatur ulcuscula in cruribus ex nimia caliditate hepatis. Vsus erat uinis potentibus aromatis & fructibus à cunis. Montanus: Vtatur paulatim refrigerantibus, ut brodij pulli scutellam unam quotidie sumat, humectabit & remittet calorem hepatis: loco aquæ thermarum ℞. aquæ lactis caprini ℥ 50. Syrupi acetosi simpli. multæ acetositatis ℥ 3. Misc. & ebulliant simul. Deinde bibat mane postquam exiuerit è lecto, et postquam fuerit expurgatus ab omni superfluitate: et sumat paulatim de ambulando per horam integram, deinde tardius prandeat ad minus post horas 4. & ita perseueret per dies 15. Sed ante assumptionem prædicti seri, sumat floris casiæ ℥ 10. & post ultimam potionem repetat eandem casiam, hora ante prandium. Item postquam accepit prædictum serum, fiat phlebotomia basilicæ dextri lateris, euacuando usq; ad ℥ 8. uel 10. sanguinis. Item perseueret post purgationem illam, inungere totam regionem hepatis & lumbos secundum longitudinem unguento rosaceo Mesue recenti eiusdem anni. Item per totum annum utatur confectione ex æqualibus partibus zuccari rosati & uiolati, & sit dosis ℥ s. hora una ante prandium. Et quanto frequentius assumet tanto melius. Item utatur semel tantum in septimana Reubar. electo, ita ut masticet ipsum & deglutiat ad pondus ℨ 2. Item istam eandem purgationem præscriptam, cum sero lactis sumat etiam in autumno, hoc est bis semper in anno. Præterquam quod non phlebotomabitur nisi in uere. His peractis laudo etiam ad maiorem præseruationem suam, ut circa mensem Iulij uel principium Augusti, sumat aquas balneorum frigidiorum. Sicut sunt balnea de Luca, balnea de calderio in agro Veronensi, uel consimilia quæ sunt frigida & ferrea.

De quodam nobili iuuene patiente ulcera in pede, & brachio, cum leui delirio.

Consilium XXVIII.

IN hoc casu difficili nō tantum ad curationem, sed etiam ad cognitionem, utar compendio, ita tamen, ut nihil omittam necessarium, imminet enim extremum periculum. Dispositiones naturales, quoad temperaturam, mores, consuetudinem, proprietates indiuiduales uix possum scire, quia non noui hunc, nisi in hac ægritudine. An igitur sint æqualia uel inæqualia membra, nihil possum afferre, sed poterimus sine illis curationem instituere. Certum est, quòd quando incœpit fluxio, apparuit circa pedem sinistrum abscessus sine colore, neq; durus, neque cum inflammatione, sed tumor insignis non protuberans, sed ueluti demissus & dispersus. Hic abscessus ubi erupit, exiuit sanguis, & degenerauit in plurima ulcera parua, quæ deuenerunt ad unum commune, & tunc in eodem tempore aduenit in brachio similiter, & omnia erant generis eiusdem. Octauus iam mensis

agitur post primū abscessum, qui erat in talo. Accessit tandem dolor capitis, & postea sopor, siue id fuerit ratione materiæ intrinsecæ, siue etiam ab applicatione soporiferi. Aliquando dormit, aliquando etiam plurimum uigilat. Deuenit præterea ad quoddam delirium. Non recte memoratur, nec imaginatur, nec cognoscit, illæ enim actiones corruptæ sunt. Hæc sunt symptomata, quæ apparent in hoc ægro. Vrinæ croceæ, tinctæ, indicantes maximum dolorem in aliqua parte corporis. Bilis autem tales urinas facit, cuius hic insigne dominium apparet in alui excrementis. Apparet etiam pituita. Videmus autem, quòd si quis aggrediatur curam horum ulcerum, & exiccet in uno loco, in altero iterum erumpere, & erosiones fieri, ubi abscessus fuerint incisi. Sunt & in corpore alia impedimenta, quæ indicant difficultatem curationis. Virtus debilis est, & habitudo corporis, quæ nihil est aliud, quàm pellis, & ossa. Istis igitur omnibus ita præsuppositis, inuenienda est curandi ratio. Habemus unum fundamentum Galeni & Hippo. ubi in singulis partibus apparet læsio, uel in hac, uel in illa sit nocumentum aliquod necessarium est, ea originem habere ab aliquo principio uniuersali. Tria autem principia sunt: cerebrum, id, ubi læditur, læduntur uirtutes principales, & reliquæ actiones, quæ ad motum & sensum faciunt. Corde læso inficiuntur spiritus, & uita perit, hepate læso fit mala sanguificatio, & omnia excrementa coctionem corrumpunt. Hic excrementa omnia habet corruptissima. Supponamus igitur, quòd omnes eiusmodi abscessus habeant communem originem, malam dispositionem in hepate, quæ est origo, & radix totius huius morbi. Qualem igitur dicemus esse hanc ægritudinem? Est intemperies mala, etiam cum solutione continui. Videmus urinas attestantes de bile, & nimia caliditate, excrementa alui de pituita plurima: ergo ex temperatura mala hepatis generantur humores deprauati, qui faciunt huiusmodi abscessus in diuersis partibus. Dubitaui, nunquid hic esset suspicio morbi Gallici: habet enim originē suam in hepate, generatur humor melancholicus, & humores adusti habent similia ulcera, & in eodem interdum ulcere omne genus est humorū, qui generantur in hepate ob malam istam infectionem. Vidi etiam quendam, quem ex solo dolore capitis deprehendi morbo Gallico laborare, cum nullū aliud esset signū. Et in hoc iuuene suspicor aliquid tale. Sed supponamus etiam non esse morbū Gallicū, quia non satis constat, dum enim fiunt uariæ alterationes, contingit ut uenena generentur talia, quę nullo pacto possint nominari: quando putruerunt ob uarias alterationes, quę fiunt etiam ex uarijs temperaturis nostris, satis est hoc constare, quòd talia procedunt, tanq̄ propagines, à mala hepatis temperatura. Quare certū est quòd euacuatio huius corporis poterit quidē aliquid facere, sed nō curare integrè. Quantū igitur ad morbū, est intemperies hepatis cum imbecillitate subiecti, & ariditate totius corporis, postea adest febris, quæ facit calorem preternaturalem, & inflammat sanguinē alioqui inflammabilem. Sed est dubiū, quòd in singulis abscessibus humor est sub forma sanguinis. Nam ubi sanguis deuenit ad aliquem locū, & facit abscessum, est tumor insignis cū calore uehementi, dolore summo, & sensu pulsationis in profundo, & magna etiā tensione membri. Hic nullū tale signū apparet, & tamen exit sanguis. Et mirū est, quòd sanguis tā diu extra uenas existens, nō putrescat, cū dicat Auicenna, sanguinē extra uenas effluxum necessario putrescere. Ego uerò id de sectione credo, quando fertur sanguis extra uenas, & mouetur in loco conueniente putredini, quòd putrefiat necessario, non aūt tam cito in cōcauo corporis. Cura. Sunt fluxiones, in quibus reperitur primo mem brū recipiens: & in hoc corpore omnia membra sunt debilia, materia quę abundat: uia preterea ob longā fluxionem præparata: mandans est hepar, id præcipuè respiciendū, membro recipienti, si aliquod nobile, succurrendū, reliqua prout nunc relinquemus. Habemus ægritudinē insignē, & uirtutē debilē quod apparet ex signis allatis: est enim sine carne, & mēbris solidis, ex quo in ancipiti sumus, si nō succurremus, morietur: si uero succurremus, parū proficere possumus. Symp. quod nūc urget, est deliriū, cū tamē satis dormiat. Ad id uterer auersionibus, facere frictiões deorsum. Circa ulcera, omnia eodē modo curabuntur, si prius sublata sit caussa, ad quā nihil melius poterimus facere, quàm exhibere decoctū ligni, quod exiccat, & singulariter respicit hepar. Bene puts

gatus est, quare statim accederē ad syrupos, pro quibus lignū decoquerem in aqua Endiuię, ut facile penetret, nec nimis calefaciat. Vlcera post modū curabuntur, qua ratione curata sunt hactenus. Erat quidam in eodē casu, & ulcera curabantur hoc modo, ut uno sanato, in tribus alijs locis resultarēt alia, et ille tandē curatus est solo decocto ligni.

De Polono patiente œdemata in pede, urinæ stillicidium, & morbum Gallicum. Consilium XXIX.

Clarissimi Doctores, Illustriss. Dominus cōuocauit nos propter quosdam suos morbos, qui distinguuntur ab actionibus læsis. Tunc enim est morbus, cum est actio læsa, & si plures operationes læsæ sunt, plures sunt morbi. Videndum igitur, quænam sint actiones læsæ, & quotuplices, & tunc inueniemus morbos, quibus repertis inquiremus causas: postea accedemus ad curationem. Operationes læsæ in hoc Domino duæ sunt in genere quidem: animales & naturales. Naturales uerò læduntur multipliciter: primum uirtus nutritiua particularis in certis membris, ut in pede dextro & sinistro apparent œdemata, quę indicant incoctiones, quia nutriuntur illæ partes ex sanguine corrupto, imò non ex sanguine, quia hepar non sanguificat rectè, ut apparet in ambitu totius corporis. Ac ita apparet uirtus nutritiua in pede læsa. Excrementa etiam indicant operationes læsas, à quibus uirtutem naturalem nutritiuam dijudicamus. Vrinæ plurimum recedunt à naturali conditione: cum enim membra sint naturaliter calida, tamen ita sunt decoloratæ, atq; albæ, sicut lac. Atq; hoc indicat magnam incoctionem in membris naturalibus. Præterea ex magna alui constipatione hoc cognoscemus. Nam 2. Prognost. ubi excrementa citius uel tardius egeruntur, expresse significatur diminutio caloris in membris naturalibus, & coctionis priuatio. Est uero urinæ emissio partim naturalis, partim uoluntaria, quæ fit per musculos uesicæ, cum modò emittatur urina cum ardore, & sit stillicidium circa illam excretionem: Videmus actionem naturalem impeditam, excretiuam scilicet: quæ dupliciter læsa est. Primo diminuta, quia non excernit, quando & quantum oportet. Secundo corrupta, quia egerit cum dolore, & habet ardorem in emissione, & non quantum oportet exit, sed stillatim. Actiones uerò animales dupliciter sunt læsæ, sensitiua & motiua: Sensitiua læsa est, quia in sensu tactus, in digito pedis dextri percipit dolorem, in humeris, itē & brachijs, læditur etiam circa motū, nam urina emittitur non nisi cū maxima difficultate, quia musculi nō ita mouentur, sicut oportet, postea non potest ambulare libere, non potest erigi. Omitto iā dolorem renū, quia huiusmodi actiones læsæ sunt ab ijsdem causis. Et hæ sunt operationes læsæ, quę proueniūt ab aliquo morbo, qui inquirendus. Incipiamus ab œdemate quod est in pede. Morbus est in triplici differentia, uel est à mala intemperie, uel in cōpositione, uel in solutione cōtinui. Hoc œdema prouenit à mala intemperie, quę est per affluxū materiæ frigidæ & humidæ, pituitosæ scilicet facientis affectū, qui est tumor præter naturā, qui quandoq; est morbus in cōpositione, scilicet cum impedit membrū organice, quandoq; est in temperatura morbus, quando nō impedit membrū simpliciter. Hic est in temperatura tantū, quia non impedit membrū à proprio motu, sed est tēperatura frigida & humida. An modo talis intēperies sit ibi per cōsensum, aut per essentiā, scilicet, si in ipsis tibijs sit quædam intemperies, ut ibi etiā non posset confici bonus sanguis: an uerò sanguis malus aut talis materia profluat ab alio mēbro, an uerò sit ab utroq;? Audiuimus, quòd illustris D. nō habuit semper illud œdema, quia ubi nō laborat, tūc non habet, ubi aūt laborat aut equitat, statim crescit: unde certū est quòd alimōde mandetur, & omnino dictū est, quòd mandetur ab hepate, quod haber diminutam operationē in sanguificatiōe, et mandat talē materiam, ac facit pedē intumescere. Bene crediderim, quòd, cū perseuerauerit hic fluxus, et assuefactum sit membrū nutriri tali sanguine, et à materia frigida membrū seipso frigidius redditū, facile tandē in eam tēperaturā incidisse. Ad alias actiones læsas accedo. Vrinę albæ & decoloratæ, cū pluri ma materia pituitosa, et simili puri, tamen nō percepi odorē aliquem, unde pituitā magis puto: quia ubi uirtus sanguificās frustratur à suo fine, multiplicat pituitā, & deuenit

ad uenas, ac uias urinales, quæ latæ sunt, facile tingitur urina, per admixtionem pituitæ. Albedo enim urinæ duplex est, quædam priuatiua, quæ ob frigiditatem contingit, quædam positiua, quando mixta est cum humore, aut re alba. Constipata aluus fit ob eandem causam, quia enim pituitæ plurimum generatur, & in intestinis uiscida & crassa nunc abundat, retinet feces, quia miscetur & facit, sicut si aliquis componeret parietem ex luto uiscoso, & duro. Alia etiam causa est, quia pituita plurima in intestinis existēs obtundit bilem, quæ necessario debebat excitare intestina ad excretionē, ea fit propter frigiditatē & humiditatem in hepate non naturalem (qua nunc laborat) sed acquisitam per morbum. Ad stillicidium accedit dolor circa pectinem, quia illuc est affluxus materiæ pituitosæ & crassæ. Cum enim est in uesica urina, quæ acris est, & stimulat naturaliter membranas, & musculum, ut egrediatur, simul premit pituita illa crassa, & excitat dolorem: cum autem mingit, liberatur à dolore, quia remota est causa. Stillicidium autem fit à multis causis, uel quia instrumentum debile, uel quòd urina crassa. Et hanc causam esse hic credo ex parte urinæ & instrumenti: ob ad mixtionem pituitæ, urina crassior non potest ita egredi. Instrumentum autem, quia dum materia crassior tendit ad exitum, obstruitur collum uesicæ, & non potest extrudi, ita non libenter exit, & fit stillicidium. Obstrui uero hoc potest uel à grumis, uel à calculo, uel à pituita. Hic est pituita: pondus autem percipitur, quia non excernitur materia quantum oportet. Istæ sunt actiones naturales læsæ, & morbi earum, uidelicet intemperies frigida & humida, quæ non est essentialiter in aliquo illorum membrorum, nisi in hepate, unde e ad membra illa mandatur. Actio item animalis læsa, & primo, quod ad sensum tactus. Dolor & tumores in pede & brachijs fiunt ob defluxum materiæ deuenientis ad eas partes: & uoluntaria ac sensitiua læduntur ab eadem causa, à fluxu uidelicet seu materia, quæ est tanquam efficiens lædens membrum, & afferens tristem sensationem, & dolorem, quia est alteratio subita, & præcipue, quando mouetur & laborat, quia materia retenta in neruo comprimit eum, & excitat dolorem. Eadem materia est impedimento in motu, nam imbibitur in neruis & musculis, ideo non libere mouetur, sensitiua etiam actio læsa, in pene & collo uesicæ ardor est urinæ. Causæ huius duæ sunt, ut dixi ex parte urinæ & instrumenti. Ex urina, causam declarat Gal. 3. de causis symptomatum. De excretione. Ardor urinæ fit à duabus causis, uel ratione uiæ, uel humiditatis existentis in pene & collo uesicæ, quæ hæret in adenibus, & est materia uiscida, quæ semper præuenit emissionem seminis. Ea humiditas, cum est exiccata, urina acris facile lædit penem, & partes illas sensitiuas, quando non sunt munitæ, amissa propria humiditate. Hic illustris Dominus incubuit plurimum Veneri, ergo potuit exiccari in istis partibus, sicut in senibus contingit, qui ab omni ferè humiditate tali exiccati sunt. Quia igitur exiccata talis humiditas, ardorem percipit ab urina, quæ ob admixtionem bilis acris est. Apparet autem huiusmodi ardor non semper, sed secundū quod urina est acris, uel ratione cibi, uel propter admixtionem humoris adusti, uel biliosi, uel salsi, & secundum priuationem humiditatis illic existentis. Sic habetis causas omnium symptomatum, uel est intemperies per affluxum, uel morbus ex priuatione humiditatis in illis adenibus. Morbus ille à quibus causis prouenit? Morbus nullam facit indicationem, quia ex eo tantum scitis, quòd debeat remoueri. A natura igitur morbi sumenda indicatio. Diximus morbum esse per affluxum, unde & quas habeat causas. Porrò causæ alterantes, & præparantes quædam sunt extrinsecæ, quædam intrinsecæ. Extrinsecæ causæ omnes conuenerunt in hoc nobili uiro. Aër ita frigidus, tempore hyemis, ut claui erumpant tanta uehementia, sicut Poloni narrant: ut interficiant homines, est enim Polonus. Accessit inunctio maledicti argenti uiui, & fuit causa potissima. Auicenna enim distinctius loquitur de eo, & dicit illud frigiditate & humiditate inducere paralysin, & facere stuporem, apoplexiam, & epilepsiam. Cibus & potus eius fuit inordinatissimus, Veneris plurimus usus, exercitium inordinatissimum, statim à prandio, quandoq; manet in longissimo ocio, modo subito laborat, essent mihi tres dies necessarij ad enumeranda omnia: præterea in animi affectibus pluris

plurimum deliquit, administrat enim ferè omnia negocia regia. Intrinsecæ causæ sunt habitus corporis, ante habuit talem temperaturam, ut facile posset incurrere talem dispositionem. Temperaturam naturalē hepatis calidam & humidam indicat amplitudo uenarum, pili subflaui, mollities carnis, plurimum generat sanguinis. Cordis tempe ratura calida, & mediocriter sicca, quia est bonorū morum, non iracundus, benignus, mitis animi & humanissimi. Temperatura autem totius corporis facillime talis effici debebat. Cerebrum in principio generationis, & testiculi fuerunt huius temperaturę. Quòd uentriculus bene concoxerit, indicatur ex bona corporis proportione, ac dispositione. Dum autem aliquis nutritur lautissime, & plurimo cibo, & non exercetur, membra non appetunt, sed respuunt tale nutrimentum, & ita repletur corpus humoribus, à quibus suffocatur tandem calor naturalis, & innatus. Hic itaq; uir abundat pituita, per totum corpus, & humoribus frigidis & humidis, quæ multiplicatio materiæ frigidæ & humidæ & crudæ duabus de causis accidit: Primo ratione debilitati caloris. Secundo ratione obiecti, quòd quantitas tanta, & tales qualitates nutrimenti offerantur, ut nō possit concoqui. His ita se habentibus apparet primo, quæ sint actiones læsæ, & qui morbi, & quæ causæ istorum morborum. Ex quibus elucescunt duo, quid scilicet dicendum sit de prognostico, & secundo, quomodo curandus.

Prognosticum. Dico si nos attendimus ad causas intrinsecas alterantes, reuera non est dubium quin possit curari. Generat enim adhuc multum de bono sanguine, quia rubicundus est, etiamsi intemperies hepatis ad frigiditatem accesssit: facile itaq; poterit curari. Quantum ad extrinsecas, ab aëre, cibo, potu, Venere necesse est ut temperet, & propterea fortasse non poterit curari, cum tales causæ, cum sanus esset, ac iuuenis, tantum potuerunt, ut illum ægrotum reddiderint. Quomodo igitur illis perseuerantibus poterit restitui? Curatio. Duo sunt aduertenda: Primo intemperies frigida, & humida in uentriculo & hepate. Secundo, qualitas innominata, quæ aduersatur naturali temperiei hepatis, quæ non nota est, & uidetur esse affectus Gallicus. Ad tem periem remouendam instrumenta erunt calida & sicca, sed antequàm hoc faciamus excrementa prius expellantur, deinde roboretur corpus. Repletum autem est corpus pessimis humoribus. Euacuandum igitur fortioribus: exhiberem syrupum de Liquiritia, confectionem Hamech, Coccias. Exhibuimus minoratiuum, sumpsit unum syrupū, cras mittetur sanguis è uena basilica ad ℥ 12. pro sanguinis natura. Et uelim etiam iterari euacuationes, sed fortiores. De cauterijs & localibus tunc loquemur, ubi alia erunt facta. Victus ratio non erit, ut ipsi soliti sunt, sed est immutanda, siquidem uolet aliquid fructus ex medicinis percipere.

De puero patiente in pede tumorem, & ulcus. Consilium XXX.

CAsus ex relatione Frisimelicæ. Nunc tertius agitur annus, ex quo hic puer incidit in febrem, quæ durauit duos menses, & erat phlegmatica ex inordinato uictu contracta. Curatus ita, ut uideretur se meliuscule habere per hyemem. In uere iterum male se habuit, & in Aprili superuenit tumor pedis. Factæ frictiones, & adhibita emplastra, absq; eo, quòd purgaretur totum corpus, plurima materia eo confluxit. Postmodum purgatum corpus, & apostema ad suppurationem ductum, uarijs auxilijs & ligaturis tandem apparente suppuratione cum aperiretur ferro, exiuit nescio quid puris, patiebatur grauissimos dolores, ut decumberet & uideretur moriturus: postea tamen meliuscule habuit. Ideo huc uenit quærens auxilium. Montanus. Est ulcus manifestum, & uidetur quiddam compositum. Nam præter solutionem continui adest mala complexio propter colorem indicantem humores adustos, aggregatos, ibi facientes malam intemperiem. Est præterea caro superflua, & non naturalis, tollenda potius, quàm curanda. Est & alia compositio mala, scilicet tumor. Et est dubium, an ulcus sit

cacoë-

cacoëthes & malignum, hoc non constat, & tamen augetur dubitatio. Quædam enim attestantur esse profundam solutionem, quia impeditur motus directionis pedis, cum tamen pes ipse non intumuerit. Dubitatur igitur, si incisa, corrosa, aut apostemata sit ea chorda, propter quam non potest extendere tibiam, & an fiat ratione ulceris, an propter aliam causam, uidelicet affluxionis materiæ, uel propter participationem ulceris, quia est materia semper defluens, uel ex intemperie iam facta in loco, ratione cuius non concoquit alimentum delatum, propter loci debilitatem, uel propter affluxum materiæ à partibus superioribus: ut catarrhi deuenientis à capite, quia passus est in oculis, & pustulas circa caput præcedentibus diebus. Credo, quòd primo & principaliter sit ex intemperie, quæ est in loco, ita, ut non concoquat, deinde etiam ex superioribus, nam hepar etiam non ita concoquit. Nec se exercet, ita ut solitus est. Fuit autem in plurimo motu, & ideo male habet, quia nunc sedet semper in lecto, & quiescit, & in illa quiete excrementa non ita excernuntur commode: sed defluunt ad locum imbecilliorem. Est igitur difficilis curatio, propter uarietatem morbi: secundo etiam, quia corpus cacochymicum abundat excrementis, quæ remouenda, si uolumus curare solutionem continui. Quid igitur agendum? Si uolumus curare ulcus, opus est euacuare, ut fieri potest, & iterare etiam, & intercipere defluxum corroboratione membrorum superiorum, & defensorijs, quæ non permittant materiam defluere, ut bolo Armeno, & auersionibus, cauterijs in parte superiori, uidelicet in brachijs, quæ nocumentum non habent, quia facile consolidantur, & multum iuuant. Ideò laudo, ut fiant: si enim intercipiatur materia, & exiccetur, poterit melius curari. Abluatur caput aquis Thermarum, uel etiam totum corpus, ita ut habeat uas, in quo poneret pedem, tamen non humectaret, sed muniretur emplastris, ut non aqua transiret, uel si transiret, etiam forte non noceret, quia exiccaret & absterget. Nutriatur postea cibis humectantibus humido substantifico, non excrementitio. Vlceri subuenirem, primo erodentibus carnem superfluam, quæ adhuc restat in una parte, in altera remota est. Si posset reduci ad naturalem dispositionem, non remouerem, sed uereor ne posit, ideo remouerem medicamento, ex cera, oleo, & ærugine æris, quod corrodit & consolidat, ut & Galenus docet: unguentum Diapalmæ laudatur etiam ab ipso Galeno, ita ut eo solo ad ulcera, inflammationes, fistulas & fluxiones uti posimus, & uideo hactenus bene successisse. Si postmodum permanserit aliqua durities, poterimus uti luto sancti Bartholomei post consolidationem. De prognostico: non scio, si est corrosa chorda, non poterit extendere pedem, si non, mouebit commode. Potest enim nunc esse ex affluxu materiæ. Post annum redijt parens cum puero, qui ulcus iam consolidatum habebat utcunque, restabant tamen foramina, seu cicatrices grandes, & puer pedem incommode mouebat, ita ut non satis extenderet: sed claudicaret, & pes etiam uidebatur minorari. Montanus puerum purgari uoluit, dedit ℥ 2. syrupi rosati solutiui, misti cum aqua Betonicæ. Deinde pedem totum supra incipiendo inungi uoluit pinguedine Taxi, quæ refrigerat, & mollificat neruos. Ad Thermas cum ire uellet, consulere noluit, quod uereretur illam contractionem esse neruorum ex siccitate potius, quàm ex affluxu alicuius materiæ, in quo casu solo Thermæ prosunt, consuluit ut potius incommode, quàm omnino pede non uteretur, quòd à Thermis maior exiccatio, & ideo uehementior contractio metuenda esset. Consuluit uerò, ut sequentibus potius auxilijs uteretur. Purgatio. ℞. Specierum hieræ simp. ℈ 4. cum melle rosato, fiat bolus paruus, & detur 3. horis ante prandium, die immediate sequenti. Accipiat infrascriptos syrupos. ℞. Oxymellis simpl. mellis rosati, ana ʒ 6. decoctionis endiuiæ, betonicæ ℥ 3. Misce pro uno syrupo, & sic pro alijs usque ad 5. Postea ℞. Agarici præparati ℈ 4. fiant pillulæ N. 5. sumat uesperi uel die immediate sequenti. Item ℞. pinguedinis Marmotæ, lassi, ursi, humanæ ana ʒ s. adipis anseris, gallinæ, olei liliorum alborum, amygd. dulcium, ana ℥ 1. s. olei Therebinthinæ ʒ. s. Misce & cum modico ceræ, fiat linimentum, pro unctione totius cruris læsi, incipiendo ab ancha usque ad calcaneum, & ita frequentetur unctio per integrum annum, semel in die mane.

Pro uaria luxatione in pede, pro Domino à Stubenberg.

Consilium XXXI.

ELLOCATVS. Agendum nobis est de casu nobilissimi pueri, qui patitur luxationem circa pedem, à qua cupit liberari. Est autem puer tredecim annorum feré, & ipsa luxatio à multis annis durauit, ita ut ipsi fere parentes ignorent principium, nec utrum ita natus sit, affirmant. Nemo enim recordatur habuisse eum motum liberum pedis, aut ullam causam primitiuam referunt, nisi quòd pater iratus ante multos annos puerum cum uerberare uellet, mater puero succurrens, pede eum ex manibus patris retraxerit. Sed tamen nō satis norunt, utrū illud læsionis fuerit principium: puer enim arte ita regebat, ut incessu ægre animaduerteretur, ideo parū tunc curabant parentes. Nunc duobus annis cum uehementius moueri inciperet, & duceret choreas, maiorē dolorem patitur, crus intumuit, & pes etiam à genu infra marcescit. Quærit de his consilium & curationem. Credo esse luxationem pedis extremi in iunctura fibulæ, siue ipsius tibiæ, inter os & calcaneum introrsum, quia cum incedit, uidetur non super calcaneo, sed super tibia ingredi, & pes iste sursum eleuatus est, & deorsum concauus, idq; multis annis durauit, nec unquam repositus est, licet cum aliquibus (ut audio) se unxerit. Modo etiam intumuit, quia cum non sit in proprio loco, & puer uoluerit pedes exercere, factus dolor, cuius ratione materia attracta, & intra chordas imbibita et iuncturas, propter dislocationem, unde pes intumuit. Quidnam fieri possit? Galenus 3. Meth. repositionem ad artem spectare, atq; ab artifice fieri uoluit. Sed Hipp. de Articulis, & Gal. in comment. distinguunt penes maius & minus. Non facile sanantur, si magnæ & antiquæ, maxime si accesserit demacratio pedis, ut in hoc puero. Accedit materia etiam in illis cauitatibus contenta, propter quam non facile restitui potest, nisi materia remoueatur: ideo difficilem credo curationem futuram, & forte impossibilem. Sed quid fieri potest? Materia quæ intra ossa attenuari debet, & pes deinde in meliorem situm collocari, ut consequenti ætate concrescat aliquo modo, ut saltem melius incedat, si non exquisite. Quomodo luxatio reponi deberet, sed id non potest fieri propter materiam ibi contentam, ea igitur digerenda cū ijs, quæ emolliunt ualde, & parum resoluunt, ne magis induretur materia, & reddatur gypsea. Sed priusquam ad particularem aliquam curam accedam, prius totum corpus puto esse euacuandum. Ac quia puer est, non quęrendū de missione sanguinis, Arbitror igitur procedendum cum euacuantibus materiam crassam, pituitosam cum aliqua etiam parte cholerę. Sed cum calores iam maximi, & tempus non sit idoneum, ideo lenioribus uterer tantum, ut potius bis uel ter repeterentur. Darem itaq; cassiam cum electuario de Dactylis in parua tamen quantitate. Concoquerem materiam cum syrupo de Betonica & rosato. Et hoc modo facta & iterata euacuatione, uterer emollientibus lotionibus & fomentis factis ex decocto radicum Altheæ, sem. lini, Fœnugræci. Et postea mitterem puerum ad lutum S. Bartholomei, aut, montis Orthonis, quod emolliret partes induratas. Quibus peractis, si possibile foret, tentarem repositionem talem, qualis fieri posset, si puer pateretur, & postea roborarem ligamenta, & chordas cum emplastro ex croco, & aliquando ex Diadictamo, sed remissiori in caliditate, ita ut misceatur cum unguento Diapalmæ, aut Diachalcitidis, & per aliquod tempus haberet calceos arte paratos, aut aliquid, quod teneret pedem rectum, ut soleam, quæ non cederet, & ut pes non contraheretur, sed extenderetur. FRISIMELICA. Duo sunt symptomata, de quibus hic puer conqueritur. Impeditur operatio pedis, & apparet mutata forma, & situs pedis. Morbus qui facit operationem læsam, est dislocatio seu luxatio, uel dimotio articuli ab articulo, seu à loco proprio, cum congerie humorum crassorum, qui ipsi etiam motum impediunt, & quidem apparent luxata esse ossa omnia, quæ componunt pedem, & in malleolis esse maiorem repletionem. Quod ad causas attinet, credo primo factam esse aliquam attractione matris læsionem, non quòd

non quod sit luxatio, sed elongatio, ut refert Galenus libro de articulis, & Auicenna de luxatione. Ea dislocatione, facta est imbecillitas membrorum, non tamen omnino impediebatur in motu, sed materia postmodum paulatim defluens perfectam fecit luxationem, & ideo à biennio magis impeditus est in motu, & adhuc quotidie crescit impedimentum, & dolor sequitur, & pes marcescit, quia humores mali defluunt, membrumq; imbecillum redditur, ut non ita nutriatur. Sed hic unum est uidendum, quia sub genu affecti pedis apparet quædam durities, an in musculis, uel alijs quoq; partibus, sit affectus præter naturam, an materia per consensum aliquarum partium superiorum defluat, sicut fit interdum, ut caput transmittat excrementa sua ad loca inferiora. Sed cum diligenter inquisiuissem, audiui nihil eum unquam passum esse in capite, neq; pati, nec aliud membrum in corpore esse affectum uidetur, quod mandet, sed tota ratio ad caussam primitiuam referenda uidetur, quam deinde plurimum adiuuit mala uictus ratio. Quid igitur erit futurum? Si considero ea, quæ sunt necessaria ad sanitatem huius nobilissimi pueri, uidetur ualde difficile, quia non credo posse perfici hæc duo, ut remoueantur ea, quæ congesta in pedem tumorem faciunt, & dislocationem perfecerunt. Secundo, ut membrum reponi possit, fermè impossibile erit, quia materia plurima aggregata est, quę crassa & locus est imbecillis ualde. Si materia euacuari posset, forte cura possibilis foret. Quæritur modo, quod est possibile, ut scilicet præseruetur, ne cadat in deterius, quod licet difficile sit, hoc tamen fieri potest. Materia euacuanda crassa est, uiscida, & adhærens: ideo primum mollienda cum relaxantibus, & leniter, non ualde tamen resoluentibus. Cogitabam ego quoq; de luto, quod emollit, & resoluit. Sed id medicamentum ualidum, & uehemens in puero tenello & resolubili, uix poterit perpeti, sed ideo non prætermitterem purgationem lenem, & delegarem ad Thermas, ijsq; uteretur commode pro ratione temporis, & ætatis, postea haberet medicamenta resoluentia, & emollientia. Si non sanaretur in luto, adhiberem etiam localia, emplastrum Diapalmæ, seu Catholicon Nicolai, cui alia frigidiora admisceri possunt. Hæc & alia præscribi poterunt. Purgationes maiores nunc non faciendæ ratione temporis, & ætatis etiam: sed exquisita uictus ratio instituenda erit. Demacratio facile amouebitur, remota enim materia nutriri incipiet, & pars illa durior circa genu facile resoluetur. Montanus: Offertur nobis casus admodum difficilis & implicatus: nam si actiones læsas consideremus, omnes tres læsas uidebimus. Primo enim uirtutem animalem motiuam læsam, & corruptam cernimus. Vitalem quoq; diminutam, scilicet calorem à corde influentem ad membra diminute accedere ad eam partem. Naturalem etiam diminui, non enim nutritur pars, ut oportebat. Atq; ita omnes tres uirtutes læsæ sunt. Et cum actione læsa indicetur malitia morbi, omnino morbi plurimi sunt, & difficiles. Quòd autem morbus etiam multiplex sit, apparet, nam omnia tria genera morborum commixta sunt. Primo enim intemperies tanta in toto membro à genu infra, ut longe gracilius sit quàm aliud, & plurima materia ad partes infimas resedit, quæ fecit malam complexionem, quam uocat Galenus libro de diff. morborum, per affluxum materiæ. In compositione mutatus situs, læsa figura & in quantitate etiam uitium, alibi deficit, alibi abundat. Solutio autem continui manifesta est, cum sit luxatio multiplex. Itaq; hoc modo triplex est genus symptomatum, triplex etiam genus morbi, & ideo multiplices indicationes medendi & occurrendi, sed quia hæc in uniuersali tantum dicta sunt, ideo distinctius loquendum, & quia plures morbi, uel alter erit causa alterius, uel quilibet seorsim separabitur. Oportet igitur uidere quomodo se habeat. Ex relatione hoc scimus, licet ipsi distincte hoc dicere nequeant, ab eo potissimum actu, quando mater traxit puerum pede, dum manu patris esset comprehensus, factam esse læsionem uiolentā, ex qua quicquid incommodi successit, suborturn est. Quia attractio illa fecit aliquid circa solutionem continui, separauit ossa uel integre, uel ex parte saltem, quia in puero ossa debilia & mollia sunt, & ligamenta humida, ita, ut facilime possit facta esse luxatio integra, ad quam reliqua incommoda secuta sunt: sed qualis sit dislocatio, & in quibus ossibus, uidendum. Est in

pede primo astragulus, in quo tanquam basi firmatur os tibiæ & fibulæ, est deinde os nauiculare, sunt ossa pectinis plantæ, & ultimo digitorum. In quibus modo sit dislocatio ex figura, & impedimento motus, inquirendum est: primo, pes contractus est breuior seipso, non quia chorda aliqua contracta sit, ut in spasmo cynico, in quo non ossa, sed musculi contrahuntur, & ita membrum contrahitur. Hic pes contractus est secundum longitudinem, circa plantam pedis, unde ossa aliqua plantæ contracta esse necesse est, & præsertim nauiculare, circa quod tumor apparet insignis. Est & impedimentum circa iuncturam, ut neque superius neque inferius pedem mouere posit, quod non fit ex aliquo impedimento musculorum, seu chordarum, sed quia ibi est etiam peruersa locatio ossium, nec os calcanei erigit pedem, super quo fundatur stabilitas pedis: sed inflexum est, ex qua inflexione & fibula relaxata est, & os superius non rite adhæret suæ basi, & ita multiplicem crediderim luxationem, seu dislocationem, ut apparet ex motu deprauato, & ipsa etiam figura pedis. An uerò chordæ, quæ trahunt & mouent articulos pedis sint læsæ, aut uerò si ossa redirent ad debitam locationem, recte pedem mouere posset, difficultas uidetur: quia, ut refert clarisſ. Doctor, circa genu est aliqua durities, quæ impedimentum ex parte musculorum & chordarum ostendit, & ita multiplex impedimentum est circa uirtutem motiuam, cuius actiones uarie læduntur, propter solutionem continui, & luxationes prædictas. Quod ad alias actiones læsas attinet, uirtus uitalis non ita influit in hoc membrum, sicut ad alia, unde calor non ita fortis. Et naturalis etiam debilior, non ita nutritur membrum: quod apud me curationem fere facit impossibilem. Id unde ueniat exquirendum, & inquirendæ causæ. Videtur etiam difficile, cum ex motu uehementiori maior calor proueniat, & partes, quæ magis exercentur, maiores sint, ideo pes læsus magis calidus esse debet, in puero præsertim, qui fortis est caloris: unde igitur secuta ariditas in puero naturaliter humidiore, in quo difficilior est exiccatio? Vbicunque sunt dislocationes, paralyses, uel aliquis in neruis affectus, continue augentur obstructiones, â quibus locus læditur, quia calor naturalis impeditur, ne transire posit: quòd si ex hac peruenerit, exiccatio facile remouebitur, remotis enim obstructionibus ad suum statum redibit: sed alia causa difficilior est, labor continuus exiccat humidum radicale. Hic exercitium continuum & immoderatum habuit, & laboriosum, ut semper fit in ijs, qui habent pedes oblæsos, ambulauit cum maxima difficultate. Cum hoc modo crus substantifice exiccetur, & calor, qui humido nutritur, exiccatur, incurabile est, sicut & in paralyticis cõtingit, licet ibi fiat â causa contraria, uidelicet, â suffocatione, hic uerò â resolutione, idẽ tamen effectus, & quidẽ in hoc casu minus mirabilis, ideo hãc arefactionẽ magnifacio in hoc puero, cũ credam esse ex humidi radicalis defectu, quia biliosus quidem est, sed tenuissimi sanguinis, & resolubilis, earnẽ mollẽ habet, & musculos graciles, unde cũ sanguine plurima est humiditas aquosa, atque ideo facilius resolui potest. Quòd aũt uirtus uitalis non accedit ad locum, credo factũ propter obstructiones, & humores pituitosos continue descendentes, unde tumor præter naturam & affluxus materiæ continuus, quæ procul dubio frigida, & pituitosa est, & propter indigestionem aggregatur, non quod mittatur ab alijs membris, quia nullum male factum est, sed quia in ipso membro obstructiones multiplices, uasa obstruuntur, & coarctantur, & tandem refrigerantur, unde nutrimentum descendens aggregatur in ijs partibus in quibus potest, & cum non bene conficitur, multiplicantur excrementa, & ratione cruditatis, & ob uirtutem expulsiuam debiliorem, ideo quotidie deterius habet, quia quo plus aggregatur materia, eò magis multiplicantur obstructiones, ac ipsa etiam dislocatio augetur, & sequuntur omnia incommoda. Materia etiam contenta ibi, resolutis partibus subtilioribus exiccatur, induratur, & fit gypsea, ut intra dislocationem & ossa tactu percipi potest: ea enim materia uacuitates omnes repleuit. Et ita multiplex est læsio, quæ plurimis indiget ad hoc ut curetur. Nam quoad speculationem facilis, quoad curationem uerò, hoc opus, hic labor est. Quoad prognosticum apparet ferme impossibilis, si

lis, si ea quæ requiruntur consideremus. Primo enim humor uiscidus implantatus est intra iuncturas & chordas in profundo, ubi alioqui difficulter resoluitur, & oportet remouere illam intemperiem, seu demacrationem, quæ si est ex defectu humidi radicalis, quomodo recuperari poterit? sed supponatur id fieri posse, & non esse factam resolutionem humidi radicalis, tamen cura difficilis erit, quia humor impactus crassus est, non facile resoluetur, partes enim subtiles exhalant, terrestres uerò manent. Quod utinam non sit factum hactenus, non quidem à Medico, sed à calore præternaturali. Quòd si materia resolui non potest, multo minus remoueri poterit. Sed quia pueritia plena spei, in qua multa curabilia sunt, quæ alioqui curam nullam recipiunt, sicut Galenus refert de membris spermaticis incisis, possumus de humido quoq; idem sperare, & de resolutione, sed credo difficile fore, tentandum tamen est, & melius est facere aliquid cum spe, quàm omnino dimittere.

Ad curam. Propositum est lutum balneorum pro remouenda materia, quod quidem unum ex difficillimis esse dictum est. Sed uidendum, an ea possint resoluere ita materiam ut oportet: plus enim resoluunt, quàm molliunt. Nam habent sulphur, salem & parum de bitumine, sicut tribuunt illi per destillationem, qui experti sunt harum Thermarum uires. Et si etiam plus esset Bituminis, tamen illud etiam ualde resoluit, cum sit calidum in tertio. Si uestræ excellent. inclinat animus, ut recipiat, consulerem, ut toto eo tempore, quo accipit, quando non imponitur lutum, utatur lenientibus ex ijs, quæ molliunt, ut sunt oleum amygad. dulcium, butyrum recens, pinguedo porci non salita, alioqui suspectum haberem lutum. Sed si hoc modo reciperet una hora resoluet, & toto alio tempore molliet, atq; ita tentari poterit. Sed quid commodi sequetur, duo inde acquiremus, modum curationis, & augebitur etiam spes. Tentarem igitur hoc modo. Sed an prius euacuandus? Credo quòd sic, licet calor insignis, tamen Cassia, & syrupus rosatus solutiuus dari possunt, eaq; iterari bis uel ter etiam in balneo, ut diuertantur humores, ne fluant ad locum. Postea si perseuerabit, unum propono, quod laudat Galenus si lenitione & mollitione loci præmissa fomentum facimus lapidis Pyritis, sed longissima mollitio præmittenda, ne magis induretur materia, & reddatur cura plane impossibilis: cum quicquid spei est, sit tantum ratione ætatis. De arefactione cruris, ut restauretur modo, quo potest in puero, factis purgationibus uterer Dropacismis, qui tamen prudenter fieri debent, & relinqui in loco per modicum tempus, ut calor trahatur ad locum, & postea mollientia, & nutrientia adhibeantur, & utatur optimis cibis. Circa luxationem, si tumor, remouebitur à ligamentis, arte paulatim repositio tentanda est, nec uno impetu statim reponantur.

De luxatione pedis, pro eodem.
Consilium XXXII.

Emo potest dubitare situm & figuram pedis illustrissimi pueri luxatione corrumpi, & ab eadem causa motum quoq; impediri. Sed quæ nam ossa sunt luxata? Credimus primo illa esse, quæ sunt in pectine pedis, deinde os clauiculare, tertio talum, quarto os calcanei. Et hæc omnia expte ssepstitur, ut patet ex ipso modo impedimenti motuum, & ex figura uitiata, ex ipso situ & locis ubi apparet luxatio. Causas extrinsecas quidem pro comperto non habemus. Intrinsecæ uerò quæ aduenerunt, fouerunt & auxerunt luxationes, humorem crudum & uiscidum opinamur esse, unde ligamenta laxentur, ossa lubricentur, & lubricata coarctentur. Cruris uerò gracilitatem non modicam credimus maxime fieri ab humido nutrimentali nimis exiccato, ita ut etiam periculum immineat, ne pars quoq; radicalis humidi exaruerit, scilicet ob laboriosum importunumq; motum in ea parte excitatum. Indicio est quòd tum maxime arefieri incœpit, & deterius habere, cum

cum uacabat choreis. Curationem arbitror quidem difficilem & arduam admodum, nihilominus tentandam consulo. Si enim puer ille generosus pati uoluerit, forte curatio non erit omnino difficilis uel impossibilis: est enim adolescentia plena spe. Primo igitur esset illi diligentissima uictus ratio proponenda, & ut ille cum toto crure maxime custodiretur à frigore, optimeque muniretur, ea tamen ratione habita, ne nimis incalescant: si tamen ad alterum declinare oporteat, ad calidum potius declinet. Parcat compotationibus, uitet epularum multitudinem, unico cibo sit contentus: fugiat pastilia, lacticinia, fructus, pisces, præsertim palustres, carnes porcinas, bubulas, & omnes antiquas. Persuadeatur ut quàm creberrime, sicut esset bis in septimana, aut semel saltem, tantum Rhabarbari mandat ac deglutiat, quantum est scrupuli pondus: si enim hoc fecerit, nullo alio medicamento indigebit soluente. Circa lutum sancti Bartholomæi pro materia illa uiscida resoluenda, quæ circa luxationes adhæret, laudo quidem, sed ea lege, ut toto eo tempore, quo extra lutum morabitur, liniatur locus oleo amygdalarum dulcium, uel adipe suillo recenti sine sale, uel butyro recenti, uel oleo Camomelino. Post experientiam factam huiusmodi lutum applicando, pro ijs materijs quæ adhuc relinquentur, laudo fomentū lapidis pyritis, ita ut prius mollificetur locus cum linimentis paulo ante recitatis. Deinde altero quoque die excipiat fumum lapidis pyritis, crebro agitando & mouendo, quemadmodum Galenus præcipit. Valet etiam ad resolutionem simul & mollitionem œsypi ceratum ex descriptione Philagri: frequentissime tamen utatur lotione facta ex ramentis cupressi, rosis siccis, camomilla, saluia, & betonica, ualet enim ad resolutionem materiei, exiccationem & corroborationem loci. Pro crure alendo suaderem, ut minime laboraret, & mane modice fricaretur, deinde deliniretur oleo amygdalarum dulcium, uel medulla recenti cruris uituli, & uteretur optimis alimentis pro cibo. Quòd si contingat, ut materia in loco luxationis contenta maxima ex parte dissoluatur, tum poterit tentare restaurationem luxatorum ossium non quidem uiolenter aut confertim, sed suauiter & paulatim cum hastulis mollibus ac planis, & cum ligaturis commode ab optimo Chirurgo situm ossium naturalem intelligente perfectis: quia nos puerum sine consensu tutorum, propter calores, & imbecillitatem etiam ac teneritatem corporis, ad thermas mittere nolumus. Consulam, ut accipiat duas uel tres etiam uncias syrupi rosati solutiui, cum modico aquæ betonicæ. Pes luxatus liniatur bene cum decocto camomillæ, & deinde supponatur ceratum œsypi ex descriptione Philagri, ac singulis diebus semel innouetur. Crus mane leuiter frictum inungatur oleo amygdalarū dulcium, & quietus uiuat. Singulo octiduo semel masticet rhabarbarum, ut supra.

Pro D. Georgio Freydel Germano, alterius cruris tumefactione laborante.

Consilium XXXIII.

Cum laudauerimus in hoc præstantissimo puero post purgationem ueris, usum thermarum, ita ut fumo & luto tumores fouendo, quæreret discussionem materiæ & locorum corroborationem, ipse autem ob urgentia negotia cogatur in Germaniam proficisci, petit ut thermarū loco aliquid proponam, quod idem præstare possit quod ipsæ thermæ. Dico igitur, postquam in patriam redierit, atque ibi animo & corpore aliquandiu quieuerit, optimū fore ut rursus expurgetur. Neque enim probabile est tantum itineris confecturum, quin in ratione uictus non delinquat plurimum, atque inde rursus non aggreget crudos & deprauatos humores. Est autem omnino contra rationem, loco adhibere resoluentia & exiccantia remedia, nisi primo totum corpus fuerit expurgatum, alioqui longe plus humoris attrahetur, quàm resoluatur. Facta ergo purgatione, postquàm animo & corpore quieuerit, nullo temporis spatio interposito, parabit infrascriptum remedium,

Primo duobus aut tribus diebus loca tumentia illinet cum adipe porcino recenti, hoc est, eiusdem anni, non salito, admixto oleo amygda. dulcium, ac butyro etiam recenti: illinet autem singulis diebus bis, mane inquam & uesperi. Tertio die accipiet quatuor aut quinque frusta ad magnitudinem oui, lapidis pyritæ, quem uulgo marchesitam uocant. Quod si haberi non poterit, eius loco sumet frustū lapidis molaris noui, & aquam non experti, & sit eiusdem magnitudinis, quæ inijciet in ignem ex carbonibus accensum, habebitque uas ad id præparatū strićti orificij æneum, qualia sunt ea quibus utuntur tonsores ad lixiuium deferendum, in quod uas aceto semiplenū infundat repente tantam copiam eorum lapidum ignitorū, ut fumus sufficienter exhalet: quem fumum totum diligenter excipiat circa tumores, adiectis undecunque pannis operientibus, ne fumus per alias partes exhalet: & dum incalescent partes tumefactæ, per illum uaporem, semper agitabit crus, hinc inde mouendo, iamdiuque illum fumum admittet, quàm diu partes exudent humorem ab extrinseco. Deinde locum abluet aqua calida, in qua decocta sit camomilla, & rosæ siccæ, & absterget leuiter panno lineo calido. Vltimo inunget eodem linimento paulo ante descripto, & per duos adhuc dies eodem modo bis singulis diebus mane & uesperi idem repetat. Deinde tertio die ad illud idem suffumigium redibit, alternatim repetendo per 15. dies, aut etiam 20. postea quiescet, & si curatus fuerit, bene erit: si minus, interim quiescet donec autumnalis purgatio accesserit, qua purgatione facta statim tentabit illud idem fomentum uel suffumigium, deinde quiescet usque ad uernam purgationem. Denique nunquam cessabit ab ijsdem remedijs itidem repetitis, donec suauitatem acquirat. Neque enim est discedendum ab ijs quæ inter initia recte fuerint instituta, etsi non successerit, quemadmodum optime cōsulit Hippoc. Estque illi omnino præsupponendum, quemadmodum etiam in consultatione admonuimus, ægritudinem longam fore, & perseuerantia esse peruincendam, in qua sola est cum diuino auxilio spes ponenda, cum firma opinione. Nihil enim deterius huic, & omnibus alijs chronicis ac diuturnis morbis, quàm crebra mutatio sententiarum & remediorum. Hoc igitur admonere uolui tanquam rem fortasse præ reliquis omnibus maxime opportunam.

Pro puero Patricio Veneto, à prima natiuitate scabioso.

Consilium XXXIIII.

Natura in humano corpore excrementis dedicauit certa loca, inter quæ cutis præcipua est: quia igitur hic puer est repletus pituita & bile: natura fortis expellit materiam in ultimis uenis per ambitum corporis contentam, & cutis recipit excrementa, & ita fit scabies, quia pituita adusta salsa fit, & ei bilis admiscetur. Si simplex esset, nō fieret scabies. (Gal. 3. de causis sympt.) Quando aūt materia salsa est & subtilis, non facit pustulas, sed exhalat cum pruritu aliquo. Si nimis crassa est, non potest ad cutim peruenire. Si media inter crassitiem & tenuitatem peruenit ad cutim, & ratione aëris ambientis frigidi, non exhalat, sed unitur, & facit pustulas: ideo scalpunt se, & secundum quod plus est pituitæ, uel bilis, eō scabies est uel humida, uel sicca. Aliquando etiam pediculos facit ratione putredinis. ℞. Epithymi, Senæ ana drach. 3. in sero per noctem infunde, & mane decoque, & exhibe loco syrupi. Et omni die lauetur corpus ex sero cum fumoterræ. Caueat præcipue à piscibus & salsamentis.

Ad scabiem ex materia adusta post purgationem.

℞. Succi limonum
Butyri recentis ana ℥ 3.
Terebinthinæ puræ
Salis communis ℥ 2.

Misce

Misce omnia simul, & colliquentur ad ignem, & incorporentur agitando cum spatula lignea, postea remoueantur ab igne, & recipiantur uitelli ouorum recentium & incorporentur simul, sed prius refrigeretur unguentum, ne oua indurescant.

Pro quodam adolescente scabie laborante, & parum febricitante.

Consilium XXXV.

Cceperat Casiam. Ordinauit clystere commune ex Hieræ picræ ℥ s. Mellis rosati ℥ 2. Postea syrupum: ℞. Mellis rosati, syrupi de fumo terræ ana ℥ 1. decocti Cichorij, Boraginis, liquiritiæ ℥ 4. Misce pro uno, & pro alijs eodem modo, donec coctio appareat. Purgauit postea cum confectionis Hamech ℥ 4. Syrup. rosat. solutiui ℥ 3. cum modico aquæ fumi terræ, fiat potio. Vnguentum postea ordinauit, quia desiccare studebat, & febris iam desierat: ex tali aqua.

℞. Limones 10.
Salis Nitri ʒ 2.

Incidantur Limones & aspergantur sale Nitri, deinde imponantur in botiam, & destillentur ad ignem conuenientem sine adustione, fiet aqua odorifera, si libet, musco aromatizetur.

Pro scabie aliud.

℞. Styracis liquidæ
Olei rosarum.
Salis — Sulphure tamen nihil
Succi Limonum — præstantius.
Aquæ rosar. ana. Pro capite fiat lixiuium ex cinere uitium, fici, & rad. cannarum, & accipiatur q. s. pro una lotione, adde Agarici ʒ 2. fiat ebullitio optima, & exprimatur fortiter, cui adde salis Nitri ʒ 2. & erit optimum. Post lotionem exiccentur capilli, & ungatur locus oleo Caryophyllorum, & tantum Ladani addatur, & Terebinthinæ q. s. ad incorporationem, ungatur etiam quouis uesperi cum dicto oleo.

Aliud.

℞. Squammæ ferri
Hordei usti
Capilli Veneris usti.
Iridis ana, cum Ladano dissoluto in oleo Laurino fiat linimentum.

Pro scabie post purgationem.

Consilium XXXVI.

℞. Lapatij rad. simul cum folijs ab omni luto mundatos. N. 3.
Hordei cum cortice suo P. 3.
Radicum Altheæ ℥ 2.
Foliorum Maluæ M. 2.
Radicum Ellebori nigri ℥ 1.

Bulliant omnia simul in s. q. aquæ ad consumptionem dimidiæ partis, deinde fiat fortis expresio, & colaturæ adde postea: ℞. Olei rosat. ℥ 3. Terebinthinæ ℥ 2. Salis Nitri ℥ s.

Bulliant omnia simul ad consumptionem aquæ, deinde addantur succi Limonum ℥ 6. remoueatur ab igne, dumque incipit refrigerari, adde uitellos ouorum recentium num. 4. conseruetur postea in uase mundo, & bene cooperto, & illinat loca scabiosa omnia scalpendo prius apud ignem, & sic fiat alternis diebus uesperi ante introitum lecti septem uicibus, ultimo ingrediatur balneum, & mundificetur totum corpus, postea mutet uestes & chirothecas. Pro maculis delendis prodest aqua destillata ex Limonibus cum farina fabarum, uel aqua ex ipsis siliquis fabarum uiridium. succus etiam limonum cum nitro optimum est pro scabie unguentum.

De scabie pro puero.

Consilium XXXVI.

ERAT PUER LABORANS FEBRE PUTRIDA & hydrope, cuius cutis aspera erat, & habebat dispositionem ad scabiem, de qua Montanus hoc dedit consilium. Scabies est de genere fluxionum, & semper deducenda est ad fluxiones: sed in qualibet fluxione quatuor sunt consideranda, scilicet membrum mandans, membrum recipiens, materia quæ transmittitur, & uiæ per quas. Ad quam partem hic transmittitur? ad totam cutim, quæ recipit, propterea quia imbecillior est à propria natura. Semper enim uidebis ad cutim fieri crisin in fine ægritudinis, cum scabie, pustulis, sudore, in adolescentibus, & non raro etiam in alijs. Est præter hæc debilitatus admodum, quia perpessus magnum frigus, & aquas intercutem, ut pene exhaustus sit calor, nec possit concoquere alimentum propemodum, nec expellere excrementa. Propter paupertatem & ingluuiem cibos multos ingessit & uarios, nec boni succi, nec nutrimenti commodi: unde in uenis & hepate materia multa. Viæ quoque latæ sunt, quia cholericus: habet latas uenas, & poros amplos. Scabies, rigor, sudor, lepra, pruritus simplex, siccus, sub cute ab eadem materia nascuntur. Ita omnes fluxiones sunt, sed tantum secundum diuersum modũ substantiæ & uirtutis expellentis uariant. Si materia tenuis, & pori aperti, nullũ fit symptoma, quia materia exhalat: si uero materia crassior, uirtus non fortis, & cutis resistit, fit rigor. Est etiam rigor sine febre interdum, ut Gal. lib. 2. de diff. febrium & lib. de rigore, ostendit. Si materia crassior, uirtus fortis, & uiæ latiores, peruenit ad cutim, ac ibi contrahitur, & pustulas generat: estque materia pituitosa, aliquando salsa. Est ægritudo in compositione, quia cutis asperior est quàm esse deberet. Gal. 2. de Causis mor. Morbus est quando impedit operationes: quando uero nõ impedit, est symptoma. In hoc puero sunt pustulę, nec est simplex pruritus, sicut ubi materia tenuis est. Ex frictione cessat pruritus, quia dilatatis poris euaporat: hinc cutis aspera est, & facit desquamationes, quia materia multa quidem, sed tenuis est, & apud antiquos propriè lepra dicitur. Nã apud medicos hodie lepra longe alia est, quàm quę apud antiquos elephantiasis dicitur, & desquamat ferè usque ad ossa. In hoc puero est ex humore salso, pituitoso, adusto. Si ex melancholia, faceret elephantiasin, & uerã leprã. Auicenna dicit salsedinẽ ex duabus causis prouenire, uel cum bilis cum pituita miscetur, uel quando aduritur materia pituitosa. Prima causa habet difficultatem, quia nunquam ex tali mixtione facietis salsedinem, rem scilicet amaram cũ insipida miscendo. Nam salsedo etiam differt ab amaritudine, unde non scio qua experientia ductus hoc dixerit. In secunda causa uerum dixit: quia ubi calor adurens occupat materiam terrestrem & crassam, & eam exurit, salsam facit. Sic etiam fit salsedo maris, ob adustas partes terreas, mistas cum humore aqueo, ut Theophilus ait de saporibus. Salsedo in terrestri substantia fundatur, sicut & amaritudo: habent enim eandem causam materialem, materiam scilicet crassam & adustam, & efficientem, utrunque calorem adurentẽ, nisi quia amara sunt magis adusta, ita etiã, ut si quæ salsa ulterius aduruntur, fiunt amara, sicut nitrum est salis genus excoctum. Curã à natura rei. Primo ponamus corpus esse purgatum, est salsedo, & est fluxio, quæ quandoque sola euacuatione curatur, ut mate-

ut materia cum non sit iam amplius, mundetur: unde etiam dicit Galenus, sæpius se fluxiones sola euacuatione curasse. Abstineat à rebus salsis, acetosis, carne bouina, uino crasso, potenti, & omni re calida & adurente: utatur uino subtili & tenui. Si adhuc medicamentis indigeat, utendum abstergentibus & exiccantibus: quia si illa quæ adhærent, abstergantur, corpus reddetur æquale. Aspera cum abstergentibus curantur: sic conueniunt omnia acida, ut succus limonum, acetosa, oxylapathum, sal nitrum, decoctum lupinorum, Terebinthina, si timetis nimiam exiccationem, potestis addere butyrum, oleum rosatum, sed satis est fontes indicasse.

De scabie humida cum pruritu.

Consilium XXXVII.

℞. Floris casiæ ℥ 10.

Cum saccaro fiat bolus, sumat per horam unam ante prandium.

Item ℞. Succi boraginis
Fumi terræ
Cichoreæ ana ℥. 3.

Purificentur & feruentur pro tribus uicibus, sumatur ergo tertia pars huius syrupi, & seri caprini ℥ 6. Misce, & sumatur in aurora loco syrupi per 14. aut 15. dies, prout magis conferet. Item:

℞. Reubarbari electi ʒ 2.
Macis ℈ 1.

Incidantur & aspergantur uino aromatico, postea infundantur in aqua lactis caprini, per horas 24. facta diligenti expresione & colatura.

℞. Confect. Hamech ʒ 3.
Syrupi rosati solutiui ℥ 2.

Misce, fiat potio danda in aurora cum custodia. Item ℞. facchari rosati ℥ 6. Vtatur ante cibum mane & sero, & sumat ℥ s. singulis uicibus, post assumptionem medicamenti, post duos præcedentes syrupos, mittatur sanguis à uena hepatis dextri lateris, & extrahantur circa ℥ 8. Item peractis his omnibus ingrediatur balneum aquæ dulcis, & primo sudet & fricetur, deinde lauetur. Postea in secundo loco balnei mittetur sanguis per cucurbitulas, applicãdo eas tibijs, brachijs, spatulis & natibus, postea illinantur manus, & totum corpus linimento infra scripto.

℞. Terebinthinæ lotæ ℥ 3.
Olei rosati
Butyri recentis, ana ℥ 2.
Storacis calamitæ ℥ 1.
Succi limonum quantum est pondus omnium, salis nitri ℥ s.
Salis communis ℥ 2.

Misce omnia simul, & bulliant in olla noua ebullitione una, deinde remoueantur ab igne, & ubi tepuerint, adde uitellos ouorum recentium N. 4. commisce omnia simul ad formam unguenti, & utere ante purgationem, nullas lotiones aut unctiones (neq; de butyro) manibus applicari uoluit, quòd ille plus materiæ ad locum pertraheret, si tamen omnino lauare uellet, faceret id cum decocto altheæ maluæ, & inungeret manus succo aranciorum medij saporis, pedes tumescebãt, lauit ex rosis, althea, camomilla, saluia Maiorana pulegio, in uino & aqua coctis. Et quia ex malo regimine uidebatur quasi principium cachexiæ, dedit Trochiscos de absynthio.

Ad ſcabiem poſt purgationem.

Conſilium XXXIX.

℞. Radicum ellebori nigri ℥ 6.
Laphatij acuti man. 10.
Radicis ellebori albi ℥ 2.
Limonum cum corticibus ſuis in fruſtra inciſorum numero 15.
Therebinthæ ℥ 4.
Salis nitri ℥ 2.

Contundantur omnia ſimul, & fermententur per dies quatuor in uaſe mundo & bene cooperto, ne tranſpiret, ſepelianturq́ in fimo equino: poſt fermentationem quatuor dierum extrahatur primo aqua, deinde oleum: utrunq́ optime ſcabiem remouet, & cutem ab omni labe mundabit.

De ſcabie, tinnitu aurium, hæmorrhoidibus.

Conſilium XXXX.

Accidentia ſunt conſideranda. Primo ſcabies, quæ habet puſtulas magnas, ſæpe aquoſitatem cum dolore, & mordacitate emanantem: habet & maculas nigras circa pectus, quæ depilant & perſiſtunt ſemper: habet etiam tinnitum aurium, qui perſeuerat, noctu præcipue, & dolores maxillarum, etiam hæmorrhoides ſunt copioſæ: ſanguis eſt copioſus, & poſt ſanguinem aqua exit, quæ mordicat & calida eſt, cauſat eundem dolorem in crure: febrem quoque, ut nunc habet. Materiæ & cauſæ ſymptomatum inueniendæ, ut curemus. Sed oportet prius ſcire temperaturam naturalem, ut ſciamus qualitatem lapſus & medicamenta. Procedam per concluſiones. Temperatura calida, & hepar calidum. Color magnum argumentum temperaturæ, niſi ſit aliquod accidens, ut ſi ſit in ſole uerſatus. Sed uera temperatura colligi debet ex actionibus & excrementis. Cætera accidentia poſtea teſtimonium & fidem perhibent illis, ſed non ſunt tam certa. Actiones ſecundum naturam quales erant neſcio: nam æger ad nos uenit, uenæ tamen amplæ. Pili & muſculi calidam temperaturam ab initio fuiſſe ſignificant. Nec curo aliorum temperaturam, ut cerebri, quia nec illud, nec alia membra curabo, non enim ibi eſt affectus: ex cacochymia omnia dependent, quæ quidem eſt ab humoribus in uentriculo & iecore genitis. Hepar eſt calidum & ſiccum intenſe redditum ut patet ex operationibus: eos enim qui hepar calidum & ſiccum habent perpetuo deſtitui bonis actionibus in uentriculo neceſſe eſt, quia caliditas adurit, & hepar amplectitur uentriculum, & cum calidum eſt, conſumit ſua caliditate omenti pinguedinem, quæ adhæret membris à frigiditate, nec permittit generare adipem omenti, cuius uſus eſt, ut calorem in uentre conſeruet: ideo ibi uulnerati male concoquunt. Etiam uoracitas facit, ut hepar ante tempus cibum attrahat. Inde fiunt circa uenas meſeraicas craſſorum humorum obſtructiones, deinde in uentriculo generatur pituita, & ita una cauſa alteram iuuat. His ſtantibus, cognita hepatis & uentriculi temperatura, ratione hepatis calidi multum bilis & fecis ſanguinis generatur, quod eſt naturale. Ad hæc acceſſerunt exercitia importuna, & labores: eſt uenator, pedes ambulat, nunquam quieuit, ſemper magnis laboribus deditus, coiuit, ingeſsit cibos quoſcunq́, & uina potentia bibit. Incidit in aliam calamitatem. Sunt 12. anni, cum coiret cum ſcorto, incidit in puſtulas, & paſſus eſt morbum Gallicum. Medicus dedit linimentum ex argento uiuo: per os exſpuit, & membra neruoſa parata ad fluxiones reddidit. Quæ inde incommoda ſequuntur? Auic. dicit argentum uiuum inducere ſtuporem, paralyſin &c.

& tota

inducere stuporem, paralysin &c. & tota sua forma naturæ humanæ contrariari. Hæc igitur omnia accesserunt: primo temperatura hepatis à natura fuit calida: secundo uictus, exercitatio & consuetudo noxia: tertio, argentum uiuum omnia membra debilitauit: Scabies est ex fluxione, non ex contagio, in illo uiro, omniaq; accidentia præter febrem, tinnitus, grauitas capitis, hæmorrhois &c. secundo de different. febrium. Cum est fluxio, uidendum quod sit membrum mandans, quod recipiens, uiæ per quas, & quæ materia fluens. Hæc est regula. Cutis igitur membrum recipiens est & occasio, quia debilis, & accidens ei aduenit nouum ratione cutis, trahit &c. Contagium quod cuti intemperiem & putredinem affert, cuius ratione trahit ad se humores, qui parant fluxionem. Vbi igitur abstergitur putredo illa, non fit attractio ulterius, secundo de differ. febrium. In hoc uiro non est causa membrum recipiens, quod ipsum recipit aliunde. Sed interior causa est membrum mandans. Ideo & hæmorrhoides habet, quia uenæ illæ recipiunt humorem alium defluentem. Oportet igitur esse membrum mandans. Sic tinnitus aurium fluor est. Necesse igitur est aliquam esse materiam, cum omnia symptomata ad fluxionem sint reducta. Scabies propria cutis, quæ recipit: membrum mandans musculi: & reliquæ partes interiores quæ debent nutriri, mittunt nutrimentum suum, quo nutriri debent, ad cutim, quia alimentum non est bonum, ideo quod fundamenta, hepar & chylus non sunt secundum naturam, unde malum generari sanguinem necesse sit. Musculi igitur trahunt dulciorem partem, & quod reliquum est mittunt ad cutim. Porro is humor in substantia uel tenuis est, uel crassus, uel salsus, uel acris, aut mordax, & semper diuersa facit. Humor salsus diuersificat in substantia, facit scabiem cum pruritu. Si est pruritus tenuis, natura facile euaporat: si est materia crassa, ex scalptura non euaporat, sed facit pustulas, & ibi putrescit. hæc uera causa scabiei. Materia subtilior pruritum generat, crassa scabiem: hoc uoluit Auicenna. Materia igitur huius scabiei est humor salsus, qui transmittitur ad manus & crura, quia maior copia materiæ: & exit cum dolore aqua, quia humor calidus soluit continuum & alterat. Concurrunt igitur duæ causæ, quæ sunt causa doloris secundum Galenum, licet alij male dicunt unam esse, tinnitus in cerebro, & grauitas capitis, ex materia fluenti nascitur: tertio de locis affectis, cap. de dolore capitis. Qui habent calidum hepar, & totum ambitum uenarum calidum, subiecti sunt repletioni capitis: & si accessit cruditas per uiam communem, repletur caput, & ita fit non tantum ob hepar, sed etiam ob uentriculum, sicut hic concurrunt hæc duo, non tamen ob naturam hepatis, sed ob uictum etiam malum facientem crudum uentriculum. An caput calidum sit, non habet instructionem: potest tamen esse calidum, & caussam habere, quòd facile ascendant uapores, qui postea mouentur in aure, & faciunt tinnitum.

De piora

IOANNIS BAPTISTAE MONTANI

DE PSORA OCCVPANTE uniuersum corpus.

Consilium XLI.

CVM SINT DVO PRAETER NATVRAM: primum, quod sensu non ita deprehenditur, difficultas anhelitus, uertigo, grauitas capitis, tinnitus aurium cum destillatione: secundum occurrit sensui uisus, & est defœdatio cutis pustularis, & asperitates: hæc principaliter sunt consideranda, nam de illis maxime conqueritur. Primum, apparet sensui uisus, & ex colore singulorum membrorum affectiones discernuntur: quæ quidem proueniunt à materia collecta. Natura materiæ deprehenditur ex colore: uidemus enim pustulas tam in facie, quàm in cruribus & toto corpore, quæ tendunt ad fuscedinem, partim rubent, partim nigricant: rubedo circa faciem magis, in alijs partibus nigredo magis. Nonnunquàm illæ pustulæ in diuersis partibus erumpentes faciunt suppurationem, & inde exit pus. Consideranda natura ex colore. Sanguis dominatur cum bile, uel sanguine melancholico, erumpens ad cutim. Videndum quo nomine debeat appellari. Medici occupati sunt ualde circa hoc nomen. Ex una parte accidens est, hic affectus, ex alia parte ægritudo. Sunt morbi dependentes ab eadem causa secundum ordinem, ab eadem materia, sanguine adusto melancholico. Quidam est uniuersalis, quidam particularis. Particulares sunt, qui occupant tantũ partem corporis, non totum corpus, ut cancri, lichenum omnes species, pendent ab eadem materia, sanguine melancholico crasso. Quędam ab eadem materia dependentes occupant totum corpus, ut elephantiasis, lepra, psora. In isto corpore non est morbus particularis, nam æqualiter occupatur ab ista defœdatione: fit à melancholia cum sanguine, & sic est morbus uniuersalis. Non est elephas, nam elephas habet proprium ut occupet carnem & ossa: sed ista defœdatio non nisi extimam cutim inuasit. Nec est lepra, nam lepra habet pathognomonicum accidens, ut decidant squamæ, unde habuit nomen, quia squamæ quotidie decidunt. Galenus distinguit psoram à lepra, quia lepra non habet asperitatem & inæqualitatem, ut psora. Videmus hic inæqualitatem & asperitatem cum pruritu, quod psoræ longe magis proprium quàm lepræ: unde ponenda hæc affectio sub capite psoræ. Differunt omnes morbi uniuersales inter se, quod ut sciamus, plurimum facit ad curationem. Differunt in crassitudine materiæ peccantis uel humoris. Humor melancholicus naturalis cum sit humor crassus, fæculentus, non facit nec psoram nec lepram, quia non potest excerni ad partes cutis. Vbi autem humor est subtilis, tenuis, uaporosus, transit ad cutem, sed difflatur propter tenuitatem suam: ubi crassior est non potest exire. Et illa materia est uel quieta, uel mota. Si est quieta, adhæret musculis, & facit lassitudinem ulcerosam. Si mota, & transit ad cutem, difflatur, facit sudores: si non difflatur, facit pruritum, & alia genera pustularum diuersa circa corpus. Si admodum crassa, non exit ad cutem, sed adhæret musculis, occupat partes solidas. Si corrumpit ossa, fit elephas. Vbi subtilior est magis declinans ad sanguinem, participans humore pituitoso salso, transit ad cutim, facile expellitur, non tamen potest exhalare, sed adhæret, & facit lepram & psoram: psora autem magis habet de humore melancholico: lepra magis ad salsum, & magis æqualiter inhæret, non facit eam asperitatem, quia liquidior & humidior humor facit superficiem æqualem: ubi autem exaruerit, facit squamulas ex humore pituitoso exiccatas, ut sunt in superficie capitis furfures, ubi difflatur pituita ex capite, & circa cutim exiccatur, & facit squamulas illas. Vnde qui abundant squamulis illis, habent caput ualde humidum, quia pituita cum exarescit, facit squamulas. Psora autem quia fit ab humore

magis

magis adusto, facit inæqualitates cutis: proprium enim sicci est 4. Meteor, ut sit causa asperitatis, ut humidum est causa leuitatis. In lepra est leuior cutis quàm in psora, quæ dependet ab humore melancholico, qualis hæc est, non tamen ita crasso ut faciat elephantem, sed tamen crassiori quàm ut faciat lepram. Humor diffusus in toto corpore non est æqualis, admixta est pituitosa materia & sanguinea. Nō igitur mirum, si ea materia humida putrescat & faciat pus, & apparent pustulæ quæ à Græcis psydraciæ, ab Arabibus Saphah uocantur. Hæc est natura morbi quantū ad causam formalem: quantum ad causas efficientes, sunt intrinsecæ & extrinsecæ. Membrum quod generat omnes humores, est hepar: ad hepar ergo referenda causa efficiens, tanquam ad membrū principale, quod secundum propriam temperaturam generat humores. Si moderate calidum est, sanguinem generat: de bile autem & humore melancholico, facit quantum opus est: si maior caliditas, & hepar calidius sit quàm par est, plus de bile generatur, & appellantur tales cholerici, in quibus propter caliditatem hepatis generatur plus de bile quàm de reliquis. Vbi intenditur caliditas & minuitur humiditas, generatur humor melancholicus. In paraemastica ætate calidi & sicci, fiunt melancholici adusti, quia acquiritur caliditas ex diminutione humiditatis, non generatur bilis, sed humor melancholicus. Hoc hepar est supercalefactum, & uidetur à primo ortu tale esse quod excesserit notabiliter ad calidum, per siccum & humidum non multum. Qui habent caliditatem solam, absq; passiuarum excessu, plurimum carnis generant. Qui calidū & humidum, abundant plurima pinguedine. Probabile est quòd fuerit calidū naturaliter, absq; excessu humiditatis & siccitatis, temperatū in passiuis, redundans in calido. In habentibus autem symbolum, facilior est transitus: generauit sanguinem biliosum, deuenit ad paracmasticam ætatem, potuit generare plurimū humorem melancholicū. Accedunt aliæ causæ non corporeæ, sed extrinsecæ. Fuit conditionis talis, in qua habuit omnia quæ potuerunt supercalefacere hepar: bibit uinum potentissimum. Credo quòd natura ipsa usus fuerit cibarijs salsis & acribus, quæ supercalefaciunt hepar suis qualitatibus primis. Alimenta præter calorem auctum potuerunt generare humorem melancholicum: nam à calore igneo & immoderate se habente, per se generatur plurimus humor melancholicus: si accedat secundum, scilicet alimentū generans melancholiam, potentissima erit causa aggregandi humores melancholicos. Habuit insignem caliditatem hepatis, & in πυράγμῳ multo magis auctus calor iste est, ex modo substantiæ cibi melancholici. Nisi fuisset adiumentum naturæ per fluxum hæmorrhoidum, incidisset non in psoram, sed in elephantiam. Materia continuo expurgata fuit per fluxū. Qui subiecti sunt huic fluxui, liberantur ab omnibus humoribus melancholicis. Potentissima causa in hoc fuit, cum haberet eum fluxum, & tamen habuit hunc morbum. Quo ad catarrhum, corpus ita paratū est ad catarrhum stante ratione uictus, ut nullum corpus magis opportunum. Talis temperatura corporis mittit uapores ad caput continuo, primo Epid. & tertio de locis affectis. Ab ambitu totius corporis ascendunt uapores stante pessima ratione uictus: & hine etiam tinnitus auriū, propter motionem spirituū. Catarrhus ex ea parte materiæ est, ubi: in cerebro naturaliter frigido. Nam in naturali sua substantia propria, omne cerebrum frigidum & humidū est, sed dicitur respectiue calidum, humidum & siccum, cum tamen omnia sint frigida & humida. Ideo cum sit propria natura frigida & humida, condensat uapores, & sic fit catarrhus, & hic facit anhelitus difficultatem, & tussim. Non tamen est insignis læsio adhuc ex hoc catarrho. Pruritus facile curabitur, si modo non patiatur elephantiam. Psora est initium elephantiæ: oportet ut ipse sibi sit medicus. Circa curā duo sunt facienda: primo tollendus morbus factus, secundo causæ quæ faciunt. Morbus factus sunt pustulæ, defœdatio circa cutem, quæ abstergendo mundificanda est: quod non fiet nisi materia remoueatur, quæ in toto ambitu uenarum fouet continue illam partem. Oportet omnino remouere materiam. Duæ ergo sunt indicationes: primo, ut abstergatur cutis: secundo, ut remoueatur materia. Est tertia indicatio; nam si remoueatur materia & abstergatur cutis, & non

remoueamus caliditatem hepatis, & causas efficientes & extrinsecus occurrentes, nihil proderit. Primum ergo est abstergere cutem: secundum, remouere humorem: tertium, alterare hepar: quartum, regulare rationem uictus. Incipiamus ab euacuatione, sine qua nec alterare, nec abstergere cutem, neque nutrire corpus cibis conuenientibus possumus. Mundificandum corpus cum his quæ mundificant humores peccantes, scilicet humorem melancholicum, sanguinem & pituitam, quæ redundat ex descensu catarrhi. Accedit portio bilis, redundant omnes quatuor humores. Alij humores coquuntur & præparantur. Sanguis non expectat aliam coctionem, debet euacuari sine præparatione. Facta purgatione humorum in primis uenis cum casia, deueniatur ad missionem sanguinis, ut euacuetur principalis humor sanguis, & fiat sæpe. In humore melancholico ubi permixtus est sanguini, iteranda est phlebotomia, & euacuetur per interualla: deinde bene nutriatur, post iterum euacuetur, idque à basilica. Intentio est non tantum euacuare humores, sed simul alterare membra, quod possumus facere uno remedio, non debemus facere pluribus. In utroque latere secanda uena, & ab utraque basilica. Secundo fiat euacuatio præcipue duorum humorum, melancholiæ & pituitæ. Biliosus humor facile coquitur & expellitur. Rhasis uult bilem non indigere coctione: sed indiget leni coctione, facili momento coquimus. Maiore coctione indiget pituita & melancholia. Sunt concoctiua in communi usu, quæ respiciunt pituitam, non considerando humorem melancholicum, quem aggrediar postea. Ex multitudine pituitæ obstruuntur uenæ sua uisciditate, & ille humor retinet alios humores ne sint præparati: obstruit quoque. Quando igitur pituita in uenis est cum humore melancholico, non debemus utrunque simul præparare. Pituita indiget incisiuis abstergentibus: humor melancholicus aliquali humectatione, ut fiat facilis ad excretionem, non est uiscidus, sed crassus, qui indiget humectatione. Quæ faciunt ad coctionem pituitæ, non faciunt ad concoctionem ipsius humoris melancholici. In hoc casu inciperem à pituita. Oxymel, & syrupus acetosus incidunt sine calefactione. Non multum calefacerem, ne humori melancholico nocerem. Danda sunt quæ incidunt lapides & calculos. Vtrum acetum conueniet digestioni humoris melancholici? quanto magis dubitabitur de calefacientibus, & exiccantibus. Acetosa conueniunt partibus terrestribus, confringunt calculum & lapides. Darem syrupum acetosum, oxymel, cum melle rosato. Euacuarem postea cum confect: hamech, in qua epithymus & myrobalani. Et euacuant humorem pituitosum pilulæ de Agarico. Darem agarici ℨ 2. cum ℥ 1. casiæ, euacuat humorem pituitosum, & respicit humorem melancholicum. Quo ad humorem melancholicum, syrupum de pomis dulcibus, Sabor regis. Decoctum liquiritiæ maxime confert ad humorem melancholicum siccum & frigidum. Item maluæ decoctio cum iuribus pinguibus pulli: postea euacuarem cum illis decoctis traditis à Mesue. Deinde apponerem elleborum nigrum, ut in superiori syrupo, non plusquam 3. semis corticum ellebori nigri: felicissime operatur ter aut quater sine molestia. Quòd si detur ante euacuationem pituitæ, lædet, & nihil proderit ista euacuatio. Pituita optime euacuetur. Soleo dare sex uicibus, euacuat quadragies, nisi debilitas accidat, tunc intermitto unam. Facta euacuatione abstergenda cutis. Fieri possunt linimenta ex succo lapathij, limonum, ellebori cortice ex radice. Decoquantur cum malua & althæa in aqua, donec consumatur tota substantia, factis expressionibus. Oleum rosarum recens, therebinthina, styrax liquida, magna copia succi limonum cum nitro, abstergit omnem defœdationem. Peracto illo, quæritur nunquid conueniat lotio balnearum? Habent magnam uim abstergendi maculas corporis. Sed dubito ne calefaciant hepar. Ad defendendum hepar sumat duas aut tres heminas seri lactis, & illinatur hepar infrigidante Galeni: conuenit propter hepar calidum. Bibat serum, & ingrediatur balneum. Non dubitarem de supercalefactione hepatis. Aqua marina idem facit, sed nimis calida est. Aquarum quoque dulcium balnea, cum fiunt ex elleboro, lapatho, cum sale, abstergendæ cutis gratia.

gratia. Necesse est deinde confortare, fiat ad contrarium, & infrigidetur hepar. Vitiimum est quòd regat se, ac remoueat causas extrinsecas: abstineat ob omnibus calidis, uino calido. Vtatur carnibus bonis, frigidis alimentis, piscibus saxatilibus. Marini sunt laudatissimi, quia habent minus superfluitatum quàm fluuiales, qui faciunt augeri pituitam, & calorem postea: expedit quoque ut pituita non multiplicetur. In partibus Dalmatiæ, gobij marini optimi sunt, in alto mari. Inter pisces saxatiles, mugiles, apud nos rari. Admoneamus & protestemur, si uult permanere sanus, quod debet eo uictu uti & refrigerantibus. Saccharum rosaceum cum Rhabarbari ℥ i. ter aut quater in mense sumat. Hæmorrhoides semper teneantur apertæ: si stringuntur, aperiantur.

FINIS.

DE MONTANO, AD MONTANVM TYPOGRAPHVM, HIERONYMUS Donzellinus.

Iamq; opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere uetustas.
Nam licet exiguo, iaceat Montanus in antro,
Marmore conclusus, fatorum lege perenni:
Parte tamen meliore sui, super Æthera notus
Viuet: eritq; illi æternum, indelebile nomen.

Noribergæ, apud Ioannem Montanum, & Vlricum Neuberum,
M. D. LIX.

ff